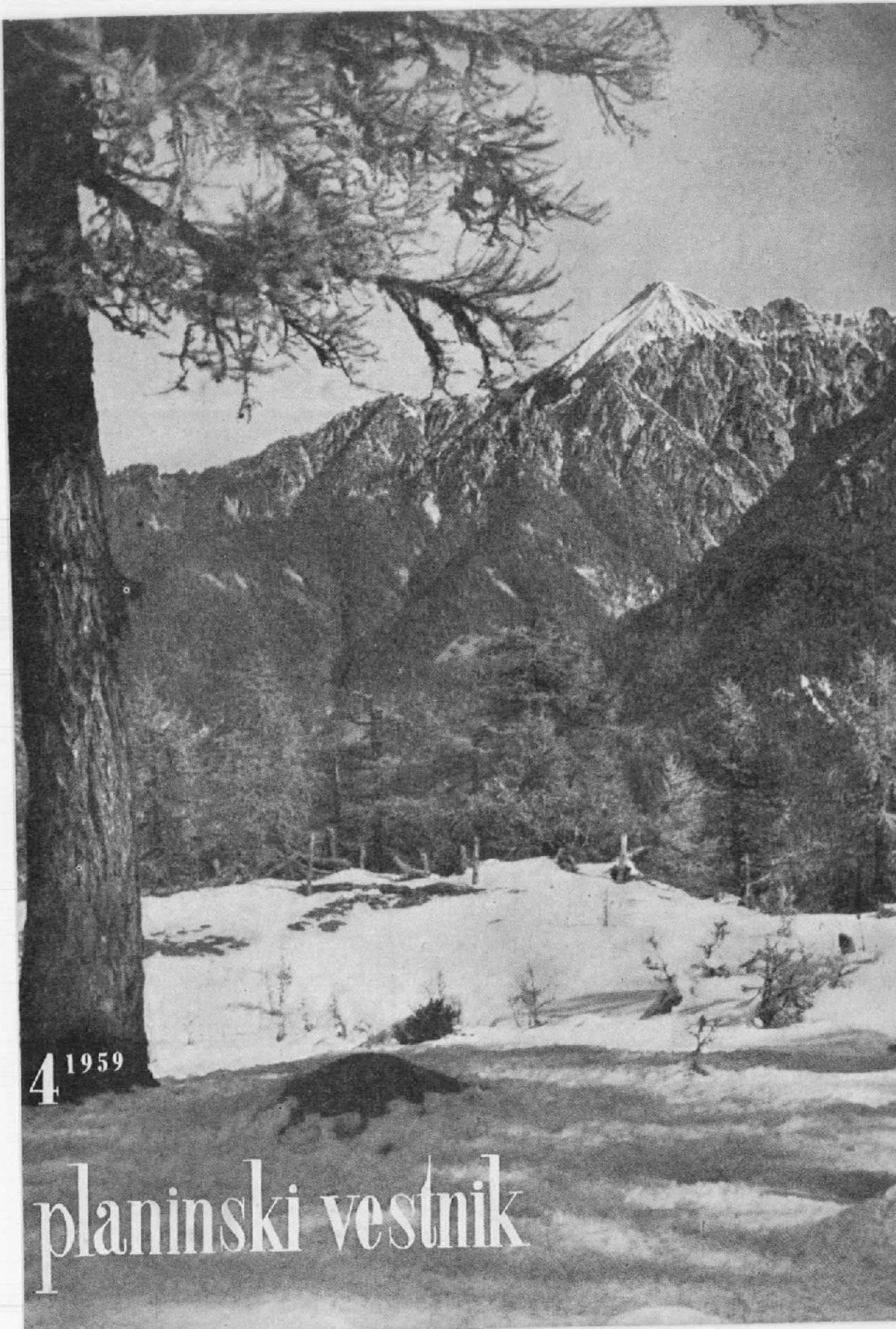

4 1959

planinski vestnik

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 4 1959

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XV | A P R I L

V S E B I N A :

PO SLEDI
Tone Škarja 145
ŽIVLJENJEPIS PETROVEGA NAHRBTNIKA
Miran Marussig 151
VRTIČEK POD CMIROM
Pavel Kunaver 155
TRIJE MOŽJE NA TRANSVERZALI, DA O PSU NITI NE GOVORIMO
Matjaž Kmecl 159
NOSTALGIA ALPINA
F. S. Copeland 165
V KANJONU KRKE
Boris Režek 166
TRNOVSKI GOZD V CVETJU
Tone Wraber 170
KOČA NA MOČILIH
Ivan Savli 175
MLADI PIŠEJO 177
IZ PLANINSKE LITERATURE . . . 180
IZ SEJ GRS, PZS 180
DRUŠTVENE NOVICE 182
RAZGLED PO SVETU 186
IZ OBČNIH ZBOROV 186
DOMAČE ALPINISTIČNE NOVICE 191
NASLOVNA STRAN:
Kepa Karavanke – Foto Franc Močnik

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra

LJEVAONICA ŽELJEZA I TVORNICA VODOVODNIH ARMATURA VARAŽDIN

p r o i z v o d i :

sve vrste vodovodnih fazona i armatura od profila 40 - 500 mm, kao i sve vrste dijelova za kanalska postrojenja

Sve informacije dobijete na telefon 634

Po sledi

TONE ŠKARJA

»Metod, pazi!« Tesno mi je pri srcu, ko opazujem drobno senco visoko nad seboj, sredi gladkih plošč. Dve vrvi tečeta po zraku. Živčno utripanje obeh je edino znamenje zagrizenega boja.

Spet se je premaknil. Kljub mraku ga dobro vidim. Ves se odraža od ožarjenega neba, le konice rok in nog se stikajo s skalo. Med nama ni nobenega klina. Skala je nečloveško gladka. Ne veva, kako se bo to končalo.

Plezala sva direktno zajedo v Šitah, Šarino in Levstekovo smer. Šlo nama je dobro, tudi preko dveh zaporednih previsov v gornjem delu sva srečno zlezla, ko pa sva se umaknila levo iz zajede, sva zgrešila originalno prečnico nazaj v desno. Predolgo sva plezala naravnost navzgor, poldrugi raztežaj sva preveč potegnila.

Sedaj sva tu. Če metodu uspe v prečnici doseči zajedo, sva dobra vsaj za danes. O drugi možnosti ne premišljujem. Med nama in meliščem ni drugega kot 600 m gladkih plošč. Spet mi zdrsi vrv preko hrbta. Belo ploščo je že pustil za sabo, našel je sistem majhnih, krušljivih žmul, ki so v mraku postale skoraj črne. Strahotno tiho je vse postalo, le kak kamenček je žvižgaje utonil v temo. Še nekaj težkih negotovih trenutkov, potem začne vrv hitreje drseti. Dva hitra kratka potega. Takoj nato zveneče zapoje klin.

Kmalu plezam tudi sam navzgor. Pri beli plošči zavijem v desno. Nahrbtnik mi je zelo odveč, imam pa veliko prednost pred Metodom: vem, da se tu preko da priti. Čez pol ure sva skupaj. Molče si stisneva roki.

Noč prebijeva tako, kot se navadno prebije vsaka noč v bivaku. Na pol spiva, jaz nekoliko več od Metoda, sicer pa gledava zvezde nad Kotovo špico.

Plezam nekaj metrov desno od votline, ko me obsijejo prvi sončni žarki. Vendar jih kmalu zatro sivi oblaki, ki so se privlekli nekje od zapada. Bojiva se dežja. Da bi le še kako uro počakal! Hitim naprej, čeprav po polžje. Tu je skala boljša, skoraj vse težave odpravim s klini. Pod sabo vidim ozko poličko, ki se strmo vzpenja proti desni. Skoraj vse raztežaje potegnem vodoravno, da pridem do nje. Zviška se spustim nanjo. Sedaj sva rešena. Spet sva v pravi smeri in nad nama ni nobenih težav več.

Podiva se po grušču navzdol tja, kjer se melišče izravnava v temnozeleno dno Tamarja. Sive kulise Šit in Travnika se umikajo za hrbet. Oblačno je, pa je vseeno tako lep dan. Koraki utihnejo na mehki gozdni stezi. Še malo in spet bova sredi življenja.

*

Odprem oči. Najprej me zaslepi ostra električna luč, nato pa le zagledam ob steni vrsto škornjev, na drugi strani hodnika pa vrsto pušk. Spet sem spal. Kaj, če bi me dobil dežurni? Pretegnem si okorele ude in stopim k oknu. Mesec je vzšel. Nikjer ni slišati nobenih korakov, da, tudi stražar dremlje v svoji utici. Le morje tiho mrmra svojo večno pesem. Bel pas kaže, kje se stikata voda in zemlja. Slonim na oknu in gledam v daljavo. Ne vidi se, kje se konča morje in prične nebo. Topel veter

veje od tam. Oči se mi spet zapirajo. Ne morem vzdržati. Počasi utonem v globinah sna. Spet se dvignem in odjadram v daljavo ...

*

»Tin, tiin, tiiin ...!« Od kod ta glas? Kje sem? Gledam okrog sebe. Nekaj metrov desno vidim Metoda. Stoji na ozkem stopu in varuje. Torej, sedajle vodim jaz? Seveda! Tu je srebrn kasinček, ki sem ga pravkar rabil. Le poldrugi centimeter ga tiči v gladki vzdolžni špranji, toda moral bo vzdržati nekaj trenutkov. Spet pregledam opis. Naslov: Dedec — Centralni steber; prva plezala Ciril Debeljak in Rado Kočevar leta 1949. Že tretjič berem opis. Ni dvoma, tu gre smer. Zanko obrnem na klinček in poizkusim. Zdi se, da ima namen vzdržati. Previdno se povzpnem. Bo! Še en prestop in za majhnim robom otipam star, soliden klin. Hvaležno se ozrem na kasinčka, ki se prijazno sveti par metrov niže.

Kratka in težka prečnica v levo me privede pod nekakšno konglomeratno ploščo. Oprimek pri oprimku, stop pri stopu, pa nobeden ni večji od nohta na palcu. Zakaj jih ni malo manj, pa tisto večjih! Ustavim se na boljšem stopu, drugem v vsej steni do sedaj. Obenem je to tudi drugo varovališče. Dvema starima klinoma pridružim za moralo še novega soseda. Preden pritelovadi Metod do varovališča, se pomaknem za korak v levo. Tu ni prostora za dva.

Spet pričnem s plezanjem. S težavo se pritipam do dveh solidnih klinov. V obeh sta pomožni vrvici za spuščanje. Menda je tu dvema Dedec pričel presedati (ali pa obratno?!). Sicer pa nič čudnega, tu se prične plošča, ki je še vedno najtežji plezalni detajl v naših stenah. Naprej! Kako? Sploh ne vem, kako se pomaknem od časa do časa za ped više. Do poči, ki drži na polico, je še polnih deset metrov črne, previsne plošče, kjer je vsak premik na meji padca. Sem in tja kdaj ujamem priložnost za kratek gib. Vsak centimeter, ki ga pustim za sabo, je vreden zlata, zato se ne jezim, da se poč še skoraj ni nič približala. Pot mi zaliva prste, da mi drse z majhnih oprimkov. Srečam par klinov, vendar so vsi le za moralno oporo. Menda se vsakomur lepše zdi, če je vrv mestoma pripeta k steni, kot pa da bi prosto plapolala po zraku.

Še malo pa bom v poči. Zabijem klin za tenko lusko, ki se takoj odkolje. Vseeno bo malo držal. Potem tekmujeva, kdo bo hitrejši: ali jaz pri prestopu v poč ali pa se bo on prej izpulil. Za delček sekunde ga prehitim, pa se mu nič ne zgodi. On gotovo ne bi bil tako dober z menoj, če bi me premagal. V oporni drži sopiham po poči navzgor. Težko je, vendar bi si bilo za zaključek črne plošče greh želeti kaj lažjega. Še malo in lep rob se mi ponudi za pomoč. S krikom se potegnem na polico. Iz Korošice priplava vrisk. Sonce pretrga sivo tančico in osvetli zeleno ravnico.

*

Kako lepo je tukaj! Pol metra od mene zmanjka sveta in šele stotine metrov niže se spet pojavi izza roba. Širno melišče se v ozkih, belih grapah izliva skozi gozdove v dolino. Pod menoj je senca, sem nikoli ne posije sonce. Šele daleč tam, skoraj sredi doline, se prvi sončni žarki dotaknejo zelenih valov. Na drugi strani se beli pečevje Planjave, izza zapadnih obronkov Zeleniških špic pa dviga vrh svoje glave Grintovec.

Poprimem vrvi, ki izginjata za rob. Tam spodaj se sedajle Metod bori z ravnotežjem, jaz pa sanjarim o lepoti. Komaj slišim zven klina, ki ga izbija. Če se bo tole srečno končalo.

Malo prej sem izstopil izpod previsa tu, kjer sedaj izginjata vrvi. Več kot uro sem rabil za raztežaj prečenja pod strcho. Bilo je težko. Na

majhnih stopih in brez njih tri sto metrov nad meliščem! Če se odkruši kamenček, se stene sploh ne dotakne. Naravnost v grušč! Toda nikjer drugje ni prehoda v sredino centralnega stebra.

Niže spodaj se vidi klin, ki sta ga rabila Habjan in Čebulj pri svojem poskusu. Gladke plošče so ju odbile. Prišla sta do strehe, vendar se zaradi pomanjkanja klinov prečnice nista lotila. Nadaljevala sta smer v desno in izvedla prvenstveno prečenje severne stene Rzenika. Žal opisa nista objavila, tako da širšemu krogu plezalcev smer ni znana.

Počasi mi vrv drsi preko ramen. Paziti moram, kajti Metod je na slabšem, kot sem bil jaz. Petnajstkilogramski nahrbtnik je smrt za ravnotežje v prečnicah šeste stopnje. Sedaj je že blizu konca. Tu je najtežji del. Razpok ni več in treba se je prosto izvesiti okrog krušljivega trebuha na drugo stran. Nekaj drobcev skale zapusti svoje tisočletno ležišče, nato sva spet skupaj.

Vendar za dobro voljo ni časa. Sva šele na polovici, plezava pa že drugi dan. Odvrževa odvečne kline v grušču. Oster pisk, dolgo nato pa zamolkel pok, to je zvočni efekt tristometrskega padca petih kilogramov železja. Obrneva se navzgor. Navpični, silno krušljivi skoki se vrstijo drug za drugim. To je svet za Metoda, jaz bi s svojo težo in dolgimi kostmi spravil preveč kamenja v dolino. Raztežaji hitro potekajo, le sem in tja se kaj zatakne. Navadno zleze na najbolj nerodnih mestih v gnilo skalo z Metodovo pomočjo kak klin, sicer gre pa tu vse v prostem stilu. Skala je mastna, porasla z rjavimi lišaji. Tu ni posebne razlike med pojmoma »stati« in »drseti«. Počasi sopiham za Metodom, prožim rafale kamenja, se pustim vleči in mimogrede pulim sabljaste kline iz »skale«.

Pri macesnu obstaneva. Tu sta bivakirala Dular in Juvan. Le možic še priča o tem in listek s podpisoma. Njegova druga stran naju ne razveseli posebno: »Tu je teren za norce, ki iščejo poti na oni svet. Blaznost!« Ozreva se navzgor. Iz zelene police se požene v nebo visok, siv previs. Rahlo me strese po hrbtu. Raje ne čakava, da bi naju ta pogled do konca ne ohladil. Metod že gvozdi po gladki kaminasti tvorbi. Vsa zadevica je na vrhu začinjena z lepim, gladkim previsom. Precej časa mine, preden se Metod obesi na poličko. Še parkrat se upre z nogami v zrak, nato tudi podplati izginejo za rob. Lepo zapoje klin, morala je spet na višku. S pomočjo vrvi sem tudi sam kmalu na stojišču. Vendar nama tu stena ne privošči oddiha. Takoj za tem sledi najtežji raztežaj v vsej smeri: moker, algast kamin, dvajset metrov previsa z naklonino streh v rumeni zajedi, le da s precej slabšimi razpokami, nato pa ozka, rahlo previsna poč, ki naju v prostem plezanju pripelje na majhno stojišče. Poltretjo uro sva se zamudila, da sva bila oba preko.

Sence so se že spet pričele daljšati, ko sva pustila za seboj zadnje od najtežjih mest, z zagozdami nabito previsno poč. Še kratek kamin, ki je bil za razliko od vse smeri lažji, kot je bil videti, in preko zadnjega praga nama je ponudilo roko rušje.

Nisva bila dolgo sama. Razgrnile so se veje in prikazal se je nasmejan obraz. Peter je vedel, kaj bova najbolj potrebovala. Nekaj trenutkov kasneje je v izsušeno grlo izginil liter radenske slatine. Roke smo si stisnili kar mimogrede.

Hiteli smo navzdol pod Rzenik. Pooblačilo se je. Spet bo dež kot včeraj, ko naju je tri ure zadrževal v spodnjem delu stene. Iz gozda smo pritekli na melišče. Ostajal sem zadaj, preveč so me bolele noge. Na levi se je dvigala Rzenikova stena. Danes sem jo gledal s precej drugačnimi

občutki kot sicer. Sedaj sva se poznala. Dva dni mi je klesala svoje obličje v srce. Kdo bi jo pozabil!

*

Spet sva v Bistrici. Komaj tri tedne je minilo, odkar sva popolnoma izčrpana pritavala z Rzenika in si obljubljala, da letos ne greva več v stene, pa imava že spet nahrbtnike nabite z železjem in zagozdami. Petek je, zato je v Bistrici mir. Ko bi bilo vedno tako! Sonce se bliža vrhu svojega polkroga. Vroče postaja in sama sebi se smiliva, ko pogledava nahrbtnike. Ker na sedlo še niso zgradili žičnice, se oprtava.

Više gori je še čutiti jesen. Listje postaja svetlejše in čez kaka dva tedna bo ves gozd kot en sam plamen. Škoda, da me takrat ne bo več tu. Spomnim se poziva, ki ga nosim v žepu. Navsezadnje, če prav premislim, je v hribih že nahrbtnik nositi lepo.

Sonce je nekje za Brano in osvetljuje Planjavo. Bleščeče skalovje se ostro odraža od temnomodrega neba. Pogled mi drsi po nazobčanem grebenu. Nekoliko se vzpne, nato pa v ogromnem previsu pade na severno stran. Temne plošče nagubanega čela mrko zro v svet, zde se mi zagonetne kot obraz egiptovske sfinge. Naju bodo jutri spustile skozi? Mar zahtevava preveč? Zaman gledava in čakava odgovora. Glava molči. Zdi se nama, da je postala še temnejša.

Pred dvema letoma sem stal neke lepe julijske nedelje ravno tu in z daljnogledom opazoval Glavo. Dva človeka sta visela sredi temnorjavih plošč. Bila sta to Dular in Juvan. O Glavi sem že slišal, vendar me kot začetnika ni zanimala.

V soboto okrog desetih sedim v prijetni votlinici, ki me ščiti pred vetrom. Za podnožje imam mehko, zeleno preprogo. Počasi nabiram vrvi, ki se v lokih zvijata po tleh. Ena je zelena nylonska. Cveti kot bodeča žica, pozna se ji, da nama na vseh vzponih dela družbo. Navadno ji pomaga še kaka konopljena, vendar sva danes napravila izjemo. Peter je ponoči prinesel na Sedlo popolnoma novo perlonko, zato sva konopljeno pustila v koči. Takega razkošja si v zadnjih letih še ni privoščila nobena kamniška naveza. Radoveden sem, kakšna bo postala v enem letu. Spomnim se nekaterih plezalcev iz drugih odsekov, ki jim dobro ohranjene nylonke visijo 365 dni na leto v omarah.

Pod seboj zaslišim sopihanje. Ta poč je tudi meni dala sape, kolikor so jo premogla pljuča. Zagledam roko, ki se pritipa izza roba. Tako, začetek je že za nama. In zgoraj? Ne vidiva drugega kot rjave previse, ki se v mehkih valovih poganjajo navzgor. Le tanka poklina jih seka. Prav na vrhu jo zapira ogromen zob, ki moli daleč iz stene. Ko bova preko njega, si bova lahko oddahnila.

Zebe me, zato grem raje naprej. Kratek previs me za silo ogreje, ko pa pogledam poč nad seboj, mi postane vroče. Takih sitnih ožin nikoli nisem maral, že od nekdaj so bile Metodova domena. Vseeno zatrem v sebi svarilni glas in se poženem. Nekaj časa gre, potem pa moram ves upehan nazaj. Jezno tolčem klin za varovanje, ki se kar naprej krivi. Za nameček kresnem še po prstu in mera je polna. Ni težjega, kot ukrotiti lastno užaljeno samoljubje. Zdrobil bi najraje vse, kar bi mi prišlo pod roke. Razen skal ni v dosegu rok ničesar. Divje nategnem vrvi: »Najprej!« Le zakaj sem tak? Je mar Metod kriv mojega poraza? Postane mi žal in sram me je. Metod se molče spravi v poč. Brez posebnih težav pride na stojišče. Sedaj gre tudi meni bolje. Manj trme in več pameti bi moral prej uporabiti, pa ne bi bilo nepotrebnega zastoja in slabe volje.

»Oprosti!« to je vse, kar spravim iz sebe.

»Je že v redu!«, pravi Metod.

Tretji raztežaj je za nama. Visiva v stopnih zankah v votlini brez dna. Z nezaupanjem ogledujeva dva klina, ki nosita poldrugi cent najine teže. Dobro sta zabita, vendar nama je prejšnji raztežaj omajal zaupanje v tehnična sredstva. Dveurno visenje in raztegovanje na klinih in razpokah, ki venomer škripljejo, nama je razdražilo domišljijo, da povsod vidiva strahove. Sedaj se nama zdi, da se bo železje vsak hip izpulilo. Pa ni tako hudo, vsaj za sedaj ne. Kako bo pa naprej, bova pa vsak čas pričela doživljati.

Streho votline prereže hudo nerodna in krušljiva poč, ki ima samo na enem mestu, prav na robu previsa, primerno obliko za zagozdo. To je torej tisti »lijak«, ki me je še v sanjah plašil. Vzpnem se na prste in nategnem vse sklepe do bolečin, da lahko izpulim preperelo Dularjevo zagozdo. Potem zabijam novo. Le počasi leze kos lesa v krušljivo špranjo. Sledi utrujajoče delo s klinom. Kaže, da drži, pa po kratkem počitku vseeno zabijem na drugo stran zagozde še enega. Bolje je tako, tukaj je to edina oporna točka. V klin obesim streme, nato se počasi pričnem vzpenjati. Drži, torej naprej! Kam? Edina opora za roke je zagozda, za noge streme. Nad mano je stekleno gladka zajeda. Daleč je še do prvega oprimka. Stopim za stopnjo više. Položaj ni niti najmanj prijazen. Noge mi vleče pod previs, prsti pa počasi drsijo po lesu. Ne morem več, spustim se in obvisim na vrvi. Tako se vsaj malo spočijem. Noge spravim na vrhnjo letvico. Spet se z rokami potegnem na zagozdo. Roke, noge in pas so komaj za ped narazen. V pasu me žge kot ogenj, noge so otrpnile. Tako ne more iti dolgo, moram tvegati.

Ozrem se navzdol. Metoda ne vidim, skrit je pod stropom votline. Oči pomaknem naprej. Najraje bi zamižal, tak je pogled na sneg, tisoč metrov pod mano.

Sedaj!

»Metod, pazi!« Kot vzmet se sprožim kvišku. Bliskovito porinem roko v poč in stisnem pest. Uspelo mi je. Ne vem še, kako bi izplezal naprej, vem le to, da se bo vse srečno končalo. Z drugo roko se še dotikam velikega skalnega zoba. V krušljiv previs si drug za drugim sledita dva klina. Majeta se, toda to ni nič proti lijaku. Še nekaj preprijemov v previsu, kratko gvozdenje po krušljivi poklini in oporo mi ponudi masiven rob snežno bele skale. Poteg na rokah me vrže na lepo travnato polico.

Pol ure nato mi Metod v prevelikem navdušenju s prijateljskim udarcem skoraj zlomi rebro. Pozabljene so vse težave, ostala je samo sreča zmage, navadno in tako popolno veselje nad tem, da sva živa. V takih trenutkih bi najraje objel ves svet. Samo takrat je človek res dober. Vse ljudi ima rad, v srcu za temo ni prostora.

Tečeva po grebenu proti vrhu. Včasih se nama zdi, da ga bova že skoraj dosegla, pa se spet umakne. Z njega vihra ogromna meglena zastava. Veter buči okrog skalnih stopov kot orjaške orgle. Strmina počasi popušča, nato se greben previsi navzdol. Na vrhu sva, na najvišji točki, ki je tu dosegljiva. Megla nama zakriva konice, ki so še precej višje od te, zato lahko uživava ob misli, da se više ne da priti.

Zavijeva iz grušča pod Babe. Kmalu bova v koči. Majhno okno se pojavi v megli. Ozreva se na Glavo. Lepša se mi zdi kot prej, nima več tiste posmehljive okrutnosti na sebi. Le trenutek še in spet jo zagrne megla. Svet se stisne na nekaj kvadratnih metrov, vse postane svinčeno sivo. Pred nama se zariše črna silhueta koče.

Zdrznem se, že spet sem spal. Ozrem se okrog. Hodnik, puške, škornji in električna luč me postavijo na trdna tla. Zunaj šumi morje. Zvezde bledijo, kmalu bo dan, eden od neštetih, ki jih moram še preživeti tu. Spet začujem zamolkel šepet morja. Zdi se mi kot tih posmeh. Pred očmi spet ni nič drugega kot neskončna, slana puščava. Spet sem sam.

PRIPOMBE:

V letu 1958 sva z Metodom ponovila štiri naše najtežje smeri. Navajava njihov vrstni red po težavnosti. Nisva upoštevala samo ocene najtežjega mesta, ampak celotni vtis, ki ga sestavljajo višina stene, napetost plezanja itd. Ravno zato sva n. pr. uvrstila Glavo Planjave za Rzenikom in Šitami, čeprav ima najtežje mesto ocenjeno več (VI+) kot ti dve smeri. Sicer je pa ta vrstni red rezultat najinih osebnih vtisov in ga torej ne gre jemati kot nekaj splošno priznanega.

1. Dedec — Centralni steber; 3. ponovitev 27. VII. 1958. — Čeprav je bil preplezan že leta 1949, je še vedno naša daleč najtežja smer, ne glede na to, da je visok le 150 m. Plezanje je v glavnem prosto. Ocena: VI+.

2. Rzenik — Centralni steber; 1. ponovitev 10. in 11. VIII. 1958. — To je smer, ki zahteva največji telesni napor. Najtežji detajli so tehničnega značaja in se vrstijo nepretrgoma drug za drugim. Prosto plezanje je nekoliko lažje, vendar zaradi izredno krušljive kamenine zelo nevarno. Ocena: VI.

3. Šite — Direktna zajeda; 3. ponovitev 20. in 21. VII. 1958. — Predstavlja izrazito prosto plezanje z zelo slabim varovanjem. Ocena: VI.

4. Planjava — Direktna smer preko Glave; 1. ponovitev 30. VIII. 1958. — Plezanje je kombinacija napetega prostega in tehničnega plezanja. V nasprotju z ostalimi tremi smermi je zares problematično eno samo mesto (VI+). Ocena: VI.

Ponovila Metod Humar in Tone Škarja, člana AO Kamnik.

Mislim, da sem o ponovljenih smereh povedal dovolj. Kdor hoče vedeti več, naj jih gre ponavljat, saj so za visoko razvojno stopnjo našega alpinizma preveč osamljene.

Dvigni svoje oči h goram in v spoštovanju, ki je obenem najgloblji vir planinskega doživetja. Kdor stene samo uvršča s hladnim pogledom v lestvico težavnostnih stopenj, ne da bi se zgrozil, ko se mu je zdelo, da se bodo zrušili nanj skalni zidovi, ki si jih prej ni mogel predstavljati; kdor samo ugiba število stopinj, ki mu odpro pot v ledene palače; kdor samo šteje po urah plezanja, ki naj upogne kljubovanje stolpov na grebenu; kdor še ni občutil v molčeči predanosti lepote vrhov, s katerih so vihrale snežne zastave; kdor še ni prisluhnil skrivnosti polnim glasovom gorske noči nad prepadi — ta se kljub vsem zunanjim zmagam reven vrača v dolino.

(O. E. Meyer)

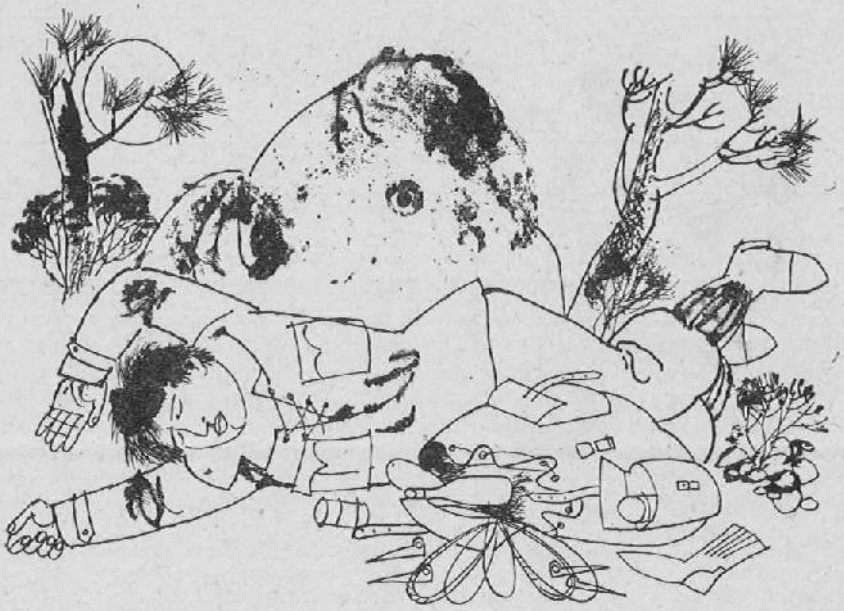

Življenjepis Petrovega nahrbtnika

MIRAN MARUSSIG

ROJEN DNE...

To ni naključje, da sem aprila zagledal svet. Mojster Felicij me je imel v mislih natanko devet mesecev poprej. Težava je bila v tem, da ni imel natančne predstave, kako bom »izpadel«. Moški ali ženska? In ko je aprila prerezal zadnjo nit, takorekoč mojo popkovino, je srečen, žarеč od veselja dejal: Pravi dedec! Trije žepi, po eden na vsaki strani, eden v sredini, na vrhu poklopec in pod njim malha, povsod usnjena obloga, krepke naramnice in kopica jermenčkov in karabinov. Da, možak!

Rojen v biku, sem bil postavljen v izložbo še istega dne. Ljudje so hodili mimo, jaz pa sem gledal vse to vrvenje in mislil visoke misli. Tiste prve dni sem bil prepričan, da nisem rojen za majhne stvari, ampak da drži moja pot daleč gor, nad ves ta hrup, nad te uboge mravlje, mimo radovednih obrazov.

Potem je prišel Peter. Kaj je to? Mojster me je zgrabil, me potegnil iz izložbe in vrgel na pult. Srce čutim v grlu. Tovariši — prodan pri živem telesu! Upiram se. Na vsak Petrov gib reagiram z nasprotne strani. Gledam mojstra in obupno vijem roke, mojster pa se smehlja in zagotavlja, da bom po dveh turah voljan ko nov kožušček. Peter plača in sramotni akt prodaje je končan.

MOJA PRVA TURA

Peter je človek. Tudi mojster je bil človek, zato me je prodal. Nič dobrega ne pričakujem.

Vzel me je iz omare, vrgel na stol, odprl in surovo nategnil platno. Prvič sem občutil bolečino. Potem me je napolnil. Ne napolnil, nabasal,

kot se temu reče. Kup srajc in trop nogavic, potem suknjič, copate in še in še. Konserve, ti najbolj brezobzirni rekviziti, so tičali ravno v tistih kotičkih, kjer so me najbolj žulili. Na vrhu vrvi in klini, kladivo in razne vrvice. Oj Peter, saj to nisem jaz, to je potujoča trgovina!

Petru je vseeno, kako je z menoj. Če bi ne bil mlad, ne bi tega prenesel. Na avtomobilu poskakujem ko nogometna žoga in prah mi sili v pljuča. Duši me, boli, ves sem obtolčen, Peter pa sedi tam spodaj v udobnem naslanjaču in mu ni mar, ali sem živ ali mrtev.

Tako in sedaj sva tu, pod goro, na začetku poti. VELIKA PLANINA, to sem razbral iz table. Komaj se razgledam, me Peter zgrabi, vrže na hrbet in greva. In nosim vso težo, ki jo je nametal vame in na vrh. Prenašam zoprno zvončkljanje klinov in topo tiščanje konserv in rahlo zibanje v levo in desno. Nisem rojen za zvezde. To mi vsak korak posebej potrjuje. Rojen sem za delo.

Postal sem voljan. Mojster je imel prav. Pretegnjene roke, otiščanci, razbolela ramena, vse je mimo. Sedim na klopi v topli bajti in všeč mi je.

Vriskamo, pojemo, pijemo. Da, to je življenje! Res da je Peter neroden, ko pada zviška name, toda to ni nič. Gledam, kako se vse prijetno vrti in to mi je všeč. Naprej Peter, le tako naprej!

Toda ljudje so pametna bitja, tako vsaj pravijo. — Imajo možgane, ti pa so instrumenti za iztuhtanje vseh mogočih vragolij. Slišim, kako nekdo zarjove: »Pouštertanc«! Potem me Peter zgrabi in pravi: »Ta je mehak!« Vrže me v sredino peklenskega kroga in ljudje poklekajo name in me s koleni tišče. Prah sili s podnic. Samo bolečino občutim, dokler me nekdo ne zgrabi in vrže v mrzlo noč za Petrom, ki je že prej odšel po isti poti. Padem na Petra, na onemoglega, pobljuvanega Petra, ki leži pijan ko čep za debelo skalo, poslikano z ogromno rdečo markacijo in napisom: »PLANINSKI DOM«. Oba sva umazana, obadva povaljani cunji, oba utrujena, onemogla in onesnažena. Sram me je, Peter, sram, ker sem se tega poprej tako veselil. O, kako je to žalostno.

Po prvem svitu vstaneva. Peter je odšel v kočo in se hitro vrnil. Prinesel je kramo, me dvignil pod pazduho in sva odšla na vrh. Sedel je zamišljen pod piramido in gledal. Tudi jaz sem gledal.

Imam občutek, da me široko obzorje in modro nebo dvigujeta nad zvezde. Toda kje so zvezde? Kaj mi mar moja visoka filozofija in nazori od prvih časov zaprašene izložbe, ko je tu pod menoj prešerna zemlja, razposajena in vesela. Gledam in se čudim in tudi Peter gleda in se čudi. Potem se obrne k meni in pravi: »Tako, Stari, zdaj greva. Odpri usta in skrij to ropotijo.«

Sijajno, Peter. Zdi se mi, da postajava prijatelja. Tako je prav. Na, zloži vame vse, kar se da. In odprem malho tako na široko, da me skoraj raznese.

MOJA PRVA IN ZADNJA LJUBEZEN

Tudi to ni slučaj, o tem sem prepričan. S Petrom hodiva na ture pravzaprav po nekem voznem redu. Ni rečeno, da je ta vnaprej določen. Včasih je nekaj kar v zraku in zaradi tega morava na pot.

Navsezadnje sem že veteran. Peter mi pravi Stari, ampak to za šalo. V resnici sem mlad. Res da sem ogorel od sonca, toda to mi je všeč. Otiščanci konserv od prve ture se močno poznajo, vsaj z notranje strani in je tudi res, da se je žep natrgal, toda Peter ga je zašil. In zato sem fant, tak, kakršen mora biti.

Bilo nas je šest. Peter, Petrina in njena mama. In trije nahrbtniki seveda. Se pravi jaz, Petrinca in njena mama. Na prvi pogled mi je bila všeč. Petrinca namreč, ljubek nahrbtnik ženskega spola.

Ne vem več, kam smo šli, morda na Sedlo. Do Klina sem trdovratno molčal, priznam zaradi razbijanja srca. Potem, ko me je Peter odložil in sva si s Petrino pogledala v obraz, sem čutil, kako sem zardel in sem vprašal: »Ti je všeč?« »Kaj?«, je rekla. »Gore, pa rože in zelenje, borovec« na primer. »Khm«, je zakašljala mama, »seveda ji je všeč.«

Ko smo prišli na Sedlo, je bil mrak. Šli smo v zimsko sobo in zakurili. Peter je vtaknil noge vame in jaz sem mu puhal toploto v premrzle prste. Petrini pa sta zmrzovali. Peter me je potem odprl in vtaknil obe Petrini vame, jaz pa sem grel, kar mi je dalo razgreto srce. Skozi mrak pa sem poslušal mamine levite, ki je godrnjala, da so gore samo za estetsko uživanje, v skrajnem primeru še za športno, nikakor pa ne za tako vul-

garno ljubezen, kot jo počneva midva. Takrat sem se v mislih pokrižal in se zahvalil, da jo je mojster ustvaril samo kot nahrbtnik. Njo, mamo namreč, ker bi me sicer prav gotovo odpodila in ne bi nikdar občutil resnično in globoko radost, tako, kakršno sem to noč.

MOJA PRVA IN ZADNJA NESREČA

Odkrito povedano, s Petrom sva samotarja. Morda sva zaradi tega čudaka, pa kaj zato? Gore sva obredla po dolgem in počez. Celo po transverzali in sem imel včasih vtis, da sva brezglava norca, dokler se ni Peter nekoč ustavil in dejal: »Fant, od tega bezljanja nimam nič.« Potem sva prebrala kopico knjig.

Bila sva izkušena. Vedela sva za nevarnosti. Poznala sva sneg, veter, dež, mraz in še kup zavratnih zlih duhov, ki jih je bojda za vsakim kamnom dovolj. Tudi midva sva skrbno razdelila vse na dvoje, na subjektivno in objektivno in sva odbirala eno od drugega ko črn fižol od belega. Zdi se mi, da sva kljub temu z obojim fižolom odhajala v gore. Niti enkrat naju gore niso vprašale, ali sva sama in s kakšnim fižolom. Morda pa —? Samo enkrat, takrat zadnjikrat.

Aprila sva šla na Prisojnik. Jeseniška pot je globoko pod snegom. Čepim na hrbtu in uživam ob pogledu navzdol. Še bolj mi je všeč, ker ni derez v srednjem žepu. Pustil jih je doma, vrag vedi zakaj.

Strmina je vrtoglava. Navajen sem tega. Peter zasaja cepin in previdno prestopa. Korak, za korakom. Gor, naravnost gor proti grebenu.

O, poznam to pot. Poznam jo ko svoj žep. Pa jo pustim vnemar in pazim samo še na to, da sledim gibom Petra in da mu nisem v napotje, sicer me bo preklel od glave do zadnje zaponke, kljub temu da sva prijatelja na življenje in smrt. Čudni so ti gorjani.

Petru nekaj ni prav. Verjetno sva zašla. Pogledam sonce, visoko je, res, toda to ni vzrok za strah. Naprej fant, ne cincaj, mu pravim. Dol ali pa gor, kamor hočeš, samo naprej. Toda Peter stoji. Potem potegne cepin in prestopi v staro stopinjo, v tistem hipu pa se zavrtita nebo in zemlja, skale in sneg. Dva ostra krika, dva ostra krika, dva močna udarca in kratek drs po snegu.

Peter je na meni. Bcživa. Prav, odpočij si, fant. Padla sva, pa nič zato. Pobereva se in greva dalje. Smola je v tem, da sva oba razbita, Peter opraskan in krvav, jaz pa raztrgan, preklan takorekoč na dvoje. Sedaj natanko vem, da sem se dvakrat dotaknil tal in obakrat je bil Peter zgoraj. Bodi vesel Peter, rešil sem ti življenje.

Vrnila sva se v bajto. Njemu so pomagali, mene pa vrgli med šaro.

MUZEJSKI REKVIZIT

Sedim v stari omari podnaslovljen ko ponesrečena povest. Na listku piše: »Ostanek nesreče v Prisojniku.« Peter je čudak. Kaže me prijateljem ko muzejsko relikvijo, jaz pa si želim nazaj v gore. Prenesel bi vse, tudi eno noč pijančevanja in dvakrat pobljuvanega Petra, samo da bi se razgledal z vrha in pozdravil stare znance, vrhove od obzorja do obzorja. Neusmiljeno me zbode, kadar Peter odpre omaro, se mi zareži v brk in pravi: »Stari, ti si oplel!« Peter, nič zato. Tisto, kar sva si na najinih skupnih poteh nabrala v srce, tisto mi iz zaklenjene omare ne uide.

Verjetno me bo uničil prah. Preminul pa bom v sladki zavesti, da bo Peter vrgel nekoč svoj novi nahrbtnik z ramen, zaklel — po svoji stari navadi — in dejal: »Fant, tak, kot je bil moj Stari, pa ti nisi!«

Triglav z Anceljnovga rovta spomladi Foto Pavel Kunaver

Vrtiček pod Cmirom

PAVEL KUNAVER

Dolina Vrata je pravi niz biserov, ki se jih izplača vsakega posebej ogledati in ob njem dolgo ostati, Vrtaška planina, Peričnik, Viški, Mihevčev rovt, Poldov rovt, Bržotnov rovt, Turkova planina, malone vsak meter dolinskega dna in struge Bistrice, ki si je posebno v srednjem delu izgrebla med velikanskimi valuni svojo pot, in nešteti drugi kraji in kotički. A izmed vseh krajev je Anceljnov rovt gotovo najlepši prostor v Vratih. Le deset minut pred Aljaževim domom se razprostira, a utrujeni in preznojeni gorohodci, katerih cilj je visoki Triglav, ali drugi njegovi vrstniki, ga komaj ošinejo s pogledom, ker si žele po dolgi poti oddiha pri gostoljubnem Aljaževem domu. Anceljnov rovt pa je najobsežnejši in najbolj ravni travnik v dolini. Ker je dolina med Cmirom na eni strani in bregovi Škrlatice in Stenarja na drugi strani tam posebno široka in odprta, je razgled s tega rovta po mojem mnenju najlepši iz Vrat. Tudi sam Triglav je še vedno ves mogočen in najimpozantnejši iz Vrat. Saj stoji ravno v taki daljavi pred teboj, da si ti še ni treba lomiti vratu, ko občuduješ njegove divje stene in večino leta s snegom ovenčani slavni vrh.

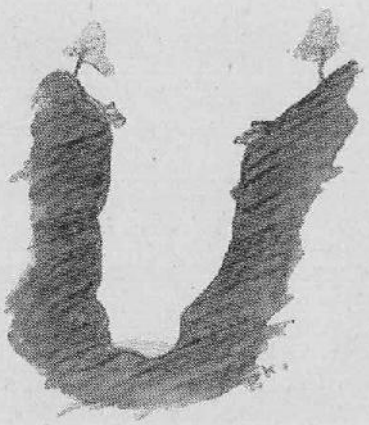

Dno grape s snegom poleti. Vpliv temperaturnega obrata na rastlinstvo

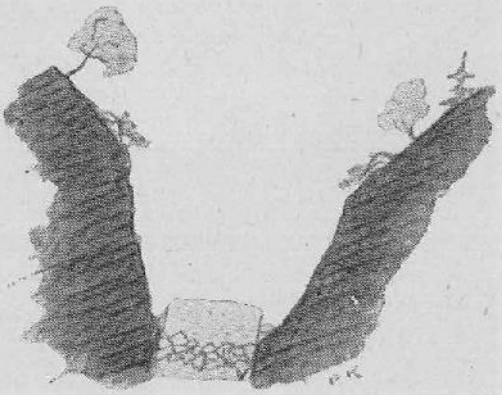

Prerez črez grapo z vodo in vpliv mraza na rastlinstvo

Gozd okoli Anceljnovega rovta pa je že zelo gorski, saj stoji na skalnih morenah in na terasah, ki jih je s še malo obrušenim prodom nasula Bistrica. Pod Cmirom se mora gozd boriti že z velikimi strminami in v njem že kmalu odkriješ spoštovanja vredne junake iz drevesnega rodu. Toda najzanimivejši del tega kraja že ni več rovt sam, ampak rana, ki zija v gozdnem pobočju na jugovzhodni strani rovta. Med njo in rovtom se razprostira še prodnata struga Bistrice in bela prodnata delta, ki se spaja z bistriško strugo in ki pripada prej omenjeni rani — veliki grapi — v gozdnem pobočju Cmira. Le kako je nastala? Nad njo mole v nebesni oblok razriti grebeni Cmira. Pod njimi pa so vekovi s plazovi in zmrzaljo ter odnašanjem preperelin ustvarili ogromno kotanjo, v katero pozimi in pomladi ogromni plazovi nagrmadijo velikanske množine snega. Ko je kotanja vsa nabita s snegom, se vale plazovi tudi navzdol in sežejo vsako leto, posebno pomladi, prav v dolino, le nekaj sto metrov od zelenega Anceljnovega rovta. Tam leže nato ostanki velikih plazov še v poznem poletju in zgodilo se je že, da je sneg sredi gozda in tik nasproti pašnika, kjer so spravljali seno, počakal druge zime.

Velikanske množine snega gori pod Cmirom v imenovani kotanji pa se seveda poleti in še pozno v jeseni tajajo in voda si išče pot v dolino. Toda njena pot je zelo strma in vali s seboj tudi kršje. Tako oborožena si je voda v vekovih zajedla v Cmirov breg globok žleb ali grapo. Poglabljala ga je seveda tudi tako, da je topila apnenec, kar snežnica posebno dobro zna! Voda se spušča od stopnje do stopnje, včasih v lepih slapovih, in se je mestoma že tako globoko zajedla, da je v višjih legah niti ne vidimo več. Toda kaj zna in kako lepa je, pa pokaže prav na zadnji stopnji, ko se spušča po gladko obrušenem žlebu v zadnjem slapu v dno doline. Velikost slapa je seveda odvisna od množine kopnečega snega, včasih pa tudi od poletnih in pomladanskih nalivov. Kakšno moč pa včasih doseže, vidiš v delti, ki se iz dna žleba razprostira proti strugi Bistrice in je globoko razjedena.

Ta delta, ki je pravzaprav zelo razjeden vršaj, je v notranjem delu še v pozno poletje pokrita s snegom. Čim bolj greš proti grapi, tem debelejši je sneg, in takole ob začetku julija je prav v notranjosti še pet in več metrov debel. A če greš sam, hodi previdno, kajti sneg je izpodjeden, in moglo bi se ti zgoditi, da bi se udrl, in v najboljšem primeru bi prišel moker kakor miš po luknji na koncu snežišča zopet ven, morda pa tudi ne. Še bolj previden moraš biti prav na notranjem koncu, kajti slap, ki pada

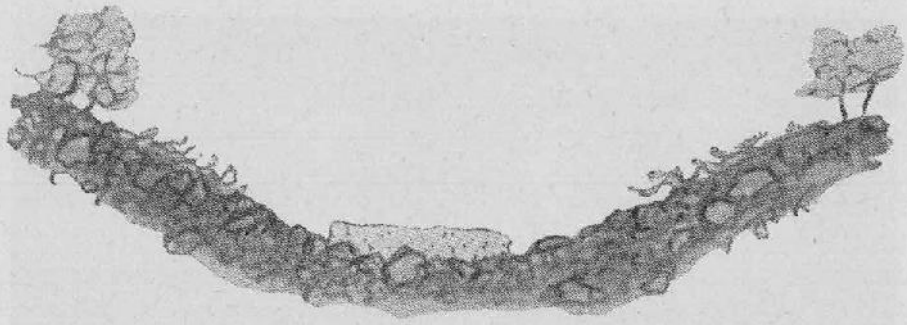

Zunanji del grape s snegom in vplivom na rastlinstvo

črez gladko obrušeno steno grape, je izpral in stajal sneg, da zija med njim in steno globoka robna zev, v katero ne bi bilo dobro zdrsniti.

Naš vrtiček pa se nahaja prav ob snežišču na več ali manj strmih skalah, rušah in zarastlem vršaju. Mrzla smrt plazov ima včasih tudi pozitivni vpliv na življenje. Ko mlatijo v višavah okoli sebe, trgajo tudi ruše in z njimi vred korenine in seme gorskih cvetic. Vlečejo jih črez vse prepade v dolino. Večji del jih res ostane pokopan in uničen v snegu, a nekaj jih vrže plaz tudi v svojo okolico. A glej, plaz je prinesel s seboj tudi višinsko podnebje! Dolina Vrat bi bila pretopla za marsikatero cvetico. Tod okoli snežišča in grape, po kateri teče ledeno mrzla snežnica, ostane vedno hladno. Tu nastane nekak toplotni obrat, ki nam ga prerezi skozi grapo (I., II., III.) nekoliko ponazorujejo. I. nam kaže globoki urez gornjih predelov grape s snežnico. Po skalah se naselijo samo hlad in senco ljubeče rastline, malo više jih nadomesti ruševje, in šele izven območja mraza stoje prvi listovci.

Še mnogo značilnejša pa je grapa prav v dnu, kjer leži malone vse leto plaz (II.). Tam so tik ob snegu tudi v vročem poletju, posebno pa dopoldne, dokler sonce ne posije noter, resnično take razmere, v kakršnih žive rastline v visokih gorah tik ob snežiščih. In celo nato, ko se grapa že močno razširi in dobiva mnogo več toplote in svetlobe in se sneg proti koncu junija že umakne, najdeš še vedno isti razpored rastlin: čim bliže dnu, tem več visokogorskih rastlin; čim više nad dnom, tem bolj je rastlinstvo prilagojeno pravemu dolinskemu podnebju.

Zato najdeš posebno v mesecu juniju na tem malem prostoru, kjer kljub nizki legi — okoli 950 m nad morjem — tekmujeta med seboj visoko z gora s plazom prineseni sneg in vroče poletno sonce, lep botanični vrt, zbirko lepih planinskih cvetic. Lepo pa je tam tudi že meseca maja, pa tudi proti koncu julija. Če pa je sneg obležal po hudi zimi še do avgusta, boš v senčnem kraju še odkril cvetice, ki jih moreš pričakovati samo nad drevesno mejo!

Dvakrat sem bil v tem vrtičku tudi z botaniki, z mladim Wrabrom in prof. Simčičem. To je bil seveda poseben užitek, in če le moreš, pojdi tja tudi ti v taki družbi, vsaj pa s kako knjigo za določevanje planinskih cvetic, in verjel mi boš, da je to pravi mali biser bogate doline Vrat. S prof. Simčičem sva bila tam šele 25. julija 1957, ko je sneg malone že izginil v grapi, in še sva našla naslednje cvetice (seznam prof. Simčiča):

V skalah:

Dvocvetna vijolica — Viola biflora; Rumeni jetičnik, mitje — Veronika lutea; Avrikelj ali lepi jeglič — Primula auricula (ravno odcvetela!); Nizki alpski zvonček — Soldanella pusilla.

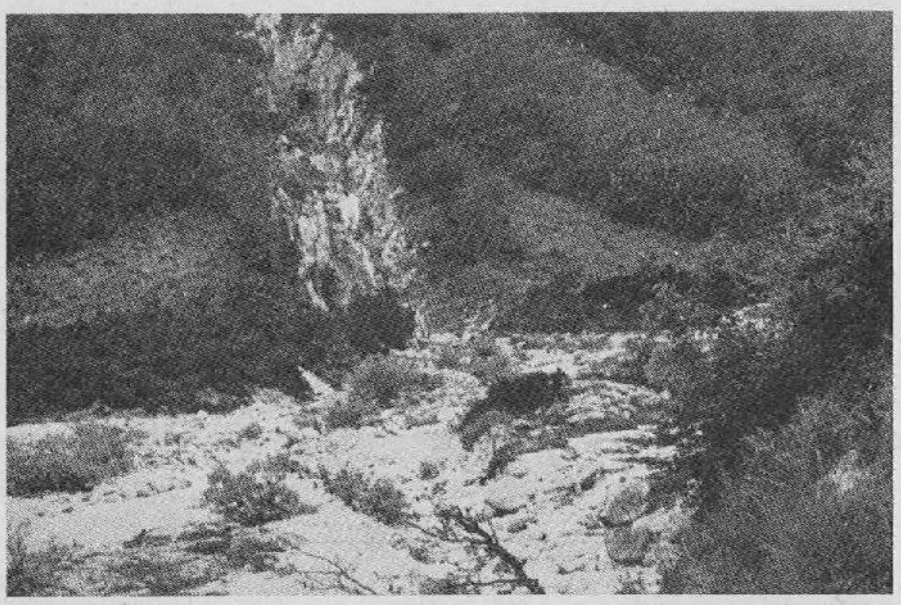

Vrtiček pod Cmirom – grapa, po kateri prigrmi plazovi prav v dno Foto P. Kunaver

V pasu rušja:

Sternbergov klinček – Dianthus Sternbergii; Čvrsti šaš – Carex firma; Navadna žiljka – Tofieldia calyculata; Planinski slanozor – Heliosperma alpestre; Haljica – Tunica saxifraga; Velesa – Dryas octopetala; Podkvica – Hippocrepis comosa; Julijski lan – Hinum julicum; Trebušasti svišč – Gentiana utriculosa; Kochov svišč – Gentiana Kochiana; Planinski šetraj – Saturcia alpina; Jacquinov čišljak – Stachys Jacquini; Planinska mastnica – Pinguicula alpina; Skalna špajka – Valeriana saxatilis; Marjetičasta nebina – Aster bellidiastrum; Mnogolična hudoletnica – Erigeron polymorphus.

Pas rušja:

Rušje – Pinus mughus; Dlakavi seč – Rhododendron hirsutum; Slečnik – Rhodothamnus chamaecistus; Brusnica – Vaccinium vitis idaea; Borovnica – Vaccinium myrtillus; Alpska drežica – Selaginella selaginoides; Črni teloh – Helleborus niger; Pomladansko resje – Erica carnea; Ciklamen kokorik – Cyclamen europaeum.

Kar dosti, ali ne? In to na kraju, kamor ti ne bi svetoval stopiti, dokler se niso ulcteli plazovi iz višin. Ko pa nehajo grmeti ti neugnanci in sonce staja njihove stranske robove, priklijejo nežni znanilci življenja in lepote takoj iz zemlje in jo izpremenijo v vrt, po katerem se z največjim užitkom sprehajaš.

Tako je lep ta vrtiček pod Cmirom, da me je malo strah, če sem ga izdal kakšnim prevelikim ljubiteljem cvetja, da se ne bi šli past tja, kajti za zaključek moram povedati, da je vsega le bolj malo kakor na mali, prelepi razstavi cvetja! Zato hodite tja brez poželenja po cveticah, ki so naša skupna last. Sploh pa bi bilo najbolje, da bi prekrasni Anceljnov rovt in tisti kos zemlje do grape pod Cmirjem proglasili za narodni park, ki bi bil dostopen vsakomur, a zazidati ga ne bi smeli. –

Trije možje na transverzali, da o psu niti ne govorimo

MATJAŽ KMECL

Druga zgodba

poroča o vzponu na Pohorje. S čim se ukvarjata Monitor in Tonč, ko čakamo na avtobus. Razburljivi Mirčev prihod. Pomisleki, ki obidejo Mirčeve prijatelje ob pogledu na vzpenjačo. Vse zaman in obupna prizadevanja. Usodni trenutki. Vse se srečno konča. Pojav hribovske norosti. Tonč najde svojo Bodečo Nežo. Veliki dogodki.

*

Bilo je čudovito jutro in obetal se je čudovit dan, ko smo pri mostu čakali Tonč, Monitor in jaz vsak po svoje zaposleni Mirča in avtobus. Monitor, ves mladosten in poln treme, se je ves čas sukal okoli nekega kandelabra in tam puščal po svoji grdi navadi sledove, Tonč je zasanjano slonel ob drugem kandelabru in z vizualnimi sredstvi osvajal vedno nove in nove »tipe« (kakor sam imenuje mlada, pa tudi že nekoliko starejša čedna dekleta), jaz pa sem neprestano in ves besen pogledoval na uro in vsak trenutek znova izračunaval Mirčevo zamudo. Šel je kupovat paradižnike, on da ne gre sploh nikamor brez paradižnikov. — Bedasto — ko da on sploh kam gre, kamor ne gredo tudi njegovi prijatelji, ki potem skrbijo zanj!

Naposled je avtobus pripeljal, Tonč se je streznil in se preselil v realnost, Monitor je opustil misli na kandelaber ter se v trenutku otresel vsakršne treme, jaz sem še enkrat pogledal na uro, Mirč pa je še očitno kupoval paradižnike.

»Gremo!« sem rekel ves besen. »Sam naj si pripiše!« nakar smo se zbasali v notranjščino. Vrata so se zaprla, šofer se je presedel in pogledal predse... nenadoma pa zagledamo čuden pojav, ne čisto naraven, rekel bi — bolj v smislu moderne tehnike — nekakšno hitro premikanje po trgu, usmerjeno proti avtomobilu.

Tonč se očitno prestrašen obrne proti šoferju in zavpije: »Poženi!« A šofer samo otrpel gleda. Tudi mi smo nekako prestrašeni: vidimo nekakšno veliko kroglo, ki je spredaj rdeča, spodaj zelena in čudno spominja na Mirča, zadaj nekako siva, vali se naravnost proti avtomobilu in ljudje odskakujejo od nje ko vodne kapljice.

»Oh, Mirč!« olajšano zavpijem, »paradižnike nese!« Ljudje se začno bedasto režati, nakar sprevodnica spusti Mirča k nam. Nosil je veliko najlonsko vrečo paradižnikov pred seboj, pot mu je v curkih tekel po obrazu, do besede sploh ni mogel, le z roko je dal znamenje šoferju, češ da lahko požene. Tako smo se potem težko obremenjeni (tu mislim predvsem na avtobus) pripeljali pod vzpenjačo.

Takoj ko smo zagledali tenko vrv, ki je bila napeljana od enega stebra do drugega, vse do vrha, sem spoznal — pred kakšno veliko in odločilno preizkušnjo bo vzpenjača topot postavljena — ko bo Mirča vlekla navzgor. Nisem se bal zase, ne, bal sem se za Mirča in za vrv, saj bom — to sem takoj sklenil — po možnosti kje daleč zadaj v zadnjih gondolah. Kdor si upa tvegati vožnjo z njim, naj jo tvega, vseh vrst junaki se najdejo po svetu, jaz nisem med njimi in tudi nočem biti. Ravnotako bi se mi zdela

velika goljufija, če bi se hotel Mirč peljati z eno samo karto gor. Izrazil sem ta pomislek tudi gospodični, ki prodaja karte, a se je samo brezskrbno(!) nasmehnila. Zdaj sem bil že trdno prepričan: velika katastrofa bo to: za turizem in za družbeno lastnino, zato sem skušal opozoriti še nekega uslužbenca, naj pošljejo Mirčevo gondolo vsaj pol ure prej in posebej, pa je vse vzel samo za šalo. Končno sem izrazil svoje slutnje tudi Tonču — prijatelju, edinemu človeku, ki sem se mu v teh hudih trenutkih še lahko zaupal. In glej, on me je razumel.

Mrzlično sva se lotila posla.

Ura se je bližala, a usoda vzpenjače je bila čedalje bolj negotova. Končno sva se odločila za resen pogovor s prijateljem. Edino to nama je še preostajalo.

Našla sva ga zunaj, pri poslu, s pipcem v rokah, z robcem poleg sebe (je namreč zelo snažen človek in si neprestano briše usta kot Pilat roke) in očitno zatopljenega v pobožno premišljevanje, pri čemer pa ni niti za trenutek pozabil na pomembno vlogo, ki jo v človeškem življenju odigravajo čeljusti.

Treba ga je bilo obzirno pripraviti do spoznanja usodnosti prihodnje pol ure ne samo za njega, marveč tudi za kup drugih turistov in za razvoj turizma nasploh.

»Krasno vreme je eee danes eee,« je po ovinkih skušal Tonč.

Mirč je molčal in s pipcem tesal velik krajec.

»In, e, kaj sem hotel reči — krasna vzpenjača to, ee . . .«

Mirč nič.

»Res, krasna vzpenjača . . .«

»Koliko pa tehtaš,« sem vsekal potem jaz vmes. To ga je tako prestrašilo, da je prenehal žvečiti, kar je pri njem res veliko.

»Kdo, jaz? Zakaj?«

»Ker bi se ti utegnilo kaj neprijetnega zgoditi.«

Tedaj je Tonč, kdo bi to pričakoval od njega, privlekel iz žepa velik žepni robec in si z njim pričel brisati oči in nos. To je Mirča dokončno vrglo iz ravnotežja.

»Za božjo voljo, prijatelja, kaj se je zgodilo?« je onemoglo povesil še trenutek prej pospešeno delujoči pipec.

Tonč pa nič, kar smrkal je, čedalje glasneje in čedalje bolj mokro. — Razumel sem ga, mehko poetično dušo, vživel se je v tragedijo, videl je pokončana človeška trupla, ki ležijo razmetana pod strgano vzpenjačo, videl je žene, ki jočejo za svojimi možmi, videl dekleta, ki si rujejo lase za svojimi fanti — in vse te grozne predstave je bil kriv Mirč. Besnel sem, a on je sedel brezskrbno tukaj, s pipcem v rokah in brez pomislekov žvečil kruh in klobaso.

Nisem še videl tako brezobzirnega človeka.

»Dobro,« sem rekel, »če je že vodstvo vzpenjače tako neodgovorno, potem mi ne moremo biti. Mirč, ti se ne boš peljal. To je moja zadnja beseda. Nočem da bi me potem vse življenje spremljali in zasledovali strahotni prividi strtih gondol in človeških src. Nočem, razumeš, Mirč!«

Tonč je molče prikimal.

V Mirču je predstava zelo počasi delovala. Zelo polagoma se mu je vrisaval obup v obraz, kajti predobro poznam Mirča — vem, da je v bistvu dober človek, le včasih malo preveč len. Sprevidel bo, kolikšno nesrečo lahko povzroči s svojo lahkomiselnostjo in se bo žrtvoval. Zdaj zdaj bo vstal, zaigral bo sicer malo teatra, utrnil si bo solzo in rekel: Pojdem, peš pojdem. Ne morem prenesti niti misli na kaj takšnega.

S Tončem sva ga vsa svetla in polna vere vanj gledala ter pričakovala te njegove velike izjave. Namesto tega je skrbno zložil pipec, si zamišljeno ogledal vrečko s paradižniki, ki je bila na dnu že sumljivo mokra in napihnjena, se obrisal okoli ust, naju zamišljeno pogledal in rekel:

»Vidva sta čisto navadna tepca. Če mislita, da bom hodil peš ob tako krasni in koristni napravi, se hudo motita.«

Tonč je ohranil vso prisebnost duha in si je v trenutku spet brisal oči in nos. Jaz sem ostal poparjen: Takšne prijatelje torej imam: nič za druge, vse za svoje lastno, osebno ugodje. Kaj bi to bilo zanj — dve uri pešačenja, pol centimetra manj sala, malo žrtvovanja? Nič. Rešil pa bi s tem toliko in toliko srečnih ljudi, ki še ta trenutek niti slutijo ne, kaj jih čaka, rešil bi naš celotni turizem.

Zdaj je bilo prepozno. Ura je z neizmerno in usodno naglico drsela proti tragičnemu trenutku. Gledal sem — zločinec — te brezskrbne vesele obraze, kako so se prerivali k vratom in gondolam v polmračnem, skrivnostnem prostoru, in na čelu vseh je drvel Mirč, z ogromnim nahrbtnikom, s paradižniki v eni in s karto v drugi roki. Gledal sem vse to, naskrivnem sem še vedno upal, da bodo vsaj sprevodniki, vsaj starter odvrnili Mirča od tega blaznega početja, a začuda: prišel je srečno mimo vseh ovir in se skupno z dvema postarnima ženskama utaboril v prvi gondoli. Ubogi, nesrečni ženski! Opozoril bi ju, a vem, da bi se mi samo smejali, kot že toliko drugih poprej. Ljudje se smejijo vselej toliko časa, dokler se ne smejo in ne morejo več smejati. S Tončem sva si molče stisnila roki, ko je Mirčeva gondola lahno zdrsnila s tira na vrv: zbogom, dobri prijatelj! Bil si neumen in len in brezobziren, a kako te naj pozabiva, toliko let nas druži, toliko dogodivščin, toliko veselih in žalostnih dni: Zbogom! Za zmeraj!

Vrv se je napela pod težo. Tonč, mehka poetična duša, ni mogel več gledati, zakril si je oči in samo drhtel.

Prišel je sprevodnik in naju začel tlačiti v gondolo. Kot poslušna, brezvoljna gmota sva se vdajala njegovim gibom: saj je vse brez vsakega smisla — vsak trenutek bo strahotno počilo, stroj se bo v divjem, hrzajočem naletu pognal v prazno in nekje s pobočij Pohorja bomo lahko slišali samo še obupen predsmrtni krik, zamolkel padec in nič več. Množica sedaj še tako veselih in brezskrbnih turistov bo umolknila, za trenutek obstala, pobledela in potem v divjem neredu planila na traso.

Strahoma sem obrnil oči navzgor; zelo me je začudilo, da je vrv vzdržala vsaj do prvega stebra. A glej — vzdržala je! Srebrna gondola se je izgubljala v sinjini mladega jutra. Stisnil sem še močneje Tonču roko in šepnil: Še je upanje, vsaj iskrica upanja je še. Druga za drugo so se gondole poganjale za prvo, a vse je potekalo v tako resnobnem in morečem vzdušju, da mi je še danes neprijetno ob spominu na to.

A vendar, glej! ničesar takšnega se ni hotelo zgoditi. Vse je potekalo v redu, vse je že prešlo preko kritične točke in midva s Tončem sva se začela nekega lepega trenutka sproščeno režati, tako da naju je stari profesor in ... bog pomagaj, kakšno čedno stvarco je imel poleg sebe (Tonču se je kar čeljust povesila) ... nekaj časa samo začudeno gledal, potem pa je zmajal z glavo in zamrmral:

»Nenavadno elementaren izbruh tako imenovane planinske norosti.«

O, ko bi vedel, čemu se smejiva, potem bi se smejal tudi on! In celo Monitor, ta ravnodušna, pofilistrena žival, kakor da je slutil, kolikšni nesreči smo ušli, je začel navdušeno lajati, tako da je stari profesor še enkrat začudeno zmajal z glavo:

»Čudno, res! Na živalih takšen pojav še ni bil ugotovljen.«

In medtem ko je on občudoval in proučeval ta čudni pojav, ki še ni bil nikoli ugotovljen, je Tonč, mehka poetična duša, z enako privrženostjo in doslednostjo opazoval pojav, ki je sedel poleg profesorja in ki je vztrajno in uporno zrl skozi okno ali v strop. Videl sem Tonču na obrazu, saj ne more tega nikoli skriti, da je sredi ustvarjalnega navdiha in kako ne: takšne ljubke oči — velike in lepe, takšen lep, čist, bel obrazek, kako ne bi moglo vse to vzpodbuditi še tako upornih pesniških čustev!

Nič več sledu prejšnje pobitosti, skrbi, žalosti: spet samo čudovito življenje, ki je prepajalo ves majhni šumeči prostor naše ljubke gondole. Globoko spodaj se je sončil Maribor, to čudovito mesto lepih deklet, tih, v lahne meglice zavit, sredi gozdov.

Ves navdušen sem vzkliknil: »Kako lepo je življenje, kako lep ves ta svet!«

Profesor me je nekaj časa gledal, potem pa uvidevno pokimal.

Medtem smo prišli do končne postaje in izstopili. Tonč je hotel zaviti kar za profesorjem, tako da sem ga moral opozoriti na najine prijateljske dolžnosti, — pa je samo zrl za njima, ko ranjena žival, odprtih ust, v ognju ustvarjalnega navdiha, ves trd in navdušen, a že z grenkobo obupa v sebi. Potegnil sem ga za rokav, Monitor je že od nekod navdušeno tulil — verjetno je odkril Mirča, on pa je še vedno zrl za njo — njo, ki mu je pomenila življenje (kot že toliko drugih poprej), ljubezen, upanje, vse, vse, vse. In ko sta že zdavnaj izginila za smrečnatim ovinkom, mu je nenadoma suha visoka glava omahnila navzdol, iz grla pa je iztisnil:

»Našel sem ... svojo ... Bodečo Nežo ...«

Tedaj sem zaslutil, kako velikim dogodkom gremo nasproti.

Tretja zgodba

poroča o nevarnosti, ki nam preti zaradi prevelike Mirčeve vneme. Navdušenje nad transverzalo. Tončevo brezupno hrepenenje. Nenavadne sanje in čudni dogodek v kaminu. Mirča navsezadnje le rešimo. Kaj vse je treba vedeti o Mirčevem prebujanju. Mirč hoče ostati v naravi, a kasneje sam sili v kočo. Koga najdemo tam.

Mirča sva potem našla na tihem samotnem kraju, ko se je krepčal po napornem vzponu. Monitor, tudi ves izčrpan, je ležal poleg njega in žarel v podobnem ognju brezobzirnega uničevanja. Bila je to čudovita gorska idila: zlitje človeka z naravo, ko sta sedela tam na dnu visokih, temnih smrek, obdana z barikadami polnih in že praznih konservnih škatel, prtičkov, napol obranih gnjati in načetih klobas, velike najlonske vreče paradižnikov, ki je spokojno počivala pod srebrnim brinovim grmom, marmeladnega kozarca, kozarca s kislimi kumaricami in medom in še in še.

Spoznal sem nevarnost, ki nam preti ob tolikšni vnemi, pustil sem Tonča v njegovem ustvarjalnem navdihu in pohitel navzdol.

Mirč me je sprejel z velikanskim navdušenjem.

»Vidiš,« je oblikoval govor skozi viharje in neurja svojega predelovalnega procesa, »in ti si mi hotel odsvetovati to prekrasno pot. To čudovito pot! Teden, dva, tri — pa imamo transverzalo za seboj: četrt ure pa smo na Pohorju, in spet četrt, pa smo s Pohorja. In kakšen zrak — jasen, čist, dišeč po smrekovih iglicah! Kje so tu tisti tvoji prepadi, kje nevarnosti, kos sem vsem naporom!«

Nisem mu utegnil odgovoriti, ker sem se že zdavnaj prej poprijel njegovega posla — z enako vnemo ko Monitor in Mirč. In vsi smo že

zdavnaj končali, vsi smo se že zdavnaj zleknili po mehkem mahu, da bi v miru zadremali, ko je na horizontu nad nami še zmeraj medlela Tončeva kontura, obrobljena s popoldanskim soncem in hrepeneča v ustvarjalnem navdihu. — Kje hodiš, Bodeča Neža? Kam te peljejo prečudna pota? Moje srce hrepeni po tebi, dobra, edina, ljubljena Bodeča Neža! Kje so najine Savinjske, kje Julijske in kje še Koper? Sladki Koper!

V takšnem podoživljanju Tončeve duševnosti sem zaspal (iz lastnih nagibov in ne morebiti iz kakršnegakoli posnemanja takšnih ali drugačnih zgledov, n. pr. Monitorja, kaj šele Mirča).

Bilo je zdravo spanje in sanjal sem razburljive sanje, svoj življan še ne takšnih: to stori planinski zrak.

Spočetka je bilo videti vse skupaj zelo nedolžno, lezli smo po nekakšni steni, precej turistovski. Edino, kar je bilo videti nevarno, je bilo to, da smo imeli Mirča s seboj. Bil je velik in mogočen, da se je komaj prestopal, čez izpostavljena mesta smo ga vlačili z vrvjo, da smo bili že precej izmučeni in na vsaki polici je hotel jesti — oziroma je jedel, kadar je čakal, medtem ko smo mi iskali primerne smeri. Tako je šlo vse v redu, dokler nismo prišli do nekakšnega kamina, kjer se nam je, ko smo ga vlačili z vrvjo navzgor, zagozdil. Popustili smo vrv, a tudi nazaj ni hotel več pasti — potegnili smo še bolj in slišali smo, kako mu iztiskamo zrak iz pljuč — daleč ni prišel. Le enakomerni pssss, pssss pssss so izdajali, da je njegova kapaciteta pljuč čedalje manjša, zato smo mu svetovali, naj se nikar ne muči, ker se mu sicer lahko zgodi, da lepega trenutka ne bo mogel več dihati, nakar je samo obupano javil pss, psss, psss, ker govoriti ni več mogel (verjetno zaradi treme, vedeti je namreč treba, da je to bila njegova prva plezalna tura). — Potem smo mu po daljšem posvetu (vse se je dogajalo le v sanjah, zato bi bilo vsakršno razburjanje in zgražanje po planinskih krogih docela neutemeljeno) ukazala naj da roke na glavo, da mu je ne poškodujemo, ker ga bomo poskušali s kamni izbiti iz neprijetnega položaja. A izkazalo se je, da z rokami ne more niti ganiti. Bili smo čisto obupani, svetovali smo mu, naj se napihne, kolikor je to sploh mogoče, ker bomo tvegali obmetavanje kar neposredno na glavo. Napihnil se je in potem smo začeli s poslom. Najprej z manjšimi, potem z vedno večjimi kamni, a vse je ko žoga odskakovalo od njega. Potem smo valili največje skale, a izbiti ga nismo in nismo mogli. Zato smo obupani in izmučeni, potem ko smo storili za rešitev ponesrečenca vse, prenehali. Usedli smo se v krogu, noč je že zajemala dolinska zakotja in mrak se je z naglico plazil tudi navzgor: zakurili smo ogenj, da bi priklicali gorsko reševalno in molče trpeli še za Mirča, ki se je le tu in tam javil s posameznimi psss, psss, psss. Sočustvoval sem z njim v glavnem zato, ker ni mogel jesti, spuščal sem mu po vrvici gnjat, kruh in podobne slastne dobrote, a kaj, ko z rokami tudi ganiti ni mogel, — kadarkoli pa se je z glavo skušal približati tako neizmerno dosegljivi in dišeči stvari, je ponavadi z nosom zanihal vrvico in spet ni bilo dobro. Očitno je izgubil ves tek in smisel za takšne stvari.

Sedeli smo otožni in žalostni v dolgi, hudi noči, ki je ni in ni hotelo biti konca ter čakali onega nesrečnega trenutka, ko bomo iz kamina spodaj slišali poslednjikrat tisti trikratni psss, psss, psss, nakar se bo kamin pogreznil v grobno tišino in bomo molče sklonili glave. Začuda smo tisto noč vedeli same dobre stvari o Mirču.

Ure so bile dolge in grozne, dokler nismo nenadoma opazili, kako se je vrv z Mirčem napela, planili smo pokonci in videli, kako Mirč sam od sebe polzi po kaminu navzdol. Poprijeli smo za vrv in tulili v zmago-

slavnem veselju in kar je bilo najbolj ohrabrujoče: tudi Mirč je tulil z nami (in sicer najbolj glasno). Stvar je bila jasna in enostavna, tako da je bilo prav čudno, kako da se je nismo domislili že prej. Medtem ko smo mi v brezdelju sedeli in čakali, je Mirč od samih skrbi, strahu in potu toliko shujšal, da kamin zanj ni več predstavljal resne ovire in je kar sam zdrknil po njem navzdol... — Bilo je v resnici grozljivo in navdušujoče tuljenje sredi prepadne stene, ko je noč s svojimi grabežljivimi prsti segala v naša srca in smo se drug drugemu zdeli ko čreda splašenih volkov.

In da bi bilo vseskupaj še bolj bedasto in oslovsko, je stena nosila grozeč uradni naziv: Severna pohorska stena.

Ves besen, da se mi kaj takšnega sploh more sanjati in zaradi tiste tulbe sem se zbudil — bil je čudovit mir naokoli, prepojen s smrečnatim mrakom. Daleč spodaj v dolini so že migljale številne drobne luči, medtem ko se je obzorje še vedno kopalo v spokojni jasnini že zdavnaj zašlega sonca. Za trenutek sem obležal, poleg mene je spokojno smrčal Mirč, — očitno brez najmanjše slutnje, kaj vse se je še malo prej z njim dogajalo. Nekoliko dlje je zehal Monitor.

Že zaradi dostojnosti in da se ne bi prehladili, nismo smeli ostati tam, zato sem sklenil zbuditi še Mirča. In vendar, kdor ga ne pozna, niti slutiti ne more, kakšna dolgotrajna in naporna procedura je to in kolikšne duševne trdnosti je zato potrebne. — Najprej je treba poskusiti s slamico v nos, če bi slučajno kihnil, a mora biti že vražje dobro razpoložen, da ti stori takšno uslugo. Potem ga poskusiš postaviti na noge, a moraš biti spet na moč pazljiv, ker se ti utegne kaj polomiti, ko bo padel nazaj na zemljo; nato lahko poskusiš z vodo, ali pa mu trobiš v ušesa; še nekam najuspešnejši način pa je, če mu moliš pod nos klobaso, kar ga ponavadi kmalu zelo osveži in predrami. Tako mi je uspelo tudi topot in nisem imel prevelikih težav.

»Čudovite sanje so to bile,« je izjavil takoj, ko se je spet zbudil. »Da plezamo po velikanski klobasi, ki je noče biti konca. — Kaj pa imaš tisto?« je potem razširil oči. — Prepozno! Prepozno sem skril svojo budilko, zapazil jo je in zdaj je bilo v resnici prepozno, zato sem mu jo z vdanim obrazom izročil. Oklenil se je je z grabežljivimi prsti.

»Vsaj malo se obvladaj! Treba je najti pot do koče in to čimprej. Noč je že.«

To se mu je zdelo na moč nepotrebno opravilo: iskati kočo. »Ravno konec nas bo, če bomo spali na prostem kakšno noč. Ta mah, to je najčudovitejša postelja in saj smo ravno zato šli v hribe! Pojdi, pojdi, kar pojdi, če si toliko mehkužen, kar pojdi in si poišči kakšno zatohlo kočo, kjer ne boš mogel vso noč zatisniti očesa.« — Potem je začel jesti in to je pomenilo konec pogajanj.

V obupu je človek pogosto na moč iznajdljiv in tako tudi moj obup ni dolgo trajal. Zasanjal sem se in potem kar tako mimogrede zinil:

»Kako čudovito bi bilo v tem trenutku popiti skodelico toplega čaja.«

Nič več. Vedel sem, da mu bo ta preprosta majhna želja, na videz tako nedolžna, a v resnici prav uničujoča, porušila notranji mir — in to se je tudi temeljito zgodilo. Najprej ga je razžirala čisto pomalem, potem vedno bolj in nazadnje dosegla svoj višek, ko je uspel pokončati klobaso. Sprva se je samo plaho oziral po meni, potem je začel pospravljati prtljago, končno pa je vstal in izjavil:

»Gremo, ne?«

Začudeno sem ga pogledal: »Kam pa, čisto udobno je tukaj?!«

»Tonča smo izgubili.«

To je rekel povsem malomarno, da sem naenkrat spoznal jasno in nedvoumno: Tonča ni. V trenutku sem vstal tudi jaz, kar je moral navsezadnje storiti tudi Monitor, pa smo odrinili v negotovost hribovske noči. — Zmeraj sem si takšno noč predstavljal divjo in romantično, a zdaj nas je vse mučila skrb za Tonča, ki je tako skrivnostno izginil. Poleg tega pa je na tem koncu Pohorja toliko koč, kočic in palač, da se počutiš ko v domači vasi. — Zavili smo v prvo, ki smo jo srečali.

In glej čudo: Tam so v kotu jedilnice sedeli profesor, Bodeča Neža in Tonč v razporedu, ki se je v njem Tonč obupno trudil, da bi vsaj malo ušel iz profesorjevih interesnih sfer na ono drugo stran, kjer je sedela tako naravna, tako zdrava, tako čudovita ... a ni niti za trenutek uspel. Vsi trije so bili zatopljeni v učeno profesorjevo razlago o prečudnem in zamotanem pojavu hribovske norosti.

V kanjonu Krke

BORIS REŽEK

Spet sva na poti v divjino. Globačasta raven se razteza med obronki daljnega hribovja, pogrezamo se v nekakšen kotel, ki ga izžiga sonce. Žehteči zrak migota nad razžarjenim kamenjem, trava je porjavela, daleč naokrog pa ni drevesa in ne grma.

Tla so pokrita z zdrobljenim, za opeko debelim skriljem, ki tu pa tam še moli v celih plasteh iz tal. Pogrezamo se v kraške vrtače in spet jemljemo strmali navzgor, kakor ubira smer vodnik Jure in za njim poslušni osliček, ki nosi najin pratež.

Našel sem ju na cesti, kjer je Jure tolkel kamenje in po dogovoru sta naju pričakala pri Šuplji crkvi. Tako imenuje ljudstvo razvaljeno mirje rimljanskega mesta, od katerega stoji pokoncu, v prazni turobni pokrajini pod žgočim soncem, le še en sam obok.

Nekaj ur že hodimo in postajamo, ker se mudimo s filmanjem, kakor bi se pogrezali v kalifornijsko dolino smrti. Pokrajina je slejkoprej enaka, le v nekaterih vrtačah raste pritlikavo hrastovje, skrbno obmejeno z ograde in naposled naletimo tudi na kamenito kočo.

Osliček je kar sam zavil v borno senco okleščenih hrastov, ženska je hitela zapirat vrata, ko je ugledala tujce, vendar se je pomirila spričo Jura. Najprej smo vprašali za vodo, toda tekočina, ki smo jo dobili, je bila mlačna.

Koča je imela en sam prostor; ognjišče in nekakšen pograd sta bila v njem, na klinih nekaj obleke, pa kozja staja.

Strašna je tu ubornost. Samo nekaj kilometrov vstran brze po cesti avtomobili proti morju, tu pa se je ustavil čas nekje v srednjem veku, ko se je ljudstvo moralo umikati pred Turki v odležne, komaj dostopne samote in je zaostalo v tej revščini.

V sosedni vrtači je bilo nekaj njivic, hrastičje ob robu pa je bilo vse obžrto od koz. Ko smo se odpravili naprej proti kanjonu Krke, se je bolj in bolj pojavljalo zelenje in v razžarjeno ozračje je znenada zavel vlažen hlad, ki ga je spremljalo potihnjeno zamolklo bučanje.

Prišli smo bili na rob ostenja kanjona; tri sto metrov pod nami se je belo in zeleno penila Krka. Videli smo proti toku v mogočno slapovje Skradinskega buga in robovi kanjona so nad njim zapirali nebo. Rdečkaste, skladaste stene so se spuščale z golih slemen v dno, podoba je bila kakor kje v Coloradu.

Krka priteka mimo Knina in se zajeda v to tesen, ki si jo je izgrebla v tisočletjih. Desetine kilometrov teče po njej, pada v slapovih in v brzicah drvi proti morju. Le dvakrat se na vsej tej dolgi razdalji, toliko zniža ostenje kanjona, da je mogoče zložno priti do reke, sicer pa je nedostopna.

Posedli smo v redko senco borovja, ki je žehtelo po smrti. Sonce se je nižalo in snemalec je pripravil kamero, da posname mogočni prizor, ki mu ni vedel primere, čeprav je bil snemal že v gorah Anatolije in na Kreti, kjer so še skrite lepote, o katerih doslej svet ni nič vedel.

Z nižajočim se soncem se je ozračje osvežilo, obrisi skalnih robov so se zaostrili in rahle sence so prepregle ostenja. Tako mora biti tudi v jutrih, ko sonce vzhaja na drugi strani. Vsak hip se spreminja nadih te pokrajine, dokler vsa toga ne obleži v opoldanski žarji pod jeklenosinjim nebom brez oblačka.

Posnetki so bili opravljeni in pripravili smo se na sestop k slapovom. Samo kako priti dol, tod po ostenju, ki skoraj navpično prepada v dno? Jure je vedel za stezo po robu. Hodili smo gor in dol, dokler se steza ni nekoliko položila in pričeli smo se pogrezati navzdol, kjer je skladasti sestav stene omogočal prehode. Osliček je marno stopical za Juretom po seženj širokih policah, le na prehodih z ene na drugo ga je Jure podržal za rep, ko se je podričnil po melu. Tako smo v ridah prišli na grušč, ki se je kotalil pod nami v dno in z njega v borov gozdiček; v njem pa se nam je vedno bolj bližalo oglušujoče bobnenje.

Seveda smo snemali tudi sestop naše karavane in se toliko zamudili, da nas je že lovil mrak, ko smo povprek po pobočju našli dobro stezo in jo po njej z osličkom vred ubrali k strugi. Zagazili smo vanjo in pili, pili po vsednevni žeji, dokler se je dalo, potem pa zmetali obleko razse in se pogreznili v hladno, blažečo Krko.

Jure je raztovoril oslička in se že v trdi temi odpravil proti daljnemu domu. Nama se ni dalo koračiti še do mlina, kjer je bil domenjen sestanek z dvema kanujevcema, ki sta naju imela popeljati po kanjonu; toda videla sta nas, ko smo se spuščali po ostenju in sta priveslala naproti. Še kratko pot in pristali smo pri urejenem taboru s šotorom, ognjem in vsemi dobrotami, ki si jih je moč misliti.

Prebudila nas je šele jutranja svežina. V prvem svitu se je že pričela naša filmska dnina, pri slapovih in mlinu, ko so prihajali oslički s tovori koruze, potem pa pri taboru.

Sivozelena Krka se je pogrezala v kanjon. Tod so bili bregovi še zložni, v daljavi pa se je ožilo ostenje v tesen, kjer so nas čakale brzice.

Nekako deset kilometrov ni nobenega dostopa do struge, in če bi nam skalovje v curkih razbilo kanuje, bi morali splezati čez steno na tej ali oni strani, da bi se rešili. Vendar zdaj te nevarnosti ni bilo, ker je bila Krka dokaj napeta in je bilo skalovje v brzicah visoko prekrito, kakor sta se kanujevca na poskušni vožnji prepričala.

Naložili smo kanuja. Ves tovor je bil spravljen v nepremočljivih vrečah in trdno privezan. Še kratek posvet zaradi filmanja med potjo in spustili smo se po vodi. Na videz lena reka, ki se je bila umirila pod slapovi, pa je takoj pokazala svojo moč. Kanuja sta pa zdrsnila po toku, da so vesla služila samo za krmarjenje.

Še je bilo pod stenama nekoliko brega, strma melišča so se spuščala izpod grap v vodo, tu pa tam je rastlo drevo in grmičje se je prepregalo med skalovjem.

Krka je spremenila barvo, postala je motnozelena, valovje je zazibalo kanuja, vzbuhi so prihajali z dna in se napuščali po površini, trdno je bilo treba poprijeti vesla, kajti vrtinci so obračali kanuja povprek in ju premetavali po valovih.

Snemalec je imel neprestano opravka s kamero. Kanuja sta se prehitevala, kakor je bilo domenjeno, da je ujel na trak vse drobne prizore boja z valovi in ni bilo časa za ogledovanje.

V tesen drvečo reko je jela zagrinjati senca; stene kanjona so navpično prepadale v strugo in skladasto skalovje se je rdečkasto dvigalo v ozki progi neba nad njim.

Kanuja sta zdrsnila kakor puščici čez prvo brzico. Kljuna sta se dvigala nad valove in se spet pogrezala; oglušujoče grmenje je dušilo vsak glas. Le nekaj napetih sekund je trajalo in nevarna derečina je bila za nami.

Reka se je spet umirjala, zavijala je med ostenja in za ovinkom se je pokazala prostrana peščina. Daleč smo že bili od S k r a d i n s k e g a b u g a ; v popolni samoti, vseokrog so se dvigale stene, vendar smo na bregu odkrili ostanke taborišča, prazne konservne škatle in v tla je bilo zasajeno zlomljeno veslo s podpisi belgijskih kajakašev, ki so se mudili tu nekaj tednov pred nami.

Kanuja smo prenesli na breg in ju obrnili, kajti v brzici sta zajela dokaj vode, za počitek pa ni bilo časa, ker je bilo treba posneti še brodolom v brzici.

Razložili smo tovor in se ob steni kanjona odpravili nazaj s kamero, vrvjo in klini, ker je moral snemalec priti čimbolj visoko v steno, da bi imel pregled nad brzico. Poprijemaje se za skalovje sva rinila tesno ob steni in mimo raztepenih curkov proti toku pod nekakšno zajedo v izmitem skalovju. Po kanuju, ki sva ga privezala na zabiti klin, sem zlezel po njej na udobno polico, raztežaj nad strugo. Z vrvjo sem pomagal snemalcu, da je s kamero v oprtniku lahko prišel za mano in po polici sva potem prodirala naprej na razgleden rob.

Vso brzico sva imela pred seboj. Kanujevca sta imela trdo delo, da sta spravila svoj kanu ob drugem bregu proti toku in se pripravila na ponovni spust. Kamera je bila že zdavnaj pripravljena in nestrpno sva pričakovala, kako jima bo uspelo.

Privezala sta si vesli za zapestja in na znak sta se spustila. Divje jima je sukalo kanu, ob spretnem zavesljaju se je kljun pomolil navzgor, izginila sta pod vodo in prazni, obrnjeni kanu se je začel premetavati po valovih.

Mojstrsko jima je uspelo uprizoriti nesrečo, njuni glavi sta se pokazali na površini in zaplavala sta za kanujem, ki se ni mogel potopiti, čeprav je do vrha zajel vodo, ker je bila v njem pritrjena napihnjena gumijasta ležalna blazina. Kmalu pod brzico sta ga ujela in spravila na breg.

Zdaj sva morala midva priti dol. Na polici nad zajedo sem zabil klin, in ko sem spravil snemalca v kanu, sem se spustil po vrvi za njim. Kanujevca sta spet rila ob steni proti toku, ker je bilo treba posneti še podrobnosti brodoloma, kako padata in se njuni glavi pokažeta iz vode ter kako naposled ujameta kanu in podobno.

Spet se je bližala noč, ko smo utrujeni zlezli na suho in smo imeli čas misliti na jed. Na starem kurišču je zagorel ogenj in kmalu je vabljivo zadi-

šalo po konservah. Mene pa je čakala še ena naloga. Ujeti je bilo treba čim večjo postrv, kapitalno glavatico za posnetke naslednjega dne, ker ni bilo gotovo, da bo katera prijela takrat, ko bo treba.

Sestavil sem ribnico in odprl škatlo z vadami. Vsega zlodja patenti so bili v njej — umetne muhe in hrošči, vretenčaste naprave, ki po vodi dajejo videz plavajoče ribice, gumijasti črvi in druga šara, ki pa koristi le izdelovalcem, ker se ribe po večjem zanjo ne zmenijo.

Postrvi v Krki so glavatice kakor pri nas v Soči in dosegajo težo 8 kg in še več. Drže se v globinah in ker Krka v kanjonu ni dostopna, jih tudi ne manjka. Zanesel sem se na stare izkušnje in sem za vado vzel blestivko, usločeno ribico iz ponikljane pločevine, ki se v vodi obrača okrog svoje podolžne osi in zvabi požrešno postrv, ki preži na plen, da jo zgrabi in se nasadi na trnke.

Vada je čopnila v vodo in pričel sem jo vleči čez curek. Kanujevca sta hotela staviti, da ne bo nič prijelo in tudi meni se je daljšal obraz, ko sem jo spet potegnil k sebi. Prestavljal sem se ob strugi in metal naposled že tjavendan. Kar sem znenada začutil sunek, vrvica se je napela in kolesce je zabrnelo. Ujeta postrv je švigala sem in tja, zagazil sem v vodo in jo pričel utrujati. Navijal sem vrvico in skoraj sem se ustrašil, ko sem jo ugledal. Imeli smo kaj videti, ko sem jo dvignil iz vode. Tehtala je okrog 2 kg, vendar za nas le premalo, ker bi radi imeli kakšno staro orjakinjo, da bi gledalci v kinematografih zijali ob tolikšnem ribjem bogastvu v Krki.

Ujel sem sicer še tri, a so bile vse znatno manjše in eno smo kljub obilni, a konservirani večerji, takoj spekli zavito v papir in zagrebeno v žerjavico, pa je nismo zmogli do kraja, toliko je je bilo.

Noč je bila temna, samo bučanje vode je polnilo tesen in rezek vlažen hlad nas je ovohaval tudi v spalnih vrečah. Prebudili smo se šele, ko se je sonce dvignilo nad stene kanjona in je bila peščina v svetli lisi.

Na poti skozi kanjon nas je čakala še ena zapreka, namreč slap, ki pada z višine okrog 6 m. Imeli smo s seboj opis struge, saj je bila celotna Krka od slapov pri Skradinu pa do morja že večkrat prevožena s kajaki in kanunji, toda razmere so vsakokrat, kakršno je pač vodno stanje, drugačne. Nekaterih brzic, na katere smo bili opozorjeni, sploh nismo našli, le po valovih, ki so premetavali kanuja, smo lahko presodili, ker je bila takrat voda visoka, da je tod sicer težaven boj s curki med skalami.

Kanjon od S k r a d i n s k e g a b u g a do pravoslavnega samostana je mogoče prevoziti v enem dnevu, četudi je treba čolne ob nizki vodi tu pa tam prenašati, toda mi smo se mudili s filmanjem.

Posneti je bilo treba še prizore z ribolova. Plen, ono veliko glavatico, smo že imeli, najti pa je bilo treba le še pravšno okolje in tako smo se spuščali po toku navzdol. Nevarni slap je označen v karti in naznanilo nam ga je tudi močno valovanje, da smo se spravili h kraju.

Stene kanjona so se že pričele nižati in po pobočjih se je pojavljalo drevje in grmičevje. Slap smo lahko obšli po stezi, po njej smo prenesli kanuja v mirno vodo pod njim med vedno bolj razmikajočima se bregovoma s tratami in na jasi smo opazili srno z mladico, ki je ob našem pojavu plašno prhnila v goščavo. Tu je bil pravi kraj. Sivo skalovje med zelenjem, odprt pogled ob reki in na slap, sonce in beli oblački na nebu.

Enega izmed kanujevcev pa je bilo najprej treba zvaditi, kako mora držati ribnico, vreči vado in jo potem potezati k sebi, preden je snemalec sprožil kamero. Toda nikakor ni zmogel pravega izraza v licu, ko mu je prijela dozdevna postrv in vedno znova je bilo treba ponavljati ta prizor. Nenadoma pa se je vrvica napela sama od sebe in kolesce je

zabrnelo, ker je riba resnično prijela, da bi presenečeni kanujevec skoraj spustil ribnico iz roke. Zato pa je bil njegov izraz tako pristen, da ni mogel biti boljši. Sam je zvlekel svoj plen h kraju; ni bil kaj posebnega, za Krko kaj skromen repèk; za posnetek pa smo seveda nataknili ono v kanjonu ujeto glavatico.

S tem je bilo naše delo v glavnem zaključeno. Stotine metrov filma smo posneli — divjo kraško pokrajino v višavju, kanjon, slapove in brzice ter prehod po Krki v zeleno, plodno ravan.

Spuščali smo se po umirjeni, na široko razliti reki. Ugledali smo galeba, ki nam je letel naproti, tako daleč še od morja. Vpletli smo ga v filmsko zgodbo, kakor smo žanjice in preplašeno pastirico, ki je zbežala, ko nas je ugledala, in naposled pristali ob pomolu pri pravoslavnem samostanu.

Najprej smo ugledali pasočega se oslička in pod drevjem na bregu odkrili tudi mogočno spečega Jura, ki je držal besedo in prišel, da spravi najino prtljago.

Samostan se razteza ob desnem bregu Krke, kjer se kanjon razpre, toda kmalu se znova zoži v tesen, stene pa se vedno bolj nižajo in Krka med njimi umirjeno teče proti morju. Vabljivo bi se bilo spustiti po njej, še čez nekatere brzice in slapove, toda film je bil končan in s snemalcem so naju čakale druge naloge. Kanujevca sta sama nadaljevala pot do izliva pri Šibeniku.

Še en posnetek, kako se kanuja spuščata v tesen in izgubljata v daljavi, potem pa je potrpežljivi osliček, ne več prehudo obložen zastopical vkreber. Do samostana ni prave poti, leži pa dobrih 200 m niže, da smo prav z muko jemali strmal, pokrito z zdrobljenim skriljem.

Vračali smo se v pretekla stoletja, v zapuščeno divjino kraških vrtač s pritlikavim hrastovjem v ogradah in morečo monotonost te pokrajine, ki je nista mogli spremeniti ne cesta in ne železnica. (1957)

Trnovski gozd v cvetju

TONE WRABER

Skozi prvomajsko praznično Ajdovščino smo odšli proti Lokavcu. Cesto smo imeli hitro za seboj, strm breg nad Lokavcem pa je dodobra preizkusil naše pomladansko utrujene mišice. Nikakor nismo mogli ujeti pravega koraka.

Sicer pa, zakaj bi hiteli? Sonce je prijetno grelo naša bleda študentovska telesa, v ozelenevajočem grmovju so cvetele vijolice in prepevali ptički in potočki so živahno žuboreli čez skale. Kdo se more upirati mehkim tratam, ki zapeljivo vabijo k brezskrbnemu počitku? Pozabili smo na načrte za tisti dan in se ustavili na lepem prostorčku. Sprva sem skušal malo botanizirati, pa me je kmalu prevzelo vsesplošno brezdelje prijateljev, ki so nemočno ležali v travi. Da bi nas slišali, kakšno pregovarjanje je bilo, kdo bo šel po vodo do nekaj metrov oddaljenega studenca, kadar nas je zažejalo! Tako so med sproščenim lenarjenjem minevale ure in ker smo iz izkušnje vedeli, da za toplim dnevom pride hladna noč, rob Male gore nad nami pa se tudi ni hotel niti za malo približati, smo se končno le vzdignili. Na nadaljnji poti pa nas je čakalo

presenečenje. Le odkod zamolklo modra barva travnikov pred nami? Uganko smo kmalu rešili, ko smo skoraj zagazili v tisoče sviščev. Clusijev in tržaški svišč, prvi alpski, drugi pa kraški domačin, sta se našla na skupnem rastišču. Ne moreš se odločiti, katerega cvet je lepši: Ali veliki, razkošno temnomodri Clusijevega ali manjši, bolj domači, nasičeno barviti tržaškega svišča. Tu in tam se je pravkar razcvel dišeči volčin in zadehtel v svoji rosni opojnosti.

V mislih na to lepoto nam je hitro minevala strma pot v soseščini fantastično oblikovanih skalnih stolpov. Mrzlo je zapihalo, ko smo vroči in preznojeni dosegli vrh planote. Iz tople primorske pomladi smo prišli v pozno hribovsko zimo. V kotanjah je še ležal umazan sneg, travnike pa je že čez in čez pobelil belocvetni žafran. Odložili smo svoje reči v logarnici in šli na bližnji Mali Modrasovec. Koraki so zahreščali v trd, zmrznjen sneg. Zima se noče umakniti brez boja, a pomlad je že na zmagovitem pohodu. Priklicala je iz tal zvončke, trobentice in jetrnike, cvetke, ki nas vsako leto tako prisrčno razvesele. Iznad suhega listja že nekaj časa pomalja teloh svoje cvetove, ki so, najprej snežnobeli, že dobili rdečkast nadah. Vsak čas se bodo razgrnili listi konopnice (Dentaria enneaphyllos) in prikazali se bodo veliki žveplenorumeni cveti. Njeno steblo je rdečkasto, ukrivljeno, kot da bi se prezeblo še hotelo vrniti v toplo zavetje pod listjem. Goljaki so siveli v večernem mraku in skozi golo bukovje se je mrzlo bleščala snežna odeja. Strupeno je vleklo od tam, da smo se tesneje zavili v vetrovke.

Drugi dan smo se poslovili od Trnovskega gozda in na poti od Čavna na Nanos pošteno odslužili lenobo prvega dne. Mene pa je ta izlet spodbudil, da sem se v začetku julija spet vrnil Trnovskemu gozdu v goste.

Skorajda mi je — samohodcu — postalo dolgčas, ko sem zopet ugledal nad seboj kamenita pobočja Čavna in vzel pot pod noge. V borovju nad Lokavcem so oglušljivo godli škržati. Sonce je neusmiljeno pripekalo, da sem s težkim nahrbtnikom, polnim herbarijske krame, postajal sam sebi v napoto. Najbolje, da ne mislim na vročino in strmo pot, sem si rekel in se začel ozirati za cveticami. Svišči so že davno odcveli, na njihovem mestu so cvetele prave kraške domačinke. Najopozorljivejši med njimi je bil travnolistni grintavec *(Scabiosa graminifolia)*, čigar ozki črtalasti listi so bleščeče svilnatodlakavi. V obsežnih rušah se je razbohotil po kamenitih krajih in jih krasil z velikimi bledovijoličnimi cveti.

Ko sem prisopel čez strmino, obraslo s črnim gabrom in drugim toploljubnim grmovjem, sem se počutil kot riba na suhem. A že je pohitel Čaven s predstavljanjem svoje pisane cvetane. Pogled mi je obstal na grmičku, ki se je tesno prilegajoč ob tla pokril s številnimi rumenimi cvetovi. Takoj sem vedel, da imam pred seboj Fleischmannovo košeničico *(Genista holopetala)* iz družine metuljnic. Prav na Čavnu jo je našel in opisal vrtnar ljubljanskega botaničnega vrta Andrej Fleischmann. Znan je po tem, da je leta 1844 izdal pregled kranjske flore (Uebersicht der Flora Krains). V svoji rodoljubni vnemi je navedel v tem delu rastline, ki na našem ozemlju nikoli niso rastle. Toliko napak so morali popraviti poznejši botaniki, med njimi zlasti Paulin in Justin, da so izgubili vse zaupanje vanj. Razen na Čavnu najdemo to košeničico še na Gabrovem hribu nad Trstom in na Velebitu. Po nekaj korakih sem zagledal še zanimivejšo rastlino. Zéleni podobni listi in precej neočitni, v kobulu združeni beli cvetovi so izdajali, da je iz družine kobulnic. Imenuje se Hladnikova rebrinka *(Hladnikia pastinacifolia)*, po Idrijčanu Hladniku. Samo eno vrsto ima ta rod, ki je doma le v Trnovskem gozdu. Od Male gore do

Sl. 1: Flischmannova košeničica

Sl. 2: Hladnikova rebrinka (po Hegiju)

Kuclja na južni strani in od Zelenega roba do Poldanovca na severu raste ta rastlina, ki je poleg kratkodlakave popkorese *(Moehringia villosa)* in kranjskega jegliča *(Primula carniolica)* naš najvrednejši endemit.

Po tem zanimivem srečanju so prišle na vrsto tudi manj »slavne«, a zato še lepše rastline. Na vlažnejših mestih se je razrastla cela goščava kobulnice velestike *(Ligusticum seguieri)* z velikimi belimi socvetji. Nisem se mogel nagledati živordečih bakel, ki so jih vmes prižgale brstične lilije *(Lilium bulbiferum)*. Rumenocvetni lepljivi žlezani *(Campanula thyrsoides)* je precej sličila klasnata zvončnica (Campanula spicata) z modrimi cveti.

Za trenutek sem se oddahnil pred logarnico, potem pa sem jo ubral proti strmemu stožcu Kuclja. Na vsakem koraku sem odkrival kaj novega. Dovolj bo, če omenim le vijoličnordeči kranjski grahovec *(Astragalus pastellianus)*, svеže rumeno kosmato škržolico *(Hieracium villosum)* in volnato smiljko *(Cerastium lanigerum)*, ki raste pri nas le na Čavnu. Na Kuclju so se med travo belile tudi planike, majhne sicer, a vendar prave planike v neposredni bližini vinogradov. Prav v pisani raznolikosti, ki jo tvorijo mediteranske, ilirske, srednjeevropske in alpske rastline, je poseben čar čavenske cvetane.

Pa tudi pokrajinsko sem užival. Z vzvišenega Kucljevega vrha ti pogled kar zdrsi v Vipavsko dolino. Ves Kras od Nanosa preko Snežnika do Tržaškega zaliva, Furlanijo, bleščečo Sočo z njenim izlivom v morje je obseglo moje oko. Redka so tako imenitna razgledišča.

Zvečer sem v planinskem domu v Predmeji opravljal še svojo obvezno tlako: prelaganje nabranih rastlin. Toliko sem nabral, da sem se pošteno oddahnil, ko sem končal in kot tisto noč edini planinec v domu odšel k počitku. Zunaj se je razdivjala nevihta in ohladila ozračje, da sem zaspal kot ubit.

Naslednje jutro sem bil v trenutku na nogah in kmalu sem že stopal skozi svеže, umite gozdove. Namenil sem se obiskati še severne dele

Trnovskega gozda. Z odlično gozdarsko karto sem se igraje orientiral. Pri odcepu steze na Goljake sem zavil na popolnoma ravno potekajočo Paradansko cesto, ki jo v zadnjem delu, proti Anini koči, razširjajo, tako da sem zgrešil stezo v Paradansko vrtačo. Po karti sem hitro našel drug dostop in čedalje radovednejši sem postajal, kakšna je ta v botaničnem oziru tako znamenita vrtača. Spuščajoč se po jugozahodnem pobočju skozi gozd bukve in jelke, prideš v ozek pas smreke, ki nepričakovano preide v pas grmovja velelistne vrbe *(Salix appendiculata)*, v katerem uspevajo razne visoke in vlagoljubne trajnice: avstrijski divjakovec *(Doronicum austriacum)*, kresnice *(Aruncus silvester)*, platanolistna zlatica *(Ranunculus platanifolius)*, malina *(Rubus idaeus)*, planinski srobot *(Clematis alpina)* in še druge. Še malo niže uspevajo le te trajnice brez grmovja, a se že redčijo in kaže se grušč, ki ga tu in tam obraščajo prave planinske rastline: dvocvetna vijolica *(Viola biflora)*, alpski repnjak *(Arabis alpina)*, četverozobi slanozor *(Heliosperma quadridentatum)* in timijanova vrba *(Salix serpyllifolia)*. Končno ostane le še gol grušč, ki ga ob vhodu v ledenico pokriva sneg. Na straneh vrtače je tudi mnogo slečja in še nekaj drugih planinskih cvetk. Slikovito se izraža Pospichal, ko pravi, da sliči rastlinstvo Paradanske vrtače rastlinstvu gore, ki je obrnjena z vrhom proti notranjosti zemlje. Zelo izčrpno je obdelal ta pojav prav na primeru Paradane avstrijski botanik Beck (Die Umkehrung der Pflanzenregionen in den Dolinen des Karstes. Sitzber. Akad. Wiss. Wien. Bd. 115, 1906.). Smatra, da je vzrok temu, da si slede višinski pasovi v kraških vrtačah ravno obratno kot navadno, v lokalni klimi vrtače, na katere dno se vlega hladen zrak. V maju naj bi se n. pr. zniževala temperatura od vrha proti dnu vrtače za 0,4° C na vsak meter. Zagrebški botanik Horvat (Vegetacija ponikava. Geogr. glasn. 14/15, 1953) je v novejšem času podrobno osvetlil problem rastlinstva vrtač in govori o »fenomenu vrtače«. Ta se odraža v posebni klimi in vegetaciji vrtače, ki se zaradi njene svojstvene oblike precej razlikujeta od okolice. V vrtači je manj svetlobe in zaščitena je pred vetrom, zato je tudi zrak vlažnejši. Kroženje zraka je le neznatno, mrzel zrak se spušča na dno in povzroča pozebe. Sneg leži dolgo časa in zadržuje razvoj vegetacije. Vegetacijsko pa je ta fenomen označen po že opisanem obratu višinskih pasov in po zanimivem pojavljanju planinskih rastlin na dnu vrtač. Te rastline so se ohranile iz ledene dobe, ko so tudi nad vrtačo ležeči obronki imeli podobno rastlinstvo. Po ledeni dobi se je na njih razvila današnja vegetacija, v globokih in hladnih vrtačah pa so se rastline — ledenodobni (glacialni) relikti — ohranile do danes.

Blažen mir je vladal, ko sem popisoval rastlinstvo in risal skico. Kar ni se mi dalo oditi, a misel na še dolgo pot tistega dneva me je priganjala k odhodu. Brez steze sem se skozi goščavo prerinil do ceste in se mimo Anine koče začel vzpenjati na Zeleni rob. Njegov vrh je porasel in brez razgleda. Zato pa je mesto, kjer se steza strmo spusti v dolino Tribuše, prvovrstna razgledna točka (če se ne motim, se imenuje »Belvedere«). Trnovski gozd se proti Tribuši spušča v navpičnih stenah in z njihovega roba imaš res lep pogled proti Julijcem. Jaz ga nisem imel, ker so bili vrhovi nad Bačo zaviti v temne nevihtne oblake, v katerih je že pogrmevalo. Za botaniziranje tako ni bilo mnogo časa. Škoda, ker je flora tam zelo raznovrstna. Že v gozdu je bujna podrast slečja, na skalovitih travnatih vesinah in stenah pa so se naselile velike kolonije planinskega rastja. Rušje, slečnik, razni svišči, kreči, alpska orlica, alpski zvonček, avrikelj in kranjski jeglič in še mnoge druge planinske cvetice bujno uspevajo v tej zanje majhni višini (ok. 1300 m). Kot pri rastlinah z dna Paradanske

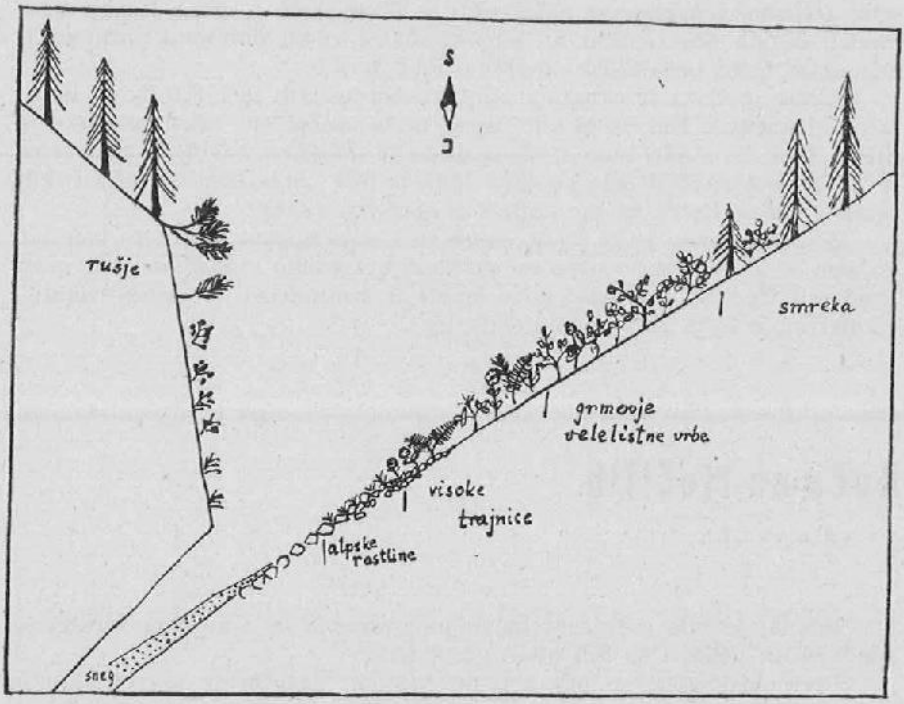

Sl. 3: Shematski prikaz rastlinskih pasov v Paradanski vrtači

vrtače gre tudi tu za ledenodobne ostaline. V dobi, ko je led segal nizko v alpske doline in je tudi manjši ledenik v Trnovskem gozdu pričal o tedanjem hladnem podnebju, je bilo to rastišče kot nalašč zanje. Po umiku ledenikov so se zopet selile nazaj v Alpe, nekatere pa so se na ledenodobnih rastiščih ohranile do danes in se pomešale z rastlinstvom, ki je začelo naseljevati pusto, brezdrevno pokrajino.

Grmenje in viharen piš iz Baške grape sta čisto resno naznanjala hudo uro, da sem uprizoril pravi tek na kakšno uro oddaljeni Poldanovec. Da sem na njegovem vrhu bil, vem, ker je to zgoraj z majhnimi črkami napisano, kaj več pa o Poldanovcu ne morem povedati. Z vrha sem namreč tako ucvrl po stezi navzdol, da me je še nahrbtnik komaj dohajal. Ko sem dosegel cesto proti Lokvam, je kazalo, da sem najhujšemu ušel. Pridirkal sem v Lokve, a za svoj tek sem dobil le skromno zadoščenje: Le nekaj kapljic je izhlapelo na mojih razgretih licih. Tako je spet sijalo sonce, ko sem se ubadal z dolgim klancem proti Mali Lazni, veliki senožeti sredi smrekovih gozdov. Ali bom našel vse, kar obljublja literatura z Male Lazne, mi je rojilo po glavi, kot vedno, kadar hodim po sledovih prejšnjih botanikov. Nisem bil razočaran, pa še kaj novega sem našel. Dlakavi ušivec *(Pedicularis comosa)* je že skoraj odcvetel. Znan je le še z Matajurja in Rdečega roba. Sibirska perunika *(Iris sibirica)* pa je bila prav v najlepšem cvetju. Naj omenim še dvoje presenečenj. Suhe trate so bile pretkane z ljubkimi cvetovi za ped visokega modrega mečka *(Sisyrinchium angustifolium)*, ki ima ozke mečaste liste in spada v družino perunik. Ko sem ga nabiral, mi je pogled obstal na že odcvelem svišču, na prvi pogled zelo podobnem Clusijevemu. Res sem se razveselil, da sem doslej le z nekaj nahajališč na Štajerskem in iz okolice Trbiža znani Kochov

svišč *(Gentiana kochiana)* našel tudi v Trnovskem gozdu. Pozneje sem zvedel, da sta obe rastlini na tem mestu že znani dobremu poznavalcu primorske flore, batujskemu župniku Filipiču.

Pisana je vrsta še drugih rastlin, zaradi katerih je Mala Lazna botanično znamenita. Kot da bi kdo uredil tu botanični vrt, tako raznolika je njena flora. Za modri meček vemo, da se je priselil v novejši dobi, ker se je po Evropi razširil šele po letu 1835 iz Sev. Amerike. Pri planinskih rastlinah Male Lazne pa gre najbrž za glacialne relikte.

Močno poševno je že sijalo sonce in zlatilo bogato semeneče smreke, ko sem se zadovoljen z uspešno ekskurzijo lagodno vračal po cesti proti Predmeji. Spet sem spoznal nove lepote in zanimivosti slovenske zemlje, s katerimi je le-ta tako bogato obdarjena.

Koča na Močilih

IVAN ŠAVLI

Nekdaj je bila gornjesavska dolina samotna in z gozdom zaraščena. Medvedi in volkovi so bili njeni gospodarji.

Prvi obiskovalci so bili koroški pastirji. Začetkoma so prihajali le bolj poredko z živino na pašo čez sedlo. Pozneje pa so se udomačili in napravili na razširjeni dolini ob reki male lesene koče, ki so se stalno množile. Nastala je naselbina. Imenovali so jo »Marija na belem produ«. S spoštovanjem so zrli na še nepoznane brezimenske gorske velikane kot na domovanje tajinstvenih gorskih duhov, ki prinašajo zlo in dobro ljudem. Ko jim pa dolina ni nudila več dovolj paše za živino, od katere so se preživljali, so se pomikali s svojo čredo po temnih gozdovih in pašnikih vedno bolj v notranjost nepoznane prirode. Dosegli so sedlo Vršič. Na Jezercu, ki je takrat obstajalo, in na prvem večjem pašniku na južni strani sedla so z živino pristali. Tam so napravili staje za čredo in koče za pastirje. Ko so na tem pašniku vsako leto z živino pristajali, so ga imenovali Pristava, bližnjo goro pa Pristank (Prisank). Pozneje so to Pristavo preimenovali v Veliko planino. Leta 1924 pa je iz Prisanka nastalo knjižno ime Prisojnik. Pastirji so bili prvi na vrhovih naših gora in jim dali imena. Ko so prišli tujci, da bi osvajali naše gore, so jim pastirji in lovci služili za vodnike, ker so dobro poznali vse prehode, police in zagate.

Vršič je bil že od pamtiveka najbolj priljubljena točka v Julijskih Alpah. Bil je glavno prehodišče iz Savske v Soško dolino in obratno.

V dobi rudarstva v Trenti od leta 1579 do leta 1778 so imeli Trentarji preko Vršiča najkrajšo zvezo s svetom. Hodili so čez Vršič in Podkoren v Beljak na trg, kjer so prodajali svoje koze in ovce. Tudi v nekdanji Borovški vesi so se pečali z rudarstvom. Sedanja domača imena v Kranjski gori pri Šmelu, Knapu, Kožarju na Rudi, in žlindra na Čušeljnovem vrtu, kjer je bila topilnica, so jasni dokazi, da je nekdaj cvetelo fužinarstvo v Kranjski gori.

Ko so leta 1895, 10. III. ustanovili v Radovljici tretjo podružnico SPD, so imele vse naše gore še nemški pečat, povsod so bili nemški napisi in kažipotne table. Nič čudnega ni, da si je upravni odbor Radovljiške podružnice stavil kot glavno nalogo, da v prvih letih svojega delovanja poleg

drugih vrhov osvoji tudi prelaz Vršič s svojo planinsko kočo. Leta 1898 meseca avgusta je podružnica poslala svojega odbornika Aljaža z Dovjega na Vršič, da izbereta primeren prostor za novo slovensko kočo. V Kranjski gori se jima pridruži še zastopnik občine. Vsi trije romajo proti Vršiču. Občinar pokaže vsak primeren prostor, kamor bi lahko postavili novo planinsko postojanko. Po dobrem pregledu in preudarku so se odločili za hribček na Močilih, kjer bi bil lep razgled in koča varna med visokimi macesni pred vetrom in plazovi, ki pozimi tu okrog gospodarijo.

V teh časih je bila vsa okolica Vršiča zaraščena z gozdom in ruševjem, kjer je prav rada domovala divjačina in ptiči. Na južni strani srednjega Vršiča je še ohranjeno ime v Tičarici.

Na Vršič je pogosto zahajal na lov prof. Bartl Voss, botanik iz Graza, član in funkcionar nemškega planinskega društva. Prav tako je bil član DÖAV domačin, ki je spremljal Aljaža na Vršič. Da bi se okoristil, je sklenil, da izda Nemcem načrt SPD. A ni mu bilo treba dolgo čakati. Jože Košir, lovec in gozdar v Beli peči, je kmalu kot običajno spremljal na lovu svojega gospoda prof. Vossa po tihih gozdovih ob Pišenci. Pridruži se jima domačin, razgovarjali so se marsikaj. Ni mogel dolgo obvladati svojega jezika, nakar je tujcu povedal, kar je sklenil. Profesor ga pozorno posluša in ne more verjeti njegovim besedam. Ponovno pojasnjuje in ga spremlja proti Vršiču. Na Močilih pokaže prostor, ki je bil izbran za novo kočo SPD. Prof. Bartl Voss ogleduje okrog sebe, sprašuje razne nadrobnosti, poizveduje po lastniku parcele in kuje načrte.

Kar na tihem zbere prof. Voss svoje somišljenike v Kranjski gori k posvetovanju in razlaga novico o nameravani graditvi koče SPD na Močilih.

Čeravno je imelo DÖAV že kupljeno zemljišče za gradnjo svoje koče na Ravnčih pod Vršičem (kjer stoji sedaj lovska koča), so se na predlog prof. Vossa odločili, da sami kupijo svet za kočo na Močilih. Prehitijo SPD ter jim onemogočijo postavitev svoje koče na Vršiču. Sklenejo, da takoj pošljejo svojega gorskega vodnika Janeza Rogarja k lastniku parcele Matiju Koširju, da kupi svet, ki ga je izbralo SPD za kočo. J. Rogar je na željo svojih gospodarjev šel k Matiju K., ga nagovarjal, prepričeval in ponudil 10 gold. Matija posluša in razmišlja: »Res, da smo z Radovljičani že nekaj govorili o tem, a končne besede še nismo rekli, še imam proste roke, tu bi več dali.« Vaščan in srebrnjaki ga zmotijo. Sklene pogodbo. Matija se smeji in kaže okrogli denar svojim prijateljem: »Vidite, kaj sem dobil za nekaj metrov sveta na Močilih.« Ni se zavedal, kaj je napravil.

Gradnjo koče je prevzel Janez Robič, gorski vodnik, znani hotelir in od leta 1923 dvorni nadlovec iz Mojstrane. Pri gradnji koče je zaposlil svoje izkušene delavce, delovodja je bil Franc Šmerc, tesar Janez Požganc, mizar Jože Lipnik. Pomagali pa so jim tudi Trentarji Škafar, Zimljikar in Šolar. Domače je plačal po 1 gold. 20 krajcarjev, ostale po 1 gold. na dan.

V poletju 1899 je zaživelo na samotni Vršiški planini. Kopali so temelje za klet in kočo. Napravljali so kamenje, obzidavali apnenco in žgali apno.

Na jesen so na Rupah in Slemenu žage in sekire zapele svojo pesem. Podirale so macesne — orjake, stare nad 800 let.

Naslednjo zimo, ko je zapadel sneg, so jih spravljali na Močila. V zgodnjem poletju 1900 so že obdelovali bruna za kočo. Deske so žagali,

na tesarskem odru z ročno žago za deske, dva spodaj eden zgoraj. Tudi škodlje za opaž so sami napravili.

Še preden je pognal rododendron prve cvete, so že začeli sestavljati kočo. Imela je spodaj kuhinjo in jedilnico, zgoraj 10 skupnih ležišč. Dne 2. VIII. 1900 je že bila otvoritev v še ne popolnoma izgotovljeni koči. Nemci so jo imenovali po svojem botaniku Vosshütte. Za domačine pa je bila »Koča na Močilih«.

Leta 1901, 14. julija se je vršila slavnostna otvoritev Vossove koče. Lastnik hotela Razor v Kranjski gori Janez Černe, ki je za te dneve oskrboval kočo, je na željo DÖAV vsem udeležencem proslave delil jedačo in pijačo brezplačno.

Prvi sezonski oskrbniki so bili poleg drugih Janez Rogar, Ivan Mrak, Miha Ojcelj in zadnja od leta 1910—1914, Lizi Štausgitel, ki še živi in se dobro spominja lepih časov na Močilih. Mesečne plače je imela 100 kron in 2 kroni od prodaje razglednic. Oskrbniki so v teh časih dobro živeli, pogosto so se jim zasvetili v rokah rumeni cekini. Tuji turisti niso štedili z napitnino. Obisk je bil zadovoljiv, iz leta v leto je naraščal. Kočo so leta 1910 povečali (glej PV 1957, str. 154). Kočo so največ obiskovali Nemci, Avstrijci, Čehi pa tudi Italijani. Prof. Voss je hotel imeti v Kranjski gori svoje gorske vodnike. Preskrbel je, da so napravili leta 1901 v Beljaku štirimesečni vodniški tečaj Lojze Košir, Miha Ojcelj, Janez Kosmač in Janez Pečar (Bobek), ki je po izpitu za prvo pomoč postal glavni gospodar koče na Močilih. DÖAV je njemu zaupalo ključ od koče v zimskem času. Noč in dan je bil pripravljen, da spremlja turiste v gore in na Vršič. Obljubljali so mu pokojnino ali kolo časa se je zasukalo drugače.

V letih 1915—1917, ko je bila Sava in Soča zvezana s cesto, je Vršič gledal vso grozoto svetovne vojne. Na množičnih grobovih pod Erjavčevo kočo je postavljen trajen spomin.

Veliko truda in skrbi so leta 1918 ob prevzemu vložili v obnovo koče odborniki SPD Ljubljana, preden so jo l. 1921 izročili svojemu namenu. Preimenovali so jo po slovenskem botaniku Franu Erjavcu — »Erjavčeva koča«.

Pastirja na Vršiču Jok Košir in Pavel Smolej, ki paseta živino na vršiških planinah že od leta 1895, se živo spominjata teh dogodkov.

Leta 1906 sredi poletja je imel tretji korpus avstrijske vojske manever po Julijskih Alpah. Da so lahko spravili gorske topove in vojaško opremo preko Vršiča, so od Klina do Trente napravili 1 m široko pot.

Nadvojvoda Franc Ferdinand, kralj saški in drugi višji oficirji, ki so opazovali manever, so spali v Vossovi koči. Drugi dan je pastirja na Veliki planini obiskal konjeniški stotnik. Pavletu je dal 5 gold. za šopek planik. Naslednji dan ga zopet obiščejo oficirji. Na željo jih rade volje spremlja v Šita, da jim pokaže, kje rastejo rože. Za plačilo ga povabijo v Vossovo kočo na zakusko. Ko se naužije vseh namiznih dobrot, mu podarijo še 36 goldinarjev. Še dolgo se je Pavletu sanjalo o pojedini pri oficirji in o svetlih goldinarjih.

Leta 1908 sredi avgusta je imel Pavle čast, da je pri njem prenočil Julij Kugy in vodnik Andrej Komac. Prišla sta iz Koritnice preko Jalovca.

Ko je dr. Tičar gradil slovensko kočo na Vršiču, ni nikdar vstopil v Vosshütte. Vselej je spal ali pri pastirju Pavletu ali v Trenti.

F. S. Copeland

Nostalgia Alpina

Italy, 1944.

The wind from the North
Held a tang of snow:
Breath of the hills,
The far hills and true
Beyond the horizon...
And my heart leaped
To meet the wind,
Inhale the greeting
Borne on the breeze.

Dear wind from the North,
I am bounded here
By the shallow vale
Between low hills,
The level heights
Of senile mountains
Sinking slowly,
Crumbling to sleep
About this valley
Lapped on their knees.

One day
I shall arise:
I shall cross the hills,
And the plains beyond —
Sun-scorched in summer,
Windswept in winter —
And the stagnant rivers
Groping forlornly
Their way to the sea,
Forgetful of glacier birth
And happy tumultuous rapids
Of clear impetuous waters
Radiant lightning blue!

Beyond the plains
Uprise the true hills,
Lordly, austere, aloof.
Their knees are draped
With flowing forest,
Their loins begirt
With velvet pasture
Broidered with flowers;
Their shoulders mantled
With immaculate snows;
Upon their brows
A diadem
Of naked rock
Ice-gemmed...

Far hills and true,
When shall I see you
Once more
With eyes that fail
With waiting and longing?
When shall I tread
Your soaring paths
With feet that fail
With years and captivity?
O high hills and holy
That my heart holds dear!

NOSTALGIA ALPINA *Italija 1944*

Veter s severa je prinašal vonj po snegu: to je dah z gora, onih daljnih, tam za obzorjem. In srce je skočilo vetru naproti, da sprejme vaš pozdrav, ki ga nosi s seboj.

Dragi severni veter, utesnjuje me ta plitva dolina med nizkimi griči in enakomernimi višinami ostarelih pobočij, ki se počasi spuščajo in se zavijajo v spanec okrog te doline, noseč jo v naročju.

Nekega dne se bom dvignila: prehodila bom griče in doline za njimi — ožgane od poletnega sonca in spihane od zimskega vetra — in mirne vode, ki izgubljene tipajo za morjem, ki so pozabile na ledeniško rojstvo, na srečne, vihrave brzice silnih voda, blestečih se v žareči modrini!

Onstran dolin se dvigajo resnične gore, gosposke, stroge, daljne. Kolena so jim ovita v valujoče gozdove, ledja opasana z žametno pašo, s cvetjem vezeno. Ramena jim pokriva plašč brezmadežnega snega; nad obrvmi diadem iz gladke skale, z dragulji iz ledu.

Gore, daljne in resnične, kdaj vas bom videla spet z očmi, ki pešajo od čakanja in hrepenenja? Kdaj bom stopala po kviški stremečih poteh z nogami, ki odpovedujejo z leti sužnosti? O visoke, svete gore, mojemu srcu ste drage!

Opomba uredništva:

Pesem je zanimiv in res ganljiv dokument o ljubezni, ki jo do naših gora goji nekdanja lektorica angleščine na ljubljanski univerzi ga. F. S. Copeland. Kot tako jo poznajo vrste slovenskih planinskih rodov, kot tako jo je PZS odlikovala s srebrnim častnim znakom. Lani je pri 88 letih ponovno zavzela ponosni vrh Triglava, kar je zabeležila angleška planinska revija. Zelo verjetno je, da ima F. S. Copelandova rekord: starejšega obiskovalca Aljažev stolp na Triglavu doslej verjetno še ni sprejel, gl. tudi PV 1959 str. 184.

Z mladino v Julijske Alpe

DRAGO OBLAK

Gotovo bi se zelo zamerili mladim medvodskim planincem, če jim ne bi tudi letos poleg drugih krajših izletov organizirali tudi daljši izlet v gore. Ne, — tudi letos nismo pozabili nanje, čeprav se z organizacijo takega izleta pojavljajo dostikrat prav težke nevšečnosti. Ena izmed težav je tudi ta, da je številni planinski skupini v največji planinski sezoni težko zagotoviti prenočišče. Pa smo uredili tako, kot pravi star slovenski pregovor, da bo volk sit in koza cela, in šli v najlepšem času v gore, a da zato nismo bili nič prikrajšani. Skupino štiridesetih prijavljenih udeležencev smo porazdelili na tri skupine. Vsaka skupina je dobila svoje naloge in tudi smer poti, ki pa so se križale na Komni istega dne.

12. VIII. sta se podali na pot dve skupini in se vrnili 15. VIII., tretja skupina pa je odšla na pot 14. 8. in se vrnila domov 17. VIII.

Po poti I. skupine

Po dolini so že izginili oblački dima jeseniških železarn, ko so zacvilile zavore gorenjca. Bili smo v Mojstrani. Otovorjeni s planinsko opremo smo zapuščali Mojstrano po cesti, ki drži v osrčje naših gora. Čeprav je ta cesta prav enaka vsaki drugi, ni nihče tarnal nad dolgimi kilometri. Pot pa je bila dolga in zato smo po kratkem postanku ob Peričniku odšli dalje do Aljaževega doma. Tu nekateri že stari znanci so takoj prevzeli mesto vodiča in novincem takoj pokazali vse znamenitosti, ki jih premore okolica Aljaževega doma. Čeprav je bil dvourni počitek namenjen za lažje premagovanje poti na Kredarico, ni nihče miroval.

Sonce se je že nagibalo k zatonu, ko smo si podajali kljuko Kredarice. Dospeli smo na cilj prvega dne in ker nas je še bolj zanimal naslednji dan, smo se kar kmalu spoznali z meteorologom, ki nam je postregel s slabo obetajočim vremenskim poročilom. Napol v sanjah smo zaslišali ponoči grmenje in kmalu nato so začele ob streho udarjati težke kaplje. Zaskrbljeni smo dočakali jutra. Zunaj je še vedno deževalo, veter pa je podil megle, kakor bi jih hotel pregnati. Dež je ponehal in mi smo prilezli izpod strehe, pripravljeni, da tudi v slabem vremenu obiščemo Triglav.

Le sem in tja se je pokazal Triglav iz meglenih gmot, ko smo zapuščali Kredarico. Vedeli smo, da je pred nami najtežji del poti, poleg tega pa še neugodno vreme. Bili smo na zadnjem grebenu Malega Triglava, ko je veter pregnal megle z vrha in pred nami je stal Aljažev stolp. Najbolj vneti nabiralci žigov so takoj obstopili mizico z vpisno knjigo in žigom, drugi so opazovali Aljaževo mojstrovino ali pa so se z dotikom stolpa hoteli res prepričati, če stoje poleg stolpa, ki so ga tolikokrat gledali na sliki, nekateri pa so opazovali veličasten lov med vetrom in oblaki. Kakor razburkano morje so se premetavale velike meglene gmote, se razbijale ob vrhovih in nato zopet združevale po kotanjah. Sem in tja so pogledali iz tega razburkanega meglenega morja vrhovi gora in že smo ugibali njih imena. Še bi gledali, še ugibali, toda čas in veter sta nas preganjala.

Nazaj grede smo obiskali dom Planiko in nato počasi zapuščali vznožje Triglava. Večinoma nas je na poti spremljala megla in naše oči so zaman iskale modrine. Monotoni udarci korakov tovarišev in rahel šepet nas je spremljal, ko smo obirali vznožja vršacev.

Naš brodolom skozi meglено morje smo končali na Prehodavcih. Tu je bilo v koči že vse polno planincev, zato smo raje posedali okrog koče, saj je ravno tedaj umikalo meglено morje in umite gore so se lesketale v zahajajočem soncu. Tudi mi smo se morali kmalu posloviti od dne, prenočišče pa nas je to noč čakalo v jedilnici.

Zbudilo nas je prekrasno jutro in ne preveč mehka postelja, zato smo bili kar kmalu nared za odhod. Hodili smo po Dolini sedmerih jezer in strmeli nad to naravno lepoto. Na obeh straneh so bili kot kristali čisti vrhovi, po dolini se je v jutranjem soncu lesketala gladina temnozelene jezerske vode, črede goved so pozvanjale s svojimi zvonci in mulile sladko planinsko travo.

Le cvetje je bilo zelo redko, na mnogih skalah pa smo čitali »Čuvajte planinsko cvetje«.

Tudi mi smo se porazgubili med množico planincev in šele kosilo nas je zopet zvabilo vse skupaj v kočo. Nato pa smo se morali posloviti od gostoljubne koče in kreniti dalje proti Komni. Že od daleč smo zagledali dom in opazovali, če bomo okrog njega opazili naše tovariše. Še malo in prišli smo na Komno, tja pa je že prispela skupina, ki je ta dan dopotovala iz Medvod in jo je čakala ista pot, kot smo jo prehodili sami. Le Krnčanov še ni bilo na Komni.

In kako so hodili Krnčani?

Najmlajši smo se peljali najdalj z vlakom. Po neštetih predorih smo končno izstopili na postaji Most na Soči. Pred postajo so čakali napol prazni avtobusi na potnike, toda mi se nismo zmenili zanje. S težkimi nahrbtniki smo merili cesto in čeprav je neusmiljeno pripekalo sonce, se ni nihče pritoževal. Mnogi so bili prvič v dolini Soče, ki je prav na Tolminskem zelo privlačna. Cesta, po kateri smo hodili, gre tik ob velikem akumulacijskem jezeru, v ozadju pa se dvigajo mogočni vrhovi krnskega pogorja. Ko smo obirali zadnji ovinek ceste do Tolmina, smo na majhni vzpetini zagledali mestece Tolmin. Pohiteli smo in že smo si ogledovali po snažnih uličicah, lično urejenih izložbah, ki dajejo skupaj z gorato okolico videz pravega turističnega mesteca. Počivali smo v parku in pregledovali dobrote iz nahrbtnikov, sladkosnedci pa so vse prekmalu izvohali sladoled.

Ko se je sonce začelo nagibati na Kolovrat, smo krenili po stranski cesti do vasi Selišče. Tu smo zapustili dolino in začeli lezti v hrib. Nobenih kažipotov nismo našli, tudi markacij ni bilo in vendar smo čutili, da nas pot ne vara. Po izstopu iz gozdiča smo v daljavi opazili mogočen slap. Čeprav velik in zelo lep, o njem le nismo vedeli več, kot nam je povedala mimoidoča kmetica. Spoznali smo Gregorčičev slap.

Pozno popoldne smo prišli v Vrsno. Malo nenavadna vas za naše mlade tovariše. Hiše stoje druga poleg druge skoraj tako kot v mestu in če dolgo hodiš med hišami, res ne veš, odkod si prišel. Ljudje so bili z nami zelo prijazni in so nam takoj pokazali Planinski dom Vrsno.

Prazen dom nam je nudil dovolj prostora in ko smo odložili opremo in se pošteno najedli, smo odšli po vasi. Z zavistjo so nas opazovali domači otroci, saj so jim bile gotovo všeč naše uniforme, pa tudi sami so si gotovo želeli postati pravi planinci. Tudi odrasli so zvedavo gledali za nami.

Sonce je že izginilo za Kaninskim pogorjem, ko smo se vrnili v kočo in po večerji smo zlezli na podstrešje, kjer ima dom skupna ležišča.

Niso še zapeli petelini po vasi, ko nas je prebudilo močno grmenje in bliskanje. Pod zavetjem smo se počutili varne, vendar pa se je gotovo našel kdo med nami, ki se je spomnil na mamino zavetje. Pa saj ni bilo čudno, saj je grmelo, da se je zemlja tresla. Ko se je dodobra zdanilo, je tudi nevihta počasi ponehala, mi pa smo ta čas izkoristili za obisk Gregorčičeve rojstne hiše. Še živeča Gregorčičeva sorodnica nam je povedala mnogo lepega o goriškem slavčku, mi pa smo si mnogo bolj zapomnili kot v šoli. Vpisali smo se tudi v spominsko knjigo. Zapuščali smo Gregorčičevo rojstno hišo in opazili, da se tam za Slemenom že trga meglena gmota. Vreme je kazalo na bolje in zato smo se kar kmalu odpravili za odhod. Še prej pa nam je prijazna kmetica iz vasi prinesla jerbas sladkih hrušk.

Kljub jutranji kanonadi smo šli veseli na pot. Po grabnih so še povsod grmeli močni hudourniki deževnice, Krn in njegova soseščina je bila še vsa v oblakih, le ostra burja nam je dajala bodrilne znake. Brez večjih težav smo prispeli v vasico Krn. Brez postanka smo nato nadaljevali pot do planine Na Zaslapu, kjer smo imeli namen počivati. Zadnje hiše raztresenega Krna so bile že za nami, ko je pot postajala vse bolj strma. Povsod, kjer nam ni zakrivala pogleda megla, so se razprostirali pašniki, iz njih pa so se iz vseh koncev oglašali kravji zvonci. Tla so bila še vsa razmočena, sem in tja so ležali po tleh kupi toče.

Z začudenjem so nam odzdravljali pastirji v Zaslapu, ko so zagledali pred seboj tako mlade planince. Mi pa nismo bili začudeni, pač pa le radovedni, če nam bodo lahko postregli z mlekom. Spravili smo se na seno v nizek senik, od tu pa smo hodili k »sosedu« po mleko. Sosed ni bil skop pri meri, zato je tovariš, ki nas je vodil, privalil še od nekod velik kolobar sira. Ni bilo treba dolgo čakati in že smo stali okoli njega, on pa je rezal, dokler se nismo vsi

mastili s pravim tolminskim sirom. Obžalovali smo, da smo morali tako naglo zapustiti gostoljubne planšarje in se spoprijeti z najtežjim delom poti.

Pot se je v serpentinah dvigala skoraj navpično. Tudi vrh Krna se je pokazal s svojim zavetiščem in še preden smo mogli ugotoviti razdaljo od njega, so ga nam ponovno zakrili oblaki. Tako se nam je pokazal še večkrat, vedno bližje in nazadnje se nam je tik pred očmi razgrnila meglena zavesa, mi pa smo stali pred zavetiščem. Od tedaj se je tudi vreme obračalo na bolje z neverjetno naglico. Pokazala se je dolina Soče in sosednji vrhovi.

Jutro so nam naznanile planinske kavke, ki so prišle prav pred zavetišče povedat, kako lepo jutro nas čaka zunaj. Vstali smo in nihče ni vprašal po zajtrku, pač pa smo hiteli na vrh Krna. Na Krnskem sedlu smo se ustavili pred ploščo, ki spominja na slavne dni Gregorčičeve in Gradnikove brigade v tem pogorju, nato pa smo se spustili proti Krnskemu jezeru.

Na planini Polje smo se ponovno srečali s pastirji in mleko, ki smo ga dobili pri njih, nam je dopolnilo izdatno malico. Iz Planine Polje do Krnskega jezera je bila po programu patrolna hoja. Mislili smo že, da bo naš vodič pozabil na to nalogo, vendar smo morali kar kmalu izvleči iz nahrbtnikov beležke in svinčnike ter nadaljevati pot s pisalnim priborom v roki.

Tretja skupina pa je hodila takole:

Na ovinku, kjer zapušča pot k Sedmerim jezerom pot proti Bohinju, smo se poslovili od tovarišev, ki so odhajali domov. Sonce je neusmiljeno pripekalo, ko smo se pomikali skozi rušje. Vroče sončne žarke so začele zadrževati začetkoma redke, a kasneje pa vse gostejše smreke. Kot nalašč so bile za senco. Kmalu zatem smo ugledali jezero in na njegovem zgornjem koncu kočo. Mnogim obiskovalcem se je pridružila tudi naša skupinica. Že smo videli tudi naše fante na splavu, pri jezeru in drugod, le najbolj utrujeni so polegli pred kočo. Po kosilu smo zopet natovorili opremo in nadaljevali pot do koče na Prehodavcih. Med potjo smo ugotavljali imena Triglavskih jezer in obžalovali, ker jih razpadajoče kamenje vedno bolj zasiplje. Na nekem ožjem odseku so nam zastavili pot voli. Ni jim pomagala nobena lepa beseda, naj se umaknejo, po težkem skalnatem terenu smo jih morali obiti sami. Že od daleč smo ugledali kočo na Prehodavcih.

Ni se še popolnoma zdanilo, ko smo nadaljevali pot s Prehodavcev do težko pričakovanega Triglava. Po novi poti za Kanjavcem smo kar kmalu prišli do Doliča in po kratkem postanku nadaljevali pot mimo Planike na Triglav. Res, da smo zgodaj vstali, vendar smo zamudili najlepše. Ko smo plezali po grebenu proti vrhu Triglava, so se pričele vleči megle in zato smo imeli le bolj slab razgled. Tega pa ni nihče obžaloval, ker veličina Triglava je prevzela vse, posebno pa one, ki so bili prvič na njem.

Preostali del dneva smo preživeli na Kredarici. Občudovali smo ledenik, ki je vsako leto manjši. Korbič in Robas pa sta kot mlada alpinista izkoristila priložnost in preplezala slovensko smer v severni triglavski steni. Večer nas je zopet zbral vse v domu. Ker je prišlo zvečer zelo veliko planincev, smo jim odstopili mesto v jedilnici in šli spat.

Zjutraj smo se čez Prag spustili nazaj v dolino. Poslovili smo se od gora in se zamišljeni še enkrat ozrli tja, kjer smo preživeli najlepše dni počitnic.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Laško din 40.—, Rovan Ivan, Beograd din 500.—, Stanko Perovšek, Trst, din 934.—, PD Kamnik din 10 000.—, Kunaver Pavel, Ljubljana, din 320.—. Skupno din 11 794.—.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 10. februarja 1959	**din**	**6 609 171.—**
Zbrano do 10. marca 1959	**din**	**11 794.—**
Stanje sklada dne 11. marca 1959	**din**	**6 620 965.—**

Pri Izvršnem svetu LS LRS se je vršila seja strokovne komisije za turizem, ki je bila posvečena predvsem povečanju gostinskega kadra. Ta problem bo obdelala posebna komisija, v kateri bo sodeloval tudi član PZS tov. Mirko Fetih.

Zaradi tesnejšega sodelovanja med PZS in SZS se je udeležil predsednik PZS tov. Fedor Košir seje Smučarske zveze Slovenije, na kateri je dal tudi nekaj sugestij za poživitev turnega smučanja. Smučarsko zvezo je seznanil z nameravano akcijo mladinske komisije pri PZS, ki bo v letošnji zimi izvedla turno smučanje in organizirala zimski seminar, priporočil pa je tudi Smučarski zvezi, naj bi vplivalo na PD Ljubljana-matico. Ta naj bi ponovno organiziralo turni smuk na relaciji Krn - Komna-Lipanca-Uskovnica, kar naj bi bila kot nekaka turna transverzala. Dom na Komni naj bi imel stalnega smučarskega učitelja, ki naj bi izmenoma tudi organiziral izlete na Kuk, Bogatinsko sedlo, Krnsko jezero itd. Stalnega smučarskega učitelja naj bi imela tudi Ribniška koča. Smučarske ocenjevalne vožnje pa bosta kot že lansko leto izvedli tudi Komisija za GRS pri PZS in Komisija za olpinizem.

Seminarja za smučarske učitelje, ki so ga v času od 26. do 28. XII. 1958 organizirali smučarski učitelji pri Smučarski zvezi Slovenije v Kranjski gori, se je udeležil kot zastopnik PZS tov. Aleš Kunaver.

V Štabu za zbiralno akcijo, ki je formiran iz predstavnikov vseh športnih organizacij in katere namen je preskrbeti potrebna sredstva za telesnovzgojne naprave, sodeluje s strani PZS njen predsednik tov. Fedor Košir.

Na prošnjo PD Slov Bistrica je UO PZS na pred-

iz planinske literature

THE ALPINE JOURNAL, London, november 1958. Ta številka je pestra in zanimiva tudi za bralce PV. V našem listu smo namreč iz bostonske revije Appalachia poročali o vzponu kitajske odprave na sedemtisočak Minya Konka na podlagi poročila, ki ga je razširjala kitajska novinarska agencija. Dvome o uspehu Kitajcev je tam izrazil Terri Moore, ki je že pred Kitajci (1932) dosegel ta vrh (PV 1958, str. 617).

Alpine Journal prinaša sedaj izvirno poročilo vodje ekspedicije Ši-Šan-Čuna z naslovom Drugi vzpon na Minyo Konko. Spis nosi obenem tudi posvetilo »štirim planincem, ki so izgubili življenje v tem boju z naravo«. Pisan je preprosto in razumljivo, brez kake samohvale, našteva vse prejšnje neuspele in uspele vzpone in brez ovinkov prizna primat prvenstvenega vzpona ameriški odpravi, katere se je udeležil tudi Terri Moore. Njeno poročilo imenuje kot najbolj detajlirano zgodovino te gore. Dasi je poročilo razmeroma kratko, vendar najde pisec vendarle vsaj nekaj prostora za opazovanje flore in favne v tem predelu jugozahodne Kitajske. Šele po tretjem poskusu in po izgubi enega moža pri vzponu je uspel pohod šestih mož na vrh, od katerih pa so ob vrnitvi našli smrt še trije v pršnem plazu.

Spis seveda še ni odgovor na Moorejeve dvome, ki obstoje — kakor že povedano — v tem, da v času treh četrt ure ni bilo mogoče spisati poročilo na vrhu gore, ga spraviti v kovinasto škatlo, jo spraviti v izdolbljeno votlinico in odsekati s cepinom kos granitne skale. Moore trdi namreč, da je vrh pod trdim snegom.

Uredništvo v svojih pripombah čestita preživelim in meni, da so lahko zadovoljni, ker niso utrpeli še večjih izgub, kajti krvavenje iz nosa in bljuvanje v višini 20 000 kaže na pomanjkanje aklimatizacije. Omenja tudi Moorejeve dvome, ne da bi se spuščalo v kako polemiko. — Na kitajski odgovor, ki utegne biti vsekako zelo zanimiv, bo treba še počakati.

List se peča tudi s člankom Bradforda Washburna v American Alpine Journalu glede zlaganega prvenstvenega vzpona dr. Cooka na Mt. McKinley (PV 1958, str. 618). Ugotavlja, da je s tem Cookov primat prepričljivo ovržen. Dodaja, da je Cook trdil, da je dosegel severni tečaj 21. IV. 1908, o čemur je Peary podvomil, nakar je Cook predložil gradivo univerzi v Stockholmu. Ta pa je izjavila, da predloženi dokazi ne zadostujejo, kakor da tudi ne zadostujejo — Pearyjevi protidokazi; vsekakor pa je res, da je Cook prehodil znatno razdaljo od tečaja, ker so leta pozneje našli dva njegova depoja. Zaradi njegovega ravnanja v primeru Mt. McKinleya mu bo malokdo verjel. Njegovo nadaljnje življenje je bilo nesrečno. Predaval je, pisal, udeležil se je antropološke odprave na Borneo, pozneje se pa zapletel v petrolejske špekulacije v Texasu in bil obsojen na skoraj 15 let ječe. Pomiloščen leta 1930 je umrl 5. VIII. 1940.

O jetiju pa teče pravda dalje. Polčlovek, opica ali medved? Ni jetija v Kuluju, je naslov članka o

raziskovanjih v centralni Himalaji v dolinah Kulti in Kulu, ki jih opravil Hamish McInnes, da se prepriča, kaj je in more biti resnice na sledovih, ki jih je našel tam v bližini pred par leti L. W. Dawies in priobčil fotografije v londonskem Alpine Journalu z zaključkom, da so to sledovi doslej neznanega živega bitja. O tem smo svoj čas poročali. Avtor je našel v Kultiju 15 čevljev snega, belo divjino pršiča in samo sledove lisic. V Kuluju pa je bilo vse polno govoric o jetiju: Lani da ga je videlo deset ljudi, ko se je pasel, sledove da je našel neki Evropejec Fowler in da je jeti opica brez repa. Pisec je zbral vse lame in ljudi, o katerih so domnevali, da so videli jetija, od katerih so nekateri trdili, da žvižga kakor svizec, našel da ga je nekdo spečega v gnezdu iz perja, budistični doktor pa je vedel povedati, da ga omenjajo stare tibetanske listine, njegovo meso pa da je dobro za obkladke. — V bližini Manalija je pisec sicer našel neke čudne sledove, katerih mu nihče od lovcev domačinov ni mogel razložiti, ker so bili prestari in zato brez prstov. Našel pa je nebroj sledov črnega in rjavega medveda in lisic nekaj milj nad Nagarjem, nekdanjo prestolico Kuluja. Po povpraševanju domačinov lovcev pa je dognal, da oba medveda hodita včasih tudi po dveh in uporabljata za dričanje po snegu tudi zadnjo plat. Njegov zaključek se glasi: V raziskanih predelih jetija ni, morda je kje v neraziskanih predelih Nepala, a verjeti tega ne more.

A. Poljakov, ki se predstavlja kot mojster športa v SZ, priobčuje članek Osvojitev prvega sedemtisočaka. Prvega sedemtisočaka, doseženega po Rusih v lastni deželi. Stvar sega precej daleč nazaj, kajti gre za prvenstveni vzpon na Stalinov vrh (7495 m), ki je bil izvršen že 3. IX. 1933 in v angleščini opisan 1936 po Michaelu Rommu v knjigi Ascent of Mount Stalin. To je najvišji vrh v Pamirju in v republiki sploh. V zadnje taborišče 6900 m so prišli samo še štirje, ki so tam zaradi slabega vremena morali čakati od 31. VIII. do 3. IX. Od vseh devetih alpinistov, kolikor jih je bilo v odpravi, je dosegel vrh samo takrat 25-letni Abalakov. Ponesrečil se je alpinist Nikolajev, umrl pa na pljučnici eden od nosačev.

Mimo naslova svojega poročila gre Poljakov, ko dalje pripoveduje, da so 1937 sovjetski planinci sklenili praznovati obletnico revolucije s tem, da se povzpnejo na tri sedemtisočake in sicer na Leninov (7137), Stalinov (7495) vrh in na vrh Jevgenija Korženevskaja. Ponovitev Abalakovljeve smeri na Stalinov vrh je opravilo 13. IX. 1937 v devetih dneh 5 mož, med njimi znani Belecki, in 21. VIII. 1955 še štirje, tako da je stopilo do danes na ta najvišji ruski vrh vsega skupaj 10 ljudi. Opisuje dalje tudi vzpon na Kujbišev vrh (6189) kot enega najtežjih v Pamiru. Svoj članek pa zaključuje Poljakov dobesedno: »Zanimiv pojav pri teh vzponih je to, da so bili vsi izvršeni brez kisikovih mask, edinstveno dejanje — dejstvo, do današnjih dni še od nikogar preseženo.«

Bolje razgledani urednik revije k vsemu temu samo stvarno dostavlja, da sta bila ostala dva vrha izza obljube iz leta 1937, o katerih Poljakov sploh nič ne pove, dosežena in sicer vzpon na Leninov četrtič 17. VIII. 1937, vrh Jevgenija Korženevskaja

log komisije za planinska pota sklenil, da dovoli odcep transverzalne poti proti Pohorskemu bataljonu oziroma Trem žebljem mimo Črnega jezera in nazaj na Šumik, ne pa tudi proti njihovi postojanki pri Treh kraljih. Ta odcep pa ni obvezen za transverzalce. O eventuelni drugi spremembi pa bi moral sklepati plenum PZS.

Koordinacijski odbor primorskih PD je zelo živahen. Vodi ga tov. dr. Šalamon iz Kopra.

Po dobljenih informacijah je bila zavrnjena interpelacija zveznega ljudskega poslanca tov. Maksa Šnuderla v Ljudski skupščini FLRJ v zvezi s ponovnim tiskanjem zemljevidov. Prepoved izdajanja zemljevidov s strani civilnih založnikov ostane torej še nadalje v veljavi.

Na seji, ki jo je vodil podpredsednik OLO Ljubljana tov. Pirnat, so razpravljali o finančnem programu ureditve okolice Kamniške Bistrice in Doma v Kamniški Bistrici ter pripravi za postavitev planinske postojanke na vrhu Krima.

Gospodarska komisija bo skušala poživiti delo na ureditvi zemljiške knjige PZS, kar je v zadnjem času nekoliko zanemarila. V to svrho bo skušala pritegniti k delu nove sotrudnike.

Ker nekatera društva še vedno niso predložila PZS svojih letnih bilanc, na podlagi katerih bi Gospodarska komisija lahko določila prispevek teh društev za GRS in za pomoč visokogorskim postojankam, je Gospodarska komisija na podlagi podatkov, ki pa niso popolni, sama določila višino teh prispevkov in za tako določene zneske obremenila društva. Društva so torej sama kriva, v kolikor bodo smatrala, da so bila obremenjena za previsoke zneske. To velja predvsem za PD Kostanjevica na Krki, Lisca Videm Krško, Podljubelj, Velenje in Vipava. Na

že opisani način pa bodo obremenjena tudi ostala društva, v kolikor ne bodo zadostila svojim finančnim obveznostim do PZS.

Društvom je bilo tudi sporočeno, da so dolžna plačevati 2% prispevek v sklad za pomoč visokogorskim postojankam (sklep skupščine PZS v Ravnah na Koroškem) vsa društva, ki upravljajo planinske postojanke ne glede na to, če plačujejo anuitete za prejeto posojilo. Gospodarska komisija pa tudi ne bo razpolagala s temi prispevki vse dotlej, dokler ne bo sprejet pravilnik o uporabi teh sredstev, ki ga mora sprejeti svet gospodarjev. Na podlagi tega pravilnika se bo šele ugotovilo, katere postojanke bodo prišle za to dotacijo v poštev in v katerih primerih.

Komisija za alpinizem je sestavila vprašanja za izpite gorskih vodnikov. Redakcijo teh vprašanj je prevzel tov. Milan Kristan.

Komisija za alpinizem je s priložnostnim nakupom nabavila 58 vponk, ki jih je razdelila alpinističnim odsekom. Razdelitev se je izvršila po ključu, ki je upošteval predvsem odseke, ki sploh še niso prejeli nikakih karabinerjev. Komisija pa se zanima tudi za nabavo drugih alpinističnih rekvizitov, ki bi jih posredovala alpinističnim odsekom.

Dne 26. X. 1958 se je vršil na Šmarjetni gori posvet z zastopniki mladinskih odsekov gorenjskih PD. V imenu Mladinske komisije pri PZS se je udeležil tega posveta njen načelnik tov. Milan Kristan. Namen posveta je bila medsebojna povezava mladinskih odsekov z ustanovitvijo gorenjskega koordinacijskega odbora mladinskih odsekov pri PD in razgovor o dosedanjih uspehih in težavah ter o bodočem delu mladinskih odsekov.

pa leta 1953. Suhoparno dostavlja dalje urednik, da so bili brez kisikovih mask doseženi osemtisočaki Čo-Oju, Nanga Parbat, Broad Peak, Gašerbrum II in končno tudi Rakapoši (25.550 č.) v letu 1958.

Ravno o slednjem vzponu poroča F. R. Brooke na čelu revije. Odprava, ki je odšla iz domovine 20. V. 1958 preko Gilgita, je postavila temeljno taborišče v višini 14.000 č. ob ledeniku Kunti, morala je preplezati zloglasnega Žandarja in ravno tako Menihovo glavo (20.000 č) v prav »alpinskem standartu« in je iz VI. taborišča (24.000 č) dosegla vrh. Imela je s seboj 3000 č. vrvi.

Odpravo na Mašerbrum (25.660 č.) iz leta 1957 je opisal J. Wamsley. Poročilo omenja britansko odpravo iz leta 1938 in novozelandsko iz 1955, ki vrha nista dosegli, kakor ga ni dosegla ta, ki se je zaradi vremenskih neprilik morala vrniti kakih 300 č. pod vrhom.

Znani himalajec Shipton poroča o odpravi v Karakoram (ali Karakorum, kot trdijo drugi). Njej ni šlo za kak vrh temveč za znanstvena raziskavanja in mapiranje v okolici ledenika Siachen, vrha K 12, ki leži jugovzhodno od znanega K 2.

Dr. Pr.

TRAIL AND TIMBERLINE (steza in drevesna meja) je mesečno glasilo Colorado Mountain Cluba v Denverju, SIERRA CLUB BULLETIN pa istoimenskega kluba v S. Franciscu. Oba izhajata v skromnem obsegu mesečnih kakih 20 strani na najfinejšem papirju in lepimi reprodukcijami. Ukvarjata se večino s klubskimi zadevami, izleti in campingi, prineseta sempatja tudi članke lokalnega pomena, a nič takega, kar bi zanimalo naše bralce.

Dr. Pr.

APPALACHIA, Boston, Maas. USA, december 1958.

Appalachian Mountain Club v Bostonu izdaja poleg svojega mesečnega Bulletina, kjer priobčuje le društvene zadeve, tudi letni zbornik gorajšnjega imena. Iz tega pa je o organizaciji kluba zato malo vesti, vendar pravi zbornik, da je to najstarejša planinska skupina na tej hemisferi, ki vzdržuje 360 milj potov, 20 zavetišč in da je po številu članov (6500) najmočnejša planinska organizacija v Ameriki. To število je za one razmere res visoko, kajti članstvo v kateremkoli ameriškem klubu je zaradi obče veljavne ekskluzivnosti res težko doseči.

To pot se članki pečajo v glavnem z zgodovino vzponov v domovini: Izlet na Katahdin 1856, Pogled nazaj v polovico stoletja, Zgodovina gozdov na Mount Moosilake, na druge kontinente pa segata članka Izlet v Shikar v Baltistanu 1923 in živahno opisan članek Johna Gellnerja z naslovom Vinski zaboj. Avtor opiše najprej značilne francoske zaboje za vino s pletenim pokrovom, nato pa vzpon pred 40 leti na znano Meije v francoskih Alpah. Skupina je vrh dosegla, zaradi slabega vremena pa je morala pri sestopu bivakirati in je drugega dne iskala pot v megli in snežnem metežu do koče Aigle. Dolgo je niso mogli najti. Ko pa je avtor v globokem snegu zdrčal, je naenkrat obstal ob nečem trdem. To je bil vinski zaboj tik pred kočo.

Članki torej za nas ne nudijo posebnih zanimivosti. Pač pa prinaša revija pregled važnejših podjetij v letu 1958.

Na prvem mestu omenja seveda ameriško odpravo v Karakorum, ki je uspešno opravila prvenstveni vzpon na Gašerbrum I (tudi Hidden Peak) in s tem opravila prvi prvenstveni vzpon na osemtisočak (8068 m), ki so ga izvršili Američani. Odprava je obstajala iz osmih Američanov, dveh pakistanskih oficirjev in šestih nosačev, zapustila je Skardu 21. maja, vrh pa sta dosegla dva člana 4. julija po desetih urah hoda iz taborišča št. V.

Britansko-pakistanska odprava 1958 je izvršila prvi vzpon na Rakapoši po severno zapadni smeri. Vrh sta dosegla Banks in Patey, a pri tem odnesla težke ozebline na rokah.

Ekspedicija Minapin - Karakorum 1958 se je končala s tragedijo. Vodja Warr in udeleženec Hoyte sta postavila taborišče št. IV v višini 21.500 č. in se 7. julija odpravila proti vrhu Minapina (23 800 č.). Ostala dva člana odprave sta ju videla napredovati proti vrhu, ko je nastal vihar in ju zakril. Vrnila se nista več in vse iskanje naslednjega dne je bilo zastonj.

Ženska odprava v himalajsko pokrajino 1958, obstoječa iz žena članov odprave na Rakapoši, je pod vodstvom Mrs. Dawiesove potovala iz New Delhija preko znanega prelaza Rothang v Lahul do legendarne utrdbe Padam, ki je glavni kraj Zaskarja. Tam so doživele prav poseben sprejem, ker so bile prve bele ženske v tem kraju. Mimogrede pa so tudi splezale na neki vrh z višino 18 000 č.

Odprava v Čamba Lahul z vodjo Hamish Arthurjem svojega cilja ni dosegla in se je končala s smrtjo vodje.

Avstrijska odprava je dosegla Haramoš (24 270 č.), italijanska Gašerbrum IV (26 000 č.) in japonska Čogoliso (25 100 č.), švicarska na Dhaulagiri pa se je morala zaradi vremenskih razmer vrniti 2000 č. pod vrhom (26 795 č.).

Sir Johna Hunta in osem njegovih spremljevalcev je v Moskvi entuziastično sprejela sovjetska planinska organizacija. Odleteli so v Kavkaz in preživeli dva tedna v Špartakovem taborišču v okolišu Ušbe (15 409 č.), a ta je njih naskok odbila. Kot nadomestilo zanjo so prišli na vrh Ščurovski, druga partija je poskusila vzpon na Janitau brez uspeha, tretja pa se je povzpela na Škaro (17 004 č.). V obeh zadnjih primerih naj bi bila to prva ponovitev. Drugi so zopet prišli na Dykhtau (17 049 č.) po novi smeri. Povsod so jih spremljali Rusi, uspehi pa so bili doseženi s pomočjo Evgena Grippenreiterja. Ko so bili tri dni zajeti v višinskem taborišču na Ušbi, so igrali šah, Sir Hunt pa je bral Grippenreiterju poezije.

Med Drobižem sem našel naslednje poročilo: »Beograjski časopisi iz septembra so poročali, da je Miss Fanny Coopeland, upokojena lektorica (schoolteacher), stara oseminosemdeset let, rojena na Škotskem, prišla v štirinajstih urah na Triglav (9400 č.), najvišjo goro v Jugoslaviji«.

Vsekakor ima list dobro »obveščevalno službo«.

Dr. Pr.

Glede na to, da so se izkazali ti posveti med mladinskimi odseki zelo koristni, je Mladinska komisija pri PZS sklenila sklicati take sestanke tudi na področju drugih odsekov in sicer za vsak okraj posebej. Tako so se vršili taki sestanki še v Ljubljani, v Celju, v Mariboru in v Postojni. Vse te sestanke so organizrali mladinski odseki PD, ki so bili za to od Mladinske komisije pri PZS posebej pooblaščeni, vseh teh sestankov pa so se udeležili tudi člani Mladinske komisije. Na teh sestankih so razpravljali tudi o tekmovanju in v gradivu za posvet načelnikov vseh mladinskih odsekov, ki naj bi se vršil v decembru ali januarju 1959 v Ljubljani.

Na priporočilo Mladinske komisije bo Planinski Vestnik odslej posvečal več pozornosti mladini in objavi njihovih del. S strani PZS bo skrbel za tozadevno gradivo član Mladinske komisije tov. Janko Legat, ki naj se tozadevno poveže tudi z uredništvi ostalih mladinskih listov. Mladinski odseki so bili pozvani, da redno mesečno pošiljajo Mladinski komisiji poročila o svojem delu.

Mladinska komisija pri PZS je sklicala na dan 11. januarja 1959 v Ljubljani posvet mladinskih odsekov, na katerem bodo pregledali dosedanje rezultate dela z mladino, v bodoče pa to delo še krepili in razširili. Na posvetu bodo med drugim obravnavali tudi poročilo Mladinske komisije o njenem delu v letu 1958, poročila mladinskih odsekov o njihovem delu, resolucijo I. jugoslovanskega kongresa za telesno kulturo v Beogradu in stališče PZS do novih oblik dela, tekmovanje v počastitev Dneva mladosti v obdobju 1958/59 in v zvezi s tem o razpisu, tekmovalnih točkah in o načinu ocenjevanja, pravilnik mladinskih odsekov, o predlogu pravilnika o mladinskih vodnikih po osnut-

ku koordinacijskega odbora mladinskih odsekov PD Mežiško - Dravske doline, predlog Mladinske komisije o centralnih akcijah v letu 1959 in poročilo o programu dela posedinih odsekov za leto 1959 in koordiniranje posameznih akcij — sestava koledarja važnejših prireditev. Za ves ta dokaj obširni program so prejela društva od Mladinske komisije vse potrebno gradivo.

Da bi društva dobila vodiče za zimske izlete, je Mladinska komisija organizirala 10 dnevni zimski seminar za voditelje mladinskih odsekov in skupin v času od 24. I. do 1. II. 1959 na koči na Smrekovcu in v koči na Loki pod Raduho. Stroški seminarja so v celoti bremenili Mladinsko komisijo. Od 26. I. do 29. I. 1959 pa je organizirala turni smuk preko Pohorja in to od Mariborske koče pa do Slovenjgradca. Polovica stroškov je šla v breme Mladinske komisije, ostala polovica pa v breme posedinih društev in samih udeležencev.

Po poročilu Komisije za planinska pota je bila spominska značka za prehojeno slovensko transverzalo konec leta 1958 izročena 114. planincu.

Komisija za planinska pota ima v načrtu izdelavo plakata o slovenski planinski transverzali, ki naj bi še poživil že tako veliko zanimanje za to magistralo.

Ugotavlja se, da se vrši premajhna propaganda za markacijsko delo, bodisi pri samih PD, bodisi v planinskem tisku, temu primerno pa se tudi odraža markacijsko delo na samem terenu. Komisija za planinska pota se zato ukvarja z mislijo, da bi za poživitev tega dela uvedla Knafeljčevo diplomo.

Kot vedno je Gospodarska komisija tudi konec leta 1958 s posebno okrožnico dala društvom vsa po-

društvene novice

DELO KOORDINACIJSKEGA ODBORA PD ZA OKRAJ KOPER

Koordinacijski odbor obsega delovno področje PD Koper, Sežana, Postojna in Ilirska Bistrica, tvorijo pa ga predsedniki navedenih društev pod vodstvom sekretarja OLO Koper tov. Črtomira Kolenca. Prvič se je odbor sestal že leta 1957 v pionirski koči MLADIKA na Pečni rebri, od tedaj dalje pa se sestaja po potrebi izmenoma v raznih planinskih postojankah. V letu 1958 se je sestal kar šestkrat.

Na sestankih so reševali razne probleme, ki več ali manj tarejo vsa društva, zlasti pa so se zavzeli za obnovitev planinske postojanke na vrhu Snežnika na ohranjenih temeljih bivše vojaške opazovalnice. To zamisel je PD Ilirska Bistrica med tem tudi že uresničilo. Ker pa se je pokazalo, da je ta postojanka v sedanjem obsegu premajhna, bodo zavetišče razširili in prizidali novo spalnico, sanitarije, drvarnico in shrambo, za kar bodo potrebovali okrog 800 000 din. Pomoč pričakujejo od podjetij koprskega okraja, od občine v Ilirski Bistrici, od okrajnega sveta za telesno kulturo, od PZS in TZS. PD Ilirska Bistrica je na priporočilo koordinacijskega odbora že leta 1958 prejelo za obnovo Snežnika 100 000 din, PD Koper pa za opremo na Slavniku 100 000 din. Sklenili so tudi, da bo PD Ilirska Bistrica obnovila zapuščeno Cankarjevo kočo na Svinščakih. S pomočjo JLA in šolske mladine nameravajo bistriški planinci zgraditi 6 km dolgo kolovozno cesto od Gabrijela do sedla pod vrhom, pri tem pa mu bo pomagalo tudi GG. Preko GG bodo skušali tudi organizirati zasilna ležišča za planince v gozdarskih postojankah na Gomancah, Okroglini, Mašunu in v Leskovi dolini. Uredili bodo pomanjkljivosti na planinski transverzali in vplivali na društva, da bodo posvetila čim več pažnje vzgoji mladine. V tem pogledu bo nudilo lahko največ pomoči PD Postojna, ki zelo veliko dela z mladino. Društva bodo tudi nudila vso možno pomoč PD Sežana, ki namerava postaviti novo planinsko postojanko na Sedovniku. Koordinacijski odbor meni, da je treba v nekaj letih urediti pota in postojanke najprej preko snežniškega področja, če naj poteka bodoča partizanska pot od Maribora do morja kot drugi krak planinske transverzale preko Snežnika in Notranjske v kočevske gozdove. Naploh je delo tega koordinacijskega odbora zelo živahno in plodno, saj povezuje in vzpodbuja k delu planinska društva, ki jim je v dobi fašizma bilo onemogočeno vsako društveno delo. V veliko oporo temu odboru je tov. dr. Branko Šalamun iz Kopra, ki kot predan planinec s svojim elanom in iniciativo sodeluje pri vseh teh akcijah in nekako opravlja tajniške posle tega odbora.

Prihodnji sestanek koordinacijskega odbora bo v maju 1959 na Snežniku.

SESTANEK VODIJ MLADINSKIH ODSEKOV

Dne 11. I. 1959 so se sestali na posvet v Ljubljani vodje mladinskih odsekov 36 PD in zastopnik koordinacijskega odbora MO Prevalje. Sestanek je sklicala Mladinska komisija pri PZS z namenom,

da čimbolj poživi delo z mladino, da vključi čim več mladine v svoje vrste in ji da potrebno vzgojo. Zaradi tega naj bi vsako društvo formiralo mladinski odsek in skrbelo za vodstveni kader, ki naj bi se bavil izključno z vzgojnim delom mladine. Zaradi uspešnejšega dela naj se formirajo tudi koordinacijski odbori mladinskih odsekov. Društva naj v bodoče nudijo mladinskim odsekom večje materialne možnosti in nasploh posvečajo več pažnje mladini kot doslej. Čim več naj bi se tudi pisalo o delu in uspehih mladine in prikazali problemi, ki zanimajo mladino. Organizira naj se čim več izletov in taborov, seminarjev in podobno.

Program sestanka je bil dokaj obširen in pester. Po podanem poročilu tov. Milana Kristana, ki je poročal o opravljenem delu Mladinske komisije pri PZS, so poročali o svojem delu predstavniki številnih mladinskih odsekov. Nato so predstavniki mladinskih odsekov v komisijah obdelali razpis tekmovanja MO v počastitev Dneva mladosti — tekmovalne točke in način ocenjevanja —, dalje osnutek pravilnika za delo mladinskih odsekov in osnutek predloga pravilnika o mladinskih vodnikih po osnutku koordinacijskega odbora MO Mežiško-dravske doline. Sprejel je oba pravilnika in razpis tekmovanja v čast Dneva mladosti, medtem ko je glede načina ocenjevanja sklenil, da bo ponovno razpravljal kasneje. Razprava je namreč pokazala, da predstavniki MO s tem gradivom niso bili v zadostni meri seznanjeni in da ga morajo ponovno predelati. Sprejeli so tudi program centralnih akcij, ki določa vrsto zanimivih mladinskih letnih in zimskih prireditev. Pravilnika za delo mladinskih odsekov in o mladinskih vodnikih mora sankcionirati še plenum PZS, kar pa ne bo motilo mladinskih odsekov, da ne bi po njih že sedaj delali.

Četudi se vabilu na ta sestanek niso odzvali vsi mladinski odseki pri PD oziroma predstavniki PD, kjer odsekov še niso organizirali, je bil vendarle pomemben in uspešen, saj so na sestanku obravnavali številne probleme, ki zavirajo delo MO, in sprejeli važne sklepe za njihovo delo v bodočnosti. Kako gleda na njihovo delo in koliko važnosti polaga tudi UO PZS na mladino, pa je razvidno tudi iz tega, da so se sestanka udeležili predsednik PZS tov. Fedor Košir, njen podpredsednik tov. Tone Bučer in org. sekretar tov. Milan Zinauer.

GORSKA CESTA NA SLAVNIK

Lani 5. oktobra je bila ob navzočnosti predstavnikov oblasti, planinskih in drugih družbenih organizacij ter velike množice ljudstva zelo slovesno odprta lepa gorska cesta, vozna pot na Slavnik, ki so jo bili začeli graditi že v letu 1957. Nova cesta se odcepi od glavne ceste Trst—Reka v Hrpeljah pri poslopju občinskega ljudskega odbora v nadmorski višini 518 m in pelje prav do Tumove koče tik pod vrhom Slavnika v višini 1018 m. Višinska razlika od začetka pa do konca ceste je natančno 600 m. Cesta je dolga 11 km, široka večinoma tri metre in pol, v odseku pod Grmado štiri metre. Dviga se zložno z vzponom 4—5%, samo na dveh krajših odsekih je strmina do 11%. Po vsej poti uživa človek lep razgled zdaj na to, zdaj na ono stran. Ovinki na cesti so razgledni in dovolj široki, najmanjši polmer je 30 m. Cesta je povsod varno speljana, pod Grmado trebna navodila o sestavi bilance za leto 1958, katerim je priložila tudi vse potrebne obrazce za obračun članskih znamkic in vpisnine, prispevkov za GRS in za Sklad pomoči visokogorskim postojankam, za obračun amortizacije, za obveznosti iz raznih računov, članarine PSJ, blokov za Zlatorog, in o knjiženju glede plačanih investicij in dotacij za investicije.

Skupščina PZ Makedonije se je vršila dne 7. XII. 1958 v planinskem domu na Vrhu Vodno v okolici Skoplja. PZS je poslala brzojavne pozdrave.

PLANINSKA SKUPINA »EMAJL«

Dne 27. I. 1959 so se sestali člani planinske skupine v Tovarni emajlirane posode v Celju, da pregledajo svoje delo v preteklem letu in si določijo smernice in naloge za leto 1959. Za to priložnost so v lepo urejeni veži pred veliko dvorano upravnega poslopja uredili skrbno zbrano planinsko razstavo, ki je prikazala opremo planinca in alpinista, reševalne priprave, fotografijo, transverzalo in planinsko literaturo, ki jo ima skupina v svoji lastni knjižnici, eno vitrino planinske literature pa ji je za razstavo zbrala Studijska knjižnica v Celju. Lep del razstave je bil posvečen spominom na ture, ki so jih v preteklih letih naredili člani delovnega kolektiva TEP po domačih in tujih gorah.

Na občni zbor skupine je prišlo čez sto članov, večji del mladine. Najprej so si ogledali razstavo, nato pa poslušali poročilo predsednika skupine tov. Sveta, ki je poročal o društvenem delovanju in posebej poudaril razumevanje, ki ga kaže upravni odbor tovarne za planinsko skupino, jo finančno, materialno in moralno podpira. To je bilo razvidno tudi iz poročila

blagajnika Pavleta Goričana. Po poročilih so se člani pogovorili predvsem o izletih, ki jih bodo v letošnjem letu naredili in o sodelovanju s PD Celje predvsem pri mladinskem odseku. Sklenili so tudi na predlog tov. Zupanca, da se bodo udeležili kot tekmovalna ekipa na pohodu po poti XIV. divizije, ki ga bo priredilo PD Celje v proslavo 40-letnice KPJ. Občni zbor skupine je pozdravil tudi predsednik PD Celje tov. Orel in emajlircem čestital k razstavi in k delovanju, ter omenil ozko sodelovanje med planinstvom in delavskim gibanjem v prejšnjih časih, obenem pa športno vrednost planinstva za ljudi, ki so po svojem poklicu vezani na industrijsko proizvodnjo. Delovanje planinske skupine TEP nam je lahko za zgled, kako se z navajanjem k planinstvu, k hoji po gorah skrbi za oddih in poživitev delovnega človeka. Po občnem zboru je predaval tov. Rado Kočevar in ponazarjal predavanje z diapozitivi.

PD KRIŽE. Društvo je vključevalo 121 odraslih članov, 21 mladincev in 126 pionirjev, skupaj torej 268 članov, planinska skupina na Golniku pa je štela 46 članov. Delo v društvu se je lepo razvijalo, zlasti po gospodarski plati, medtem ko precej številni mladinski odsek ni imel svojega vodje. To dolžnost sta prevzela na občnem zboru mladinca Dobre Franc in Rezar Peter. Oskrbovalo je kočo na Križki gori ter zavetišča na Mali poljani, v Gozdu in Trstenik. Vse te postojanke je obiskalo okrog 25 000 obiskovalcev. Dober obisk se odraža tudi v društvenih financah. Omogočil jim je, da so dogradili verando, ki je znatno dvignila kapaciteto postojanke. V kuhinji so postavili nov štedilnik in namestili novo kuhinjsko opremo, vse prostore pa so bi bila zaradi strmega terena nekoliko nevarnejša, vendar je tamkaj zgrajen oporni zid.

Cesta drži po pobočjih Videža, Grmade in Slavnika, deloma skozi kraška borovja, deloma čez pašnike. Približno tretjino ceste imamo razgled na brkinsko stran, dve tretjini pa na jadransko, na morje, obalo in Trst. Po novi cesti se je moči z vsakim vozilom udobno pripeljati do planinske koče na vrhu. Tik pod kočo je prostor za parkiranje, kjer se lahko ustavi do 50 avtomobilov, za silo tudi še več. Zaradi varnosti prometa, ki je že zdaj zelo živahen, je na cesti tu in tam zgrajenih okoli štirideset izogibališč.

Nova cesta na Slavnik je velikega gospodarskega pomena. V obilni meri bo služila krepitvi Slovenskega Primorja. Slavnikovi gozdovi in pašniki bodo mogli biti šele od zdaj naprej pravilno in racionalno izkoriščani. Kraško nasajevanje se bo tod odslej laže in bolj načrtno opravljalo, pašniki se bodo mogli s potrebno skrbnostjo obnavljati in gojiti. Cesta pa ima tudi, in to morda še v prvi vrsti, širok turističen pomen. Šele zdaj je Slavnik, ki so ga kot izredno lepo izletno točko od davna obiskovali predvsem Tržačani, na vse strani odprt. Širom znan je zaradi svoje bogate cvetane in obsežnega razgleda. Tumova koča na vrhu je udobno urejena, stalno odprta in dobro obiskovana. Prav pred kratkim je dobila še električno razsvetljavo. Po določilih Videmskega sporazuma o malem obmejnem prometu prihajajo brez vsakih ovir na Slavnik izletniki iz Trsta, Tržiča, Gorice in drugih krajev onstran državne meje. Sodobno zgrajena vozna cesta iz Hrpelj pa stalno privablja na Slavnik planince in izletnike z Reke, iz Ljubljane, celó iz Celja in Maribora, v veliki meri seveda tudi domačine iz znožnih in dolinskih krajev. Ob sobotah in nedeljah je koča na Slavniku, komaj lani poleti dozidana, že zdaj pretesna in se koprsko planinsko društvo pridno bavi z vprašanjem njene razširitve ali povečave. Mislijo tudi že na zgraditev sodobnega planinskega hotela na Slavniku, ki bo prav prišel tudi zimskim obiskovalcem, smučarjem, ki imajo na Slavniku res idealne smuške terene.

Kadar bo po novi cesti na Slavnik zadrdral iz mesta samodrč, si bo morda zaobljubljeni gorohodec ali pešak potožil, da je narava oskrunjena, da v hribih ni več tako, kot je včasih bilo. Toda cesta še zdaleč ni planincem odvzela možnosti, da v prostem gorskem svetu samotno in tiho prehodijo stotero lepih stezá. Saj smo doslej malo, zelo malo tehničnih olajšav dali človeku, ki posceča naše hribe in gore. Za drugimi smo v tem precej zaostali. A prav zato je pri nas še mnogo in dovolj od tehnike nedotaknjega sveta, ki se v vsej prvotni lepoti izletniku in planincu ponuja. Nova cesta na Slavnik pa bo po svojih močeh h kulturnemu sožitju v smislu humanizma vezala narode ob Jadranu in tudi po njej se bo s poudarkom očitovala mednarodna vzajemnost gorništva in planinstva.

Nad vse lepa je bila otvoritvena slavnost. Vrstili so se navdušeni govori, godbe so svirale spodaj v Hrpeljah in zgoraj pred kočo, peli in plesali so na hribu in v dolini, mogočno je pevski zbor s Kozine pod mojstrskim vodstvom dr. Franca Rapotca, zvestega kozinskega rojaka, zapel od njega spesnjeno in uglasbeno odo »Slavniku«. V vsesplošnem veselju je rajalo istrsko ljudstvo.

V. K.

razgled po svetu

NA »DIRETTISSIMO« v severni steni Velike Cine so se nekateri obregnili tudi s pomočjo Kugyjeve izjave ob Comicijevem vzponu 1933. Kugy je tedaj rekel: »Comici je dokazal, da je Cina s severa res nepreplezljiva. Za nas gornike ta dokaz ni bil potreben, mi smo to itak vedeli. Comici se je tedaj odkritosrčno in prisrčno smejal. Vendar je prisegal na opremo iz klinov, vponk in vrvi, s katero je možno najti v gori mehko mesto. Po mojem je prisegal pošteno in pravično, vendar — na samoprevaro.« — Nemška »diretissima« v Cini je najimenitnejši plezalski dogodek l. 1958 v Dolomitih.

POINTE WALKER v Grandes Jorasses je imel avg. 1958 20-letnico prvega vzpona. Bilo je 4., 5. in 6. avgusta 1938, ko so Cassin, Esposito in Tizzoni premagali orjaški steber, ki se iz višine 3010 m na ledeniku Leschaux vzdiguje do nadm. višine 4206 m, kot najvišja točka Grandes Jorasses. Cassin je pred Walkerjem izpeljal svojo smer v severni steni Zapadne Cine in v severovzhodni steni Piz Badile in je veljal za vrh italijanskega alpinizma. Nemca Peters in Maier sta junija 1935 vtisnila v Grandes Jorasses prvo smer v Pointe Croz, 4108 m.

Italijanska naveza je prenočila v koči Leschaux, ki stoji stran od običajnih potov po Mer de Glace na Requin ali Couvercle. Na Walkerju so plezalci prišli do 3250 m, torej prvo petino, kjer se začenjajo prave težave. Dva dni pred Cassinom sta bila v Walkerju dva Francoza, Allain in Leininger, pred njima vodnik Cron iz Courmayeura, Charlet iz Argentières, Italijani Gasparotto, Herron in Zanetti. Cassin je prvič bivakiral v višini 3400 m po 18 urah dela v steni, od katerih jih je bilo 14 čistega plezanja. Naslednja noč jih je dobila v višini 3750 m, potem ko so premagali vrsto težkih previsov, plati in strmih snežišč. Plezali so 15 ur in s tem pravzaprav že rešili problem. Cassin ni hotel uiti iz stebra, marveč se je držal zamisli, da požene smer naravnost na vrh. Dosegli so ga 6. avg. 1938 ob dveh popoldne.

RANRAPALCA je gora v Andih, ki se je nasmehnila Italijanu Giuseppu Dioniso. Blizu tam so Italijani odkrili tri kote 5513, 5456, 5446 m, ki so jih seveda takoj krstili po italijanskih prominencah »Ettore Cancio« (ustanovitelj akademskega CAI), »Antonio Raymondi« znameniti geograf, in »Torino«, naj je to Peruancem všeč ali ne.

FRANCOSKO-ŠVICARSKA EKSPEDICIJA se je l. 1958 mudila na Grönlandiji. Udeleženci: Réné Dittert, Robert Greloz, Roger Bretton, R. Tissières, Victor Lazzerre. Čas: Pet tednov. Cilj: Alpinistični prvenstveni vzponi in botaniziranje za ženevski botanični vrt. Čim je ta ekspedicija odpotovala, se je druga z letalom iz Grönlandije vrnila. To pa je vodil Paul — Emile Victor in je spadala v program mednarodnih grönlandskih ekspedicij, ki so jih l. 1958 organizirale Danska, Švica, Nemčija in Avstrija.

HUDE MRAZOVE so nekateri kronisti po svetu zabeleževali, tako da imamo podatke o tem tudi za več stoletij nazaj. V Revue pour l'etude des calatudi prebelili oziroma prepleskali. Nabavili so tudi 30 novih odej. Društvo je stopilo v jubilejno leto, ki ga namerava tudi na primeren način proslaviti. Za 10-letnico svojega obstoja bo organiziralo vrsto prireditev in med drugim razvilo društveni prapor.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen dosedanji predsednik tov. Tomaž Dobre. PZS je poslala brzojavne čestitke.

PD LUČE OB SAVINJI. Društvo je imelo šele svoj tretji občni zbor in je torej eno najmlajših PD. Četudi mlado je vendarle krepko prijelo za delo in temu primerno doseglo uspehe. Mladinski odsek, ki je bil ustanovljen šele lansko leto, šteje 65 mladincev in pionirjev. Zelo uspešno ga je vodil tov. Bernard Strmčnik. Omeniti moramo predvsem zelo uspelo taborjenje mladincev na Raduhi, katerega se je udeležilo 26 članov MO. Čeprav živi ta mladina pravzaprav stalno v gorah, je pokazalo veliko navdušenje za organizirano delo v društvu, na veliko razumevanje pa je MO naletel tudi pri njihovih starših. Živahnemu delu propagandnega odseka je pripisati, da se je tudi članstvo znatno dvignilo, tako da je danes že skoraj vsak deseti Lučan član PD. Na Planinski Vestnik je naročenih 40 članov. V avgustu je društvo organiziralo večji skupinski izlet na Krvavec-Jezersko-Češko kočo in čez Križ v Logarsko dolino, katerega se je udeležilo 33 članov, v manjših skupinah pa so člani obiskovali še Raduho in okoliške vrhove Kamniških Alp. Priredili so tudi predavanje tov. Cirila Debeljaka iz Celja.

Društvo oskrbuje le postojanko v Loki pod Raduho, ki je preteklo leto pokazala zelo lep uspeh, tako po številu obiskovalcev kot po finančni plati. Za to sta skrbela oskrbnik tov. Alojz Moličnik in pa društveni gospodar tov. Francka Breznik, ki sta vso skrb posvetila tej postojanki. Na obč-

nem zboru sta zato tudi prejela posebno zahvalo. Delaven je bil tudi markacijski odsek.

Marljivo je delal tudi turistični odsek, ki je uredil park pred Gasilnim domom in namestil klopi na raznih razglednih točkah. Uredil je tudi pot od Zadružnega doma proti šoli, zabetonirali pa so tudi podstavke za klopi, ki jih bodo postavili letos. Potrebna denarna sredstva je dalo na razpolago PD in Ob LO. Da bi se moglo delo tega odseka razmahniti, so na občnem zboru sklenili ustanoviti samostojno TD. Izvolili so že tudi novi odbor TD, ki bo odslej samostojno vodil delo TD.

Občni zbor sta pozdravila tudi zastopnika PD Celje in Turistične zveze Celje, PZS je poslala brzojavne pozdrave.

PD CELJE. Občni zbor je pričel z uvodnim nagovorom društvenega predsednika tov. Tineta Orla, ki je na kratko citiral izvajanja predsednika PZS tov. Fedorja Koširja v januarski številki Planinskega Vestnika. Nato je prešel na poročanje o društvenem delu, pri čemer je več ali manj obdelal vsako delovno področje.

Društvo kaže v članstvu nekako stagnacijo, saj se že nekaj let suče okrog številke 1300 do 1400. Vzroki so nedvomno v dejstvu, da društvo že dolgo pogreša agilnega organizac. tajnika. Kaže, da je društvo vključilo le tiste člane, ki so sami našli pot v društvo, ne pa tistih, ki bi jih lahko pridobilo. V društvu je 367 mladincev, ta odstotek pa bi bil vsekakor lahko večji, če bi se društvo bolj naslonilo na šole in prosvetne delavce. Društvo je tudi v preteklem letu delalo po odsekih. Imeli so alpinistični, mladinski, propagandni, gospodarski, markacijski in gradbeni odsek.

Alpinistični odsek šteje le 4 člane-alpiniste, ki pa so

mités (Bulletin de l'Union Internationale de Secours) zvezek XVI, beremo naslednje beležke: L. 1407 — 66 dni zmrzali v Parizu, ki je v angleških rokah. Volkovi zavijajo okoli mesta. — L. 1480 — Vino zmrznilo v mašnem kelihu. — L. 1657. Karel V Bordeauxu je zamrznila Gironda, noben čoln ne more iz luke. — L. 1594. Več ljudi je zmrznilo v Parizu. V Benetkah so lagune zamrznile. — L. 1607. Vino zamrznilo v mašnem kelihu. — L. 1657. Karel X., švedski kralj, prekorači Mali Belt po zaledenelem morju z vso svojo vojsko. — L. 1706. Zaradi velikih mrazov je cena kruhu v Parizu poskočila od 7 soujev na 35. — L. 1794, Konjenica generala Pichegruja je zavzela holandsko mornarico, ujeto v levu na Znyderskem jezeru.

Dr. Pannier je po takih podatkih ugotovil, da je bilo v Franciji v 750 letih 75 hudih zim.

GEOFREY WINTHROP YOUNG (1876—1958) je umrl 6. sept. 1958. Z njim se je od sveta poslovil prototip klasičnega alpinista, klasičnega po svojem izvoru, duhu, po intelektu, po alpinističnem značaju in po literarnih kvalitetah. Njegov oče je bil pionir zlate dobe. Zelo zgodaj je jemal s seboj sina v gore Walesa. Poleti se je mladi Young igral z drugimi dečki na granitnih pečinah Cornwalesa. 18 let star je bil prvič v Alpah v Tarentaise, duh avanturizma ga ni izpustil več, vendar se mu je kot pravi Anglosas predajal z razumom in računom. Več poletij se je v Belalpu učil v šoli Klementa Ruppena, ki je bil eden od vodnikov prof. Tyndalla. Ena od tur, ki jih je v tej šoli naredil, je naslednja: Trift — Wellenkuppe (ves severni greben) — Obergabelhorn — Arbengrat — vzpon na Obergabel in sestop preko stene v Mountet. Ko je to šolo dovršil, je imel 30 let. Kakor je Mummery najbolj čislal vodnika Aleksandra Burgenerja, tako je Young našel v Jožefu Knublu (malem Jožefu) tovariša za svoje najdrznejše podvige. Bila sta idealna naveza. Vršna poč v Gréponu, ki jo je Knubel zdelal v nakovankah — o vibramu tedaj še ni bilo ne duha ne sluha — je še danes slavno dejanje v alpinističnih analih. Od l. 1906 je Young v svoj dnevnik zapisal vrsto pomembnih prvenstvenih tur. Naj omenimo nekatere: Zapadni greben Grand Gendarme v Weisshornu, poslej imenovan kratko Youngov greben; Youngov greben v Breithornu iz Zermatta; južna stena Taeschhorna in Doma; vzhodna stena Zinalrothorna; Grépon z Mer de Glace; Zapadni greben Grandes Jorasses; Lastavičji greben (Arête des Hirondelles) v sestopu; L'Isolée na Peutereyskem grebenu.

Nekatere teh tur so bile ponovljene dvajset, trideset let kasneje. Svojo zadnjo prvenstveno je izvršil z Georgeom Malloryjem in sicer novo smer na Nesthorn. V prvi svetovni vojni je služil kot prostovoljec Rdečega križa v ambulanti na avstrijsko-italijanski fronti. L. 1917 je v eni od bitk na Soči izgubil levo nogo. Pri 41 letih je zaradi tega kazalo, da je zaključil z alpinistično kariero.

Pa ni bilo tako. Bil je mož izredne volje. V svoji knjigi »Mountains with a Difference« pripoveduje, koliko potrpljenja je bilo treba, da je začel hoditi s protezo v hribe, najprej v Walesu, potem pa v Alpe. Ta alpinistična readaptacija je nekaj edinstvenega, saj je Young kot invalid bil na Mont Mose, na Matterhornu, Weisehornu, Rothornu, Requinu in na

Gréponu. Okoliščine, posebno druga svetovna vojna, so ga za 14 let ločile od Švice. L. 1948 je spet prišel v Zermatt in obiskal Knubla, v Lausanni pa so mu člani GHM priredili banket.

G. W. Young je izdal tri knjige: On High Hills, Mountain Craft in že citirano Mountains with a Difference. Prva je prevedena v francoščino v dveh zvezkih: Mes aventures alpines in Nouvelles escalades dans les Alpes. V teh knjigah ni njegovega slavnega članka o prerokih gora, ki je izšel v Alpine Journal, letnik 54.

Z Youngom smo izgubili dragoceno pričo klasične dobe alpinizma (oženil je hčerko Cecila Slingsbya, Mummeryjevega tovariša), človeka izredne vrednosti in enega najpristnejših, najbolj avtentičnih zastopnikov alpinizma.

LEV je napadel alpiniste, pa ne v Afriki, marveč na Zugspitze ne daleč od Wiener-Neustadthütte. Bila je pravzaprav levinja Kora, ki je tri tedne pred tem dogodkom pobegnila svojemu lastniku. Stala je 2000 mark. Lastnik je obetal najditeljem 100 mark. Levinja pa se ni dala ujeti, morali so jo ustreliti, kajti v dvajsetih dneh je podivjala. Turistu, ki je nanjo naletel na Zugspitze, je k sreči samo pomerila hlače, zasledovalce pa je sprejela s takim renčanjem, da jo je nek obmejni uradnik moral ustreliti.

ŠVICARSKA TOPOGRAFSKA TEHNIKA si laska, da je dobila naročilo iz ZDA, in sicer za topografijo Mt. Mc Kinley (6240 m). Projekt finansira prirodopisni muzej v Bostonu. Delo je prevzel topografski zavod v Bernu s sodelovanjem švicarske ustanove za raziskovanje gora v Zürichu.

DEMAVEND IN HINDUKUŠ v Perziji oziroma v Afganistanu imata zadnja leta vedno več ekspedicij v gosteh. Nemci na to ljubosumno gledajo, kajti v letih pred vojno so svoj Drang nach Osten izkazovali tudi s pogostimi odpravami v azijska visoka gorstva. Zato pripravljajo naslednja svoja dejanja v teh gorah: L. 1936 sta Steinnauer in Gorter prva prečila 5670 m visoki Demavend od jugozahoda proti severovzhodu. V sestopu sta prečila tudi severovzhodni ledeni ozebnik. L. 1938 so Gorter, Wagner, Günster in Danzinger preplezali 3000 m visoko severno pobočje Demavend. Za njimi doslej tega ni storil še nihče. L. 1936 so Nemci stopili na osmero štiritisočakov v Elbursu. Kot prvi Evropejci so Nemci prišli na Taht e Soleiman (Salomonov prestol). Berlinski geograf dr. Bobek je vse te vrhove kartografsko posnel. Gorter in Steinauer sta preplezala 900 m visoko severno steno Alam-Ku (Gosposka gora) v 19 urah. V Hindukušu so Nemci prvi odkrili Bandamirska jezera v višini 2900 m in stopili kot prvi na Amu- Kalan, 5100 m, v skupini Koh-i-baba.

SOVJETSKI ALPINISTIČNI ŽURNAL »Premagani vrhovi« iz l. 1954, ki je nekam pozno našel svoje ocenjevalce zunaj meja SZ, je v svoji rubriki »Onstran meja« nabral mnogo poročil o uspelih vzponih v Himalaji. Pri tem so opustili trditev v prejšnjih letnikih, češ da gre v himalajskih ekspedicijah za špionažno dejavnost.

plezalsko sezono dobro izrabili. Skupno so izvršili 67 plezalnih vzponov, od tega 13 VI., 32 pa V. težavnostne stopnje. Kakor je to na pogled lepa slika, moramo ugotoviti, da odseku manjka naraščaj, četudi ima na razpolago razmeroma lepa finančna sredstva v društvenem proračunu. Tragične nesreče v zadnjih letih, ko je odsek izgubil svoje najboljše člane, so vsekakor delo odseka znatno zavrle, kaže pa, da se je pričelo delo v odseku oživljati.

Mladinski odsek je predvsem pogrešal vodstveni kader. Za vzgojo mladine bi društvo lahko veliko več opravilo, če bi imelo na razpolago nekaj starejših tovarišev, ki bi se žrtvovali za mladino, saj je v materialnem pogledu društvo za mladino dovolj poskrbelo.

Propagandni odsek je poskrbel za številna predavanja, ki so bila zelo dobro obiskana, zlasti po mladini. Pohvalno je omeniti sodelovanje društva s Turistično zvezo Celje, ki ni izdala nobenih prospektov, ne da bi upoštevala gore kot bistveni kapital turizma.

Tudi markacijski odsek je zadovoljivo opravil svoje naloge.

Najdelavnejša sta bila gospodarski in gradbeni odsek. V izredno naglem tempu je gradbeni odsek lansko leto izvršil pomembno delo – zgradil je depandanso v Logarski dolini, ki je stala preko 10 milijonov dinarjev. Tega ne bi bili mogli nikdar storiti, če ne bi za to našli razumevanje pri OLO Celje, predvsem pri njegovem predsedniku tov. Riku Jermanu, pri Celjski turistični zvezi – predsedniku tov. R. Jenku in Okrajnem sindikalnem svetu tov. Joštu in Cokanu, ki so poskrbeli za investicijska sredstva. Z dograditvijo te depandanse se je znatno dvignila kapaciteta Doma v Logarski dolini, žal pa s tem še vedno ni bilo rešeno vprašanje, kako naj vrši svojo planinsko funkcijo. Priznati je treba, da vrši predvsem le-

tovišćarske naloge, nima pa potrebnih prostorov za prave planince in alpiniste, kjer bi se ti ugodno počutili. Za silo namerava društvo rešiti to vprašanje z nakupom Doma cinkarne, ki je že bil nekdaj njegova last, pa ga je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev moral prodati.

Na Korošici so z lastnimi sredstvi obnovili vodovod, kar jih je stalo okrog pol milijona dinarjev, letos pa nameravajo nad domom postaviti še rezervoar, s čimer bodo omogočili v kuhinji in sanitarijah tekočo vodo. Uredili so tudi skupna ležišča. Dom je obiskalo 2572 planincev, finančno pa je zaključil z manjšim primanjkljajem (din 79 647.–). Dom v Logarski dolini je obiskalo 31 597 gostov, čisti dohodek Doma je znašal din 1 465 131. Na Mozirski koči obstaja problem vodovoda, obnove potrebna pa je tudi depandansa. Oboje pa bi stalo vsaj okrog 5 milijonov dinarjev. Postojanka je zabeležila obisk 5135 in din 972 496 dobička. Celjska koča je imela razmeroma slab obisk – 4895 gostov – in zabeležila le din 234 815 pribitka. Frišaufov dom na Okrešlju namerava društvo letos temeljito obnoviti. To je tudi nujno potrebno, če hočemo, da bo Okrešelj lepše in koristneje zaživel. V preteklem letu ga je obiskalo 7137 planincev, finančni efekt oskrbe Doma pa je znašal din 286 279.

Tov. Orel se je v svojem poročilu dalje časa zadržal tudi pri problemih, ki tarejo Zg. Savinjsko in Logarsko dolino ter označil glavne osnove te problematike, ki so: regionalni urbanistični načrt Zg. Savinjske doline, poseben urbanistični načrt Logarske doline, kapaciteta in gostinstvo, vodovod, kanalizacija in gradnja na sploh, elektrifikacija in promet, ob koncu svojega poročila pa je apeliral na članstvo, da naj izvoli v odbor nove mlajše funkcio-

ALPINISTIČNE NOVICE

PRVA PONOVITEV CENTRALNEGA STEBRA V RZENIKU nedvomno zasluži največjo pozornost izmed vseh dejanj v lanskem letu. Izvedla sta jo člana AO Kamnik Tone Škarja in Metod Humer 10. in 11. avgusta. Smer po stebru, ki sta jo prva preplezala Dular in Juvan pred 2 letoma štejeta ponavljalca za tehnično najbolj zahtevno pri nas. Plezala sta 21 ur, vmes pa sta imela 4 ure nevihte z dežjem. Potrebovala sta skoraj 80 klinov, od tega sta v steni pustila 15; tako je sedaj v smeri ca. 60 klinov. Območje nad V. stopnjo zgornje meje cenita na 350 do 400 metrov, torej nekoliko manj kot prva plezalca. V steni je bilo še 6 vponk, 4 sta vzela s seboj, 2 pa sta ostali. Stena Rzenika velja za najbolj krušljivo pri nas. V smeri so vsi detajli, ki se dajo preplezati le prosto skrajno krušljivi, zato je vzpon zelo naporen in tvegan. Pokojni Marko si je s to smerjo vklesal v naše stene neizbrisen spomenik in je z njo kakor s svojimi besedami in mislimi pokazal nadaljnjo pot našemu alpinizmu.

ZAJEDA V SEVERNI STENI TRAVNIKA je čakala na prvo ponovitev pet let. Razen nekaj ponesrečenih poizkusov ni od časa, ko sta jo 1953. leta preplezala Igor Levstek in Mitja Kilar, doživela prav nič. O oceni smeri so plezalci vedeli le iz prvega opisa in pogovorov, da je nekoliko višja, kot je ocena Čopovega stebra v Triglavu. V drugi polovici avgusta sta v zajedo vstopila ing. Ivo Reya (AO Celje) in Lojze Golob (AO Univerza) ter uspela to skrajno težavno smer prvič ponoviti. Tudi v tej smeri kaže Travnik vse svoje odlike: masivno in trdno skalo ter najtežje detajle, ki so preplezljivi le prosto, a večinoma ob dobrem varovanju. Taka smer zahteva od najbolj pripravljenega plezalca vse, kar zna in zmore. Ponavljalca sta to odlično vedela, preplezala sta že pred tem nekaj najtežjih vzponov in dobro pripravljena uspela.

CENTRALNI SEBER DEDCA, ki je »mračen in grozljiv« odbijal ponavljalce in je do lanskega leta bil le dvakrat ponovljen, je lani doživel kar dve ponovitvi: tretjo in četrto. Ponovili sta ga že omenjeni navezi Škarja - Humer in ing. Reya - Golob. Zanimivo, da tudi naši alpinisti, kot francoski in nemški štejejo smeri, ki so ocenjene kot najtežje, a so le 150—200 metrov visoke, le za nekakšno šolo. Pravijo, da bi n. pr. Dedec ali Rumena zajeda v Koglu pokazala prave težave šele takrat, ko bi imela steno vsaj 100 metrov višjo. Ne gre tu morda za nekako nižanje ocene, pač pa za mnenje, da stena, ki je morda nižje ocenjena, a je visoka 600 do 700 metrov, veliko več zahteva od plezalca, več duševnega in fizičnega napora kot najvišje ocenjena kratka smer. Po francoskem mnenju bi morala biti ocena »six-sup« rezervirana le za stene, ki so visoke vsaj 400—500 metrov in imajo težave enakomerno porazdeljene.

KAMNIŠKA NAVEZA ŠKARJA — HUMER je izvedla v preteklem letu še nekaj pomembnih vzponov. Preplezala sta centralni steber Dedca (3. ponovitev), zajedo v Šitah (3. ponovitev) in prvo ponovitev Dularjeve smeri v Glavi Planjave. Plezala sta torej

samo gornji del (vstopila s Kamniškega sedla) in sta za vzpon potrebovala 5 ur. Smer je lažja kot steber Dedca, vendar se po njunem mnenju dvema raztežajema v poči v obliki lijaka — znani že iz Dularjevega opisa — le redko kaj lahko primerja po težavnosti. »Lijak« je prevesen in vse zagozde, ki jih je pustila naveza Dular - Juvan so bile še uporabne. Ponavljalca sta v Glavi pustila še dve svoji dve zagozdi in sedem klinov; sedaj je v smeri 30 klinov in 10 zagozd.

ŠE ENKRAT je bila ponovljena Aschenbrennerjeva smer 23. in 24. julija. Ob lepem vremenu in brez komplikacij sta jo preplezala Marko Butinar in Milan Valant (oba AO Jesenice). Mlade naveze, sveže moči so prekinile dveletni molk v Travnikovih plateh in strehah; naj bo še naprej tako.

CENTRALNO (»kamniško«) SMER V RZENIKU je ponovila ista naveza (Škarja - Humer) 25. maja lani. Plezalca sta predvsem preučevala sestav skale in način plezanja v tej steni. Krušljive stene — pri nas Rzenik, Široka peč, v južnih republikah skoraj vse stene — ne zahtevajo posebne tehnike, ampak samo skrajno previdno in pazljivo plezanje.

NOV ALPINISTIČNI FILM se je pridružil tistim redkim primerkom te vrste dokumentom našega dela. »VZPON« je delo, ki ga je posnelo podjetje »Triglav film« s sodelovanjem članov AO Univerza lani julija in avgusta. Film je režiral prof. Mahnič, snemal pa je znani snemalec Viki Pogačar. Prikazuje nam na lep in ne vsiljiv način lepoto Tamarja in sten nad njim, predvsem pa mogočnost Jalovca. Kamera nam ga pokaže najprej od daleč, nato nas vodi po sledeh dveh plezalcev in nato pokaže njun cilj — severovzhodni raz — najlepšo smer v Jalovčevih stenah. Na platnu spremljamo vstop in plezanje prvih metrov v steni. Čudoviti posnetki s teleobjektivom nam omogočajo, da na platnu vidimo plezalce v razu, kakor da bi jih gledali čisto od blizu. Detajlni posnetki v spodnjem delu stene ali pa o primerno izbranih detajlih — bolj dostopnih veliki kameri pa nam cel film zaključijo v lepo celoto — vidimo resničen »vzpon« v steni od vstopa do izstopa. Plezala sta Janez Zupančič in Franc Savenc, oba člana AO Univerza. Tehnični svetovalec za posnetke plezanja je bil Vid Mesarič, načelnik AO.

Seveda film ne moremo primerjati z inozemskimi sodobnimi filmi, vendar je veliko vredno že izvršeno delo. Lahko rečemo, da zaide naš alpinizem le »vsake kvatre enkrat« v dnevno časopisje, za film pa še tega ne moremo trditi. Na žalost imamo tudi v Sloveniji veliko več razumevanja za nogomet ali celo boks in čeprav smo dežela gora ter je plezanje pri nas že lepo razvito, je mnogo ljudi, ki o njem sploh ne vedo, ali pa ga štejejo le za samomorilsko početje. Saj izve najširša javnost o plezanju le iz »senzacionalnih« novic o nesrečah ali pa iz osmrtnic. Tem ljudem moramo pokazati film, da spoznajo plezanje, njegov mik in lepote.

Za vsako stvar moramo vedeti, zakaj jo delamo. Ljudem pa moramo pokazati, kdo smo in kako delamo, le takrat nas bodo videli v pravi luči in bodo imeli razumevanje za naša prizadevanja.

Saš.

narje z novimi idejami, novimi delovnimi oblikami in svežo delovno vnemo. Poročilo tov. Orla so zborovalci ves čas pazljivo spremljali in ga nagradili z viharnim ploskanjem.

Sledilo je poročilo planinske skupine v Tovarni emajlirane posode, ki se je ustanovila na pobudo društva že leta 1956. Skupina je zelo delavna, prireja samostojne izlete in predavanja ter ima lastno knjižnico. 35% članov te skupine tvorijo mladinci. V preteklem letu je ta skupina tudi odkrila dve spominski plošči svojima ponesrečenima tovarišema.

Občni zbor so pozdravili in čestitali k doseženim uspehom tovariš Milan Zinauer, org. sekretar PZS, predsednik PD Maribor tov. ing. Friderik Degen, PD Šoštanj tov. Andrej Stegnar in PD Mozirje tov. Klemenak ter zastopnik PD Šentjur in zastopnik Olepševalnega in turističnega društva Celje tov. Zoran Wudler. Za sodelovanje in pomoč se je društvu zahvalil tudi zastopnik Gorske straže. Pred zaključkom je občni zbor pozdravil tudi zastopnik Železarne Store, ki je v imenu mladine te tovarne najavil ustanovitev planinske skupine v podjetju, ki bo štela preko 100 članov.

Za predsednika je zbor ponovno izvolil tov. Tineta Orla.

R. L.

VPISUJTE SE V PLANINSKA DRUŠTVA

NAROČAJTE PLANINSKI VESTNIK!

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

Predajte se športu in užitkom, ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost nikar ne pozabite — riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer smrti in doživetja zavaruje:

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

DZ

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

Mariborska livarna

MARIBOR

Heroja Jevtića št. 11

Telefon: 24-13, 25-12

NAŠI PROIZVODI:

vlečena medenina

odlitki barvnih kovin

gradbeno okovje

vodovodne, parne, sanitarne
in vinogradniške armature

kopalne peči

gibljive cevi

razni odpreski in kovanci

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje,
komerčno
in goodeyar
vse vrste boksov,
črnega
in barvastih,
dullboks
za specialne
smučarske čevlje,
mastno cugovano
in nekrišplovano kravino
ter svetovno
znani likanec
kupite najceneje
v tovarni usnja
v Šoštanju

postrežba točna in hitra

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov,
specialne papirje,
surovi heliografski in
foto papir,
paus papir,
kartografski,
specialni risalni »Radeče«,
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Telefon št. 24 Železniška postaja: ZIDANI MOST

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

KARBID
za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL — RUŠE
za gnojenje

FEROKROM SURAFFINE
za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND
za bruse in brušenje

KISIK IN ACETILEN
za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT
za elektroizolacijo

Brzojavni naslov: Azot Maribor, tel.: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312, železniška postaja: Ruše — industrijski tir, tekoči račun: NB Maribor $\frac{604\text{-}11}{1\text{-}185}$

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE